

Kl. 09.00 – 17.27

---

1 § Beslut om ändring och förlängning av motionstid

Proposition

2002/03:122 Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden skulle förlängas från den 10 juni till *den 19 september*.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förkortad motionstid

Föredrogs

Proposition

2002/03:142 Vissa ägarfrågor m.m. rörande AB Svensk Exportkredit

Regeringen hade föreslagit att motionstiden skulle förkortas till en dag.

Anf. 1 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! Ledamöter! Det här är ett speciellt ärende, som påverkas av många olika faktorer. Efter samråd med riksdagens olika partier yrkar jag på två dagars motionstid.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren hade nu att ta ställning till

1. regeringens förslag
2. Marie Granlunds (s) förslag

Kammaren biföll Marie Granlunds förslag med acklamation.

Förste vice talmannen meddelade att motionstiden skulle utgå *fredagen den 6 juni kl. 16.30*.

Propositionen hänvisades till näringsutskottet.

3 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 juni

KU30 Granskningsbetänkande

F.d. näringsminister Björn Rosengrens hantering av energimarknaden (avsnitt 2.3)

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. 2 (m, fp, kd, c, mp)

Votering:

148 för utskottet

149 för res. 2

52 frånvarande

Kammaren godkände anmälan i res. 2.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 1 m, 25 v

För res. 2: 49 m, 39 fp, 28 kd, 19 c, 14 mp

Frånvarande: 22 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Miljöminister Lena Sommestads ansvar i fråga om Sveriges agerande vid Internationella valfångstkommissionens möte (avsnitt 2.6)

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. 3 (m, fp, kd, c, mp)

Votering:

146 för utskottet

149 för res. 3

54 frånvarande

Kammaren godkände anmälan i res. 3.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 1 m, 25 v

För res. 3: 49 m, 39 fp, 28 kd, 19 c, 14 mp

Frånvarande: 24 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Övriga i betänkandet upptagna frågor

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Utskottets genom fattade beslut godkända anmälan lades till handlingarna.

SkU17 Direktavdrag för lantmäteriförrättningsutgifter vid omarrondering

Prot. 2002/03:117
5 juni

Punkt 1 (Lantmäteriförrättningsutgifter i samband med omarrondering)

Yrkanden:

1. utskottet
2. res. 1 (fp, m, kd)
3. utskottets förslag till beslut med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Sk11 (m)

Kammaren fastställde med acklamation res. 1 som kontraposition i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

185 för utskottet

116 för res. 1

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 24 v, 19 c, 14 mp

För res. 1: 49 m, 39 fp, 28 kd

Avstod: 1 v

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Ersättningar för naturvårdsavtal)

1. utskottet

2. res. 2 (v, c, mp)

Votering:

241 för utskottet

59 för res. 2

1 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 48 m, 38 fp, 28 kd

För res. 2: 1 fp, 25 v, 19 c, 14 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 17 s, 6 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

SkU18 Tullfrihet för vissa vapen och militär utrustning, m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU19 Ändring i övergångsbestämmelserna till de nya reglerna om skattetillägg m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU7 Redovisning av könsfördelningen i företagsledningar

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

253 för utskottet

49 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 39 fp, 28 kd, 25 v, 19 c, 14 mp

För res. 1: 49 m

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Redovisning av könsfördelningen i företagsledningar)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

254 för utskottet

43 för res. 2

4 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 41 m, 28 kd, 25 v, 19 c, 14 mp

För res. 2: 4 m, 39 fp

Avstod: 4 m

Frånvarande: 17 s, 6 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Beatrice Ask (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 4 (Könskvotering)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 3 (m, fp, kd)

Votering:

186 för utskottet

116 för res. 3

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 25 v, 19 c, 14 mp

För res. 3: 49 m, 39 fp, 28 kd

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

LU17 Nya förmånsrättsregler

Återförvisningsyrkande (c)

Proposition ställdes först beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Votering:

266 för avslag

34 för bifall

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren hade således avslagit återförvisningsyrkandet.

Partivis fördelning av rösterna:

För avslag: 127 s, 50 m, 38 fp, 28 kd, 23 v

För bifall: 1 v, 19 c, 14 mp

Avstod: 1 fp, 1 v

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Punkt 1 (Lagförslagen)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

3. res. 2 (c)

4. utskottets förslag till beslut med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. L10 (mp)

Förberedande votering 1:

19 för res. 2

15 för mot.

268 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

91 för res. 1

32 för res. 2

179 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

179 för utskottet

88 för res. 1

35 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 1 m, 28 kd, 23 v
För res. 1: 49 m, 39 fp
Avstod: 2 v, 19 c, 14 mp
Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp
På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Lönegarantisystemets utformning)

1. utskottet
2. res. 4 (m, fp)

Votering:

199 för utskottet

89 för res. 4

14 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 28 kd, 25 v, 18 c

För res. 4: 49 m, 39 fp, 1 c

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU18 Registrering av hyresförmedlare

Punkt 1 (Behovet av reglering)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

252 för utskottet

50 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 38 fp, 28 kd, 25 v, 19 c, 14 mp

För res. 1: 49 m, 1 fp

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Gunnar Nordmark (fp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Lagförslaget)

1. utskottet
2. res. 2 (m, fp)

Votering:

214 för utskottet

88 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 28 kd, 25 v, 19 c, 14 mp

För res. 2: 49 m, 39 fp

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Ersättning vid bostadsförmedling)

1. utskottet
2. res. 3 (m, fp, kd)

Votering:

184 för utskottet

117 för res. 3

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 25 v, 17 c, 14 mp

För res. 3: 49 m, 39 fp, 28 kd, 1 c

Avstod: 1 c

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

JuU17 Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer

Punkt 3 (Besöksförbud avseende gemensam bostad)

1. utskottet
2. res. 2 (fp, m, c)

Votering:

194 för utskottet

106 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 2 m, 27 kd, 25 v, 14 mp

För res. 2: 48 m, 39 fp, 19 c

Frånvarande: 18 s, 5 m, 9 fp, 6 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Särskilt utvidgat besöksförbud)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

Votering:

244 för utskottet

39 för res. 3

19 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 50 m, 28 kd, 25 v, 14 mp

För res. 3: 39 fp

Avstod: 19 c

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Punkt 8 (Elektronisk övervakning av besöksförbud)

1. utskottet

2. res. 6 (fp, m, kd, c)

Votering:

165 för utskottet

136 för res. 6

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 25 v, 12 mp

För res. 6: 49 m, 39 fp, 28 kd, 19 c, 1 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

Punkt 10 (Frihetsberövande vid upprepad överträdelse av besöksförbud)

1. utskottet

2. res. 9 (fp, m, kd, c)

Votering:

163 för utskottet

137 för res. 9

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 1 m, 25 v, 10 mp

För res. 9: 49 m, 39 fp, 28 kd, 19 c, 2 mp

Avstod: 2 mp

Frånvarande: 17 s, 5 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

På grund av ett tekniskt fel hade Gunilla Carlsson (m), som var frånvarande, markerats ha röstat ja.

4 § Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.

*Stärkt skydd för barn i
utsatta situationer
m.m.*

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2002/03:SoU15
Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m. (prop. 2002/03:53).

Anf. 2 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Nu ska vi debattera ett betänkande från socialutskottet som handlar om att stärka skyddet för de utsatta barnen. Jag ska inleda debatten med en kort redovisning av betänkandet.

Betänkandet handlar om att göra ändringar i olika lagar just för att stärka skyddet för barn som lever i utsatta situationer. Det bygger på en regeringsproposition, som i sin tur delvis bygger på förslag från Kommittén mot barnmisshandel.

I betänkandet behandlas också en rad motionsyrkanden. Det gäller då både motioner från den allmänna motionstiden och yrkanden som avlämnats med anledning av regeringens proposition.

I det här betänkandet föreslår vi en lagstadgad skyldighet för socialtjänsten, hälso- och sjukvården, förskolan, skolan, barnomsorgen och skolbarnsomsorgen att samverka med olika samhällsorgan just för att stärka skyddet för barn som far illa eller som riskerar att fara illa.

Vi lyfter fram och tydliggör den anmälningsskyldighet som personal har enligt socialtjänstlagen när de kommer i kontakt med barn som far illa. Denna skyldighet skrivs nu in i de lagar som reglerar verksamheten.

Anmälningsskyldigheten utvidgas och gäller nu också inom kriminalvården och rättspsykiatriska avdelningar inom Rättsmedicinalverket.

Vi för in en ny straffskärpningsgrund i brottsbalken som avser fall där brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i förhållande till en närstående person. Den här straffbestämmelsen ska också kunna tillämpas när brottet inte direkt riktas mot barnet men förövas i närvaro av ett närstående barn – till exempel när pappa eller mamma förgriper sig på någon annan och barnet är närvarande och tvingas se på.

Här föreslås att socialnämnden när ett barn varit placerat i samma familjehem i tre år ska överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vården till familjehemsföräldrarna. Här redovisas också att det ska göras en analys av den forskning som finns för att vi ska kunna bedöma vilka metoder som bäst förebygger och som hjälper barn. Vi ska även se om den här forskningen behöver förstärkas.

Socialstyrelsen ska få i uppdrag att inrätta ett nationellt riskbarnscentrum.

När det gäller barn i asylprocessen hänvisar majoriteten i utskottet till det arbete som pågår i Regeringskansliet utifrån en rapport från Socialstyrelsen och Migrationsverket, som haft i uppdrag att lämna förslag till åtgärder för att förbättra mottagandet av de här barnen.

Hela betänkandet har sin utgångspunkt i att barn är bärare av rättigheter. Vi fastslår det självklara: att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god uppfostran.

I betänkandet lyfter vi fram barnperspektivet och det förebyggande arbetet. Detta konkretiseras bland annat i de lagstadgade kraven på ökat samarbete och samverkan och i att vi ändrar bland annat i lagen om vård av unga. Vi säger att man också ska ta hänsyn till den unges vilja utifrån ålder och mognad. Att barn är bärare av rättigheter genomsyrar, som sagt, hela betänkandet.

Herr talman! Här avstyrks också en rad motioner. Skälen till det kommer säkert att redovisas i den följande debatten. Utskottsmajoritetens motiv är i många fall att det pågår ett utredningsarbete just i den riktning som motionärerna efterfrågar.

Anf. 3 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Våra barn är en gåva, men vi äger dem inte. Barn är egna individer. De har egna rättigheter. De har rätt till en trygg uppväxt fri från hot och våld. De har rätt till lek. De har rätt till skolgång och omsorg. Men framför allt har de rätt till kärlek.

Texten i en av Björn Afzelius sånger, *Ikaros*, handlar just om barndomen – hans egen barndom, en barndom fylld av skräck och våld och av de vuxnas krav. På en textrad skriver han att ”som barn tar man kärleken för given – allting annat är mot ens natur”. Så är det naturligtvis. Som barn tar man kärleken för given, och det är ens grundläggande rättighet att just få göra det.

Detta – alla barns rätt till trygghet och kärlek – har varit regeringens utgångspunkt för den proposition som riksdagen nu står i begrepp att fatta beslut om. Jag vill tacka socialutskottet för en välvillig behandling. Särskilt vill jag tacka Vänsterpartiet och Miljöpartiet för ett gott samarbete kring förslagen.

Vår grundinställning är att ett samhälle ska bedömas efter hur det behandlar sina mest utsatta medborgare. Är man någonsin mer utsatt än just som barn? Under barndomen är vi helt beroende av andra. Vi är helt utlämnade till andra för att få skydd, mat, värme och kärlek. Alla barn har rätt till en trygg uppväxt – alla barn, oavsett kön, ursprung eller föräldrarnas inkomst. Det är de vuxnas skyldighet just att se till att alla barn får en trygg uppväxt.

Olof Palme uttryckte det en gång så här: Det är i barnen vi ser framtiden växa fram. I våra barn ser vi just framtiden rakt i ögonen. Varje barn som förvägras en trygg uppväxt innebär därmed ett övergrepp på framtiden, men det är förstås också ett övergrepp på barns rätt att vara barn.

Vi lever inte i en idyll. Sverige är inte en idyll. Vi har också i vårt land en lång rad fall där barn utsätts för våld, mobbning, sexuella övergrepp och förakt, också av dem som står dem allra närmast. Vi säger ofta att familjen är den som bäst kan erbjuda barnen en trygg uppväxt. Vi lyfter ofta fram föräldrans ansvar. Men vi ser samtidigt att familjen ibland kan vara en del av problemet i stället för en del av lösningen. Så är det när det förekommer våld, sexuella övergrepp eller kränkningar inom familjen.

Då säger vi från socialdemokratiskt håll att när familjen är svag måste samhället vara starkt. Det måste finnas en samhällelig grundstruktur som klarar av att fånga upp barn och hjälpa barn som inte får det stöd och den hjälp som de behöver i familjen.

Samhällets ansvar är ännu större än så. Samhällets ansvar måste alltid fokusera på barnets rättigheter också när det kommer i konflikt med gamla föreställningar och när man ibland kommer i konflikt just med föräldrar.

Barn har rätt till en uppväxt utan våld och hot, oavsett om föräldrarna anser att man kan använda våld som uppfostringsmetod. Eller för att anknyta till en aktuell debatt just om fristående skolor: Alla barn har rätt till en skolgång utan aga och kränkningar oavsett vad föräldrarna tycker.

När det gäller våld mot barn får vi inte glömma bort att det har skett en väldig förändring i det svenska samhället bara under de senaste decennierna. Det var inte länge sedan det också i Sverige fanns en föreställning om att barn mår väl bara bra av lite stryk då och då. Den uppfattningen har trängts tillbaka, både med upplysning och med förebyggande arbete men också med lagstiftning.

På 70-talet fick vi lagen mot aga, och sedan dess har Sverige haft nolltolerans mot våld mot barn. Det var en viktig markering av samhällets syn på barn och unga. I dag är det inte längre socialt accepterat att använda våld i uppfostringssyfte. Ändå behöver vi inte gå särskilt långt ut i Europa för att stöta på den gamla uppfattningen om att en örfil då och då inte gör någon skada utan bara är danande.

Jag har alltid för egen del förundrats över den dubbelmoral som ligger bakom sådana föreställningar. När jag var liten fick jag inpräntat i mig två saker om våld. Det ena var att man ska aldrig börja slåss. Det andra var att man ska aldrig slå den som är mindre än en själv. Det är en enkel arbetarmoral. Det är så enkelt att till och med en femåring direkt kan förstå. Det är enkla regler.

Ändå är det precis dessa två regler som man som vuxen bryter mot när man slår sina barn. Man börjar slå, och man slår den som är svagare än en själv. Då sätter man också ett exempel. Barn gör som de vuxna gör och inte som de vuxna säger.

Vi har under det gångna året sett exempel på ofattbart våld mot barn inom familjen. Vi har på senare år fått stifta bekantskap med det helt obegripliga begreppet hedersmord – som om mord på barn och ungdomar skulle kunna vara hedersamt. Vi har otaliga exempel på sexuella övergrepp mot barn också i vårt land. Även om vi har mycket att vara stolta över på det sociala området i Sverige är det utan tvekan så att vi måste bli bättre, att vi måste stärka både lagstiftning och resurstilldelning för att bättre skydda utsatta barn och ungdomar.

Från regeringens sida har vi återigen den socialdemokratiska grundhållningen: När familjen är svag måste samhället vara starkt. Det måste finnas ett bra stöd från samhällets alla delar – socialtjänsten, skolan, sjukvården, barnomsorgen och så vidare – som kan säkerställa att missförhållandena upptäcks och åtgärdas. Det måste finnas ett gemensamt ansvarstagande för alla barn – inte bara dina barn eller mina barn, utan alla barn.

I den proposition som vi nu har lagt fram föreslår vi ytterligare förstärkningar av lagstiftningen. Den grundar sig på förslagen från Kommittén mot barnmisshandel och förslagen från LVU-utredningen och syftar just till att stärka utsatta barns situation, förbättra det förebyggande arbetet och skärpa samhällets syn på övergrepp mot barn. Jag hinner inte gå igenom alla förslag, men jag tänker lyfta fram några av dem.

Grundläggande för att man ska kunna upptäcka barn som far illa är den anmälningsskyldighet till socialtjänsten som personal inom till exempel barnomsorg, skola och barnsjukvård har. När någon som jobbar med barn misstänker att ett barn far illa ska man anmäla det till socialtjänsten. Vi har sett exempel som tyder på att den skyldigheten inte är tydlig nog i lagstiftningen, och därför vill vi tydliggöra den. Vi föreslår också att anmälningsskyldigheten vidgas till att också gälla anställda på fängelser och inom rättspsykiatri. Också där kan man stöta på fall där barn utsätts för övergrepp, till exempel i samband med besök eller permissioner.

Vi föreslår också att polisen, sjukvården, förskolan och skolan ska samverka bättre för att upptäcka och hjälpa barn som far illa och att det är socialtjänsten som ska ta initiativ till och leda en sådan samverkan.

Vi föreslår en rad andra lagändringar för att bättre lyfta fram barnperspektivet i svensk lagstiftning och anpassa lagstiftningen till kraven i FN:s barnkonvention. Det gäller till exempel lagen om vård av unga, LVU, där vi nu vill skriva in att det är den unges bästa som ska vara avgörande för besluten och att man ska ta hänsyn till den unges inställning till exempel vid olika vårdinsatser och placeringar. Vi föreslår också att när ett barn har varit placerat i ett familjehem i tre år ska socialnämnden pröva om det är bäst för barnet att flytta över vårdnaden till familjehemsföräldrarna. Det är för att ge barnet en mer långsiktig trygghet och stabilitet i tillvaron.

Vi föreslår strängare straff när vårdnadshavare misshandlar sina barn. Innebörden i den nya straffskärpningsgrund som vi nu går fram med är just den. Man kan redan i dag, med nuvarande lagstiftning, döma hårdare när gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet, utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller missbrukat ett särskilt förtroende. Allt detta kan i dag vara tillämpligt på barnmisshandelsfall.

Vi anser likväl i linje med Kommittén mot barnmisshandel att den lagstiftningen bör förtydligas ytterligare. Vi menar att domstolarna i alltför liten utsträckning har använt sig av de möjligheter till straffskärpning som brottsbalken ger. Därför föreslår vi en ny straffskärpningsgrund, där vi säger att domstolarna ska se extra strängt på brott som skadar tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person.

När riksdagen nu antar det lagförslaget innebär det en tydlig signal till landets domstolar om hur allvarligt lagstiftaren ser på föräldrars och andra vårdnadshavares övergrepp mot barn.

Det här är en bra proposition. Men den är inte tillräcklig. Vi måste göra mer.

Vi aviserar också i propositionen att vi vill ta det nästa stora steget när det gäller den sociala barn- och ungdomsvården. Vi aviserar att vi vill se en nationell handlingsplan kring den sociala barn- och ungdomsvården under mandatperioden.

I dag på morgonen har regeringen därför fattat beslut om att tillkalla en parlamentarisk kommitté för att föreslå en sådan nationell handlingsplan. Kommittén ska få två år på sig att arbeta och att gå igenom hur den sociala barn- och ungdomsvården egentligen fungerar.

Bakgrunden är ganska enkel. Vi har haft socialtjänstlagen i ungefär 20 år nu, men det har inte gjorts en samlad analys av hur den egentligen

fungerar för de mest utsatta barnen och ungdomarna. Ingriper samhället för tidigt eller för sent? Fungerar de åtgärder som vidtas? Får vi goda resultat när det gäller till exempel familjehemsplaceringar, hem för vård och boende eller LVU-institutionerna? Är lagstiftningen tillräckligt stark?

Herr talman! Avslutningsvis vill jag markera att vi från vår sida ser det arbete som vi nu vill starta som ett av de stora stegen under mandatperioden. Jag hoppas att riksdagens partier, i likhet med mig, ska se det här arbetet som en av de viktigare frågorna att arbeta med under mandatperioden. Låt oss tillsammans göra den sociala barn- och ungdomsvården till ett av denna mandatperiods stora reformområden.

Anf. 4 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Vi moderater är angelägna om att fastställa att det egentliga ansvaret för barnen ligger hos barnens föräldrar. Jag tycker att det är synd att regeringen är vag på den här punkten. Propositionen saknar ett klart och tydligt ställningstagande om att det faktiskt är föräldrarna som har det yttersta ansvaret. Det är när föräldrarna inte längre förmår eller sviktar som det offentliga ska träda till och har en absolut skyldighet att ingripa.

För att komma till rätta med barns utsatthet måste vi börja med den främsta orsaken till den. Vad är det för familjesituation man lever i? Alldeles entydig forskning visar att en trång ekonomisk situation och en alldeles för liten möjlighet att styra sin egen vardag ger frustrerade föräldrar, en urholkad trygghet och en ökad risk för utsatthet. Det är en självklarhet att tryggheten inom familjen påverkas av hur både samhället och staten prioriterar familj och föräldraansvar. Men i propositionen finns det varken analys eller förslag om hur samhället ska stödja och underlätta föräldrars åtaganden och skyldigheter gentemot sina barn.

Den här propositionen är inte tillräcklig, säger Morgan Johansson. Nej, det är den inte. Den är bra på många sätt, och vi moderater instämmer i stora delar av den. Men det är väl dystert att ett så omfattande dokument som har så stor betydelse för så många ändå har så mycket svagheter i sig. Man kan se det på det stora antalet reservationer, 43 stycken.

Jag tänkte kommentera bara några avsnitt.

Vi moderater har en synpunkt om att man måste legitimera socionomer. Vi är inte ensamma om det. Miljöpartiet tycker likadant. Något av det allra viktigaste när det handlar om barn är att det är ett gediget och väl gjort arbete som har utförts i samband med de utredningar som man gör. Alldeles för ofta är det nytutexaminerade socionomer eller personal som saknar rätt utbildning och kanske inte har den erfarenhet som behövs för att göra detta det svåraste arbete av dem alla. Utredningen kanske kommer att landa i att ett barn omhändertas från sina föräldrar.

Vi moderater menar att det är både skäligen och rimligt att dessa människor som sysslar med sådant arbete ska ha en viss given status. Det räcker inte med att man har genomgått en utbildning; man ska också ha erfarenhet. Vi föreslår att det ska införas en legitimation för socionomer, gärna i stil med den som man inom SSR själv redan har infört. För oss handlar det om en kvalitetssäkring. Och det gör det för socionomernas förbund också. Varför är inte regeringen intresserad av en sådan kvalitetssäkring? Det kan man fråga sig.

I dag har både Socialstyrelsen och länsstyrelsen dubbla roller, och det finns otydliga och oskarpa gränser mellan verksamheterna hos de två. När det gäller den tillsynsverksamhet som ska utföras är det Moderaternas uppfattning att den ska flyttas över till en särskild oberoende statlig myndighet, en myndighet som ska ha hand om tillsynen inom hela vård- och socialtjänstområdet, som är specialiserad på detta och som utövar en tillsyn på lika villkor för alla, oavsett om det gäller offentlig eller privat regi. För oss är det en självklarhet både att ha en oberoende tillsyn och att tillsynsmyndigheten ska kunna ägna sig åt hela vårdområdet och socialtjänsten. Det ska inte finnas några som helst tvivel om vem det är som har det egentliga ansvaret.

En annan punkt som jag gärna vill ta upp är problemet med husrannsakan. Det händer ibland att unga människor dras till olämpligt sällskap; det vet vi. En sådan person kan beläggas med besöksförbud. Lagstiftningen är sådan att om man misstänker att en ung människa vistas hos någon som är belagd med besöksförbud kan man inte göra husrannsakan där eftersom husrannsakan bara kan göras om det har begåtts ett brott med fängelse som påföljd.

Det här har vi kritiserat i vår motion till propositionen. Utskottet har lyssnat på oss, och det tycker vi är bra. Man har hittat en lösning som går ut på att polisen ändå ska kunna göra husrannsakan, men då tillämpar man en annan lag, nämligen alkohollagen. Om man tror att det är langning och sådant på gång kan man ju tillämpa den. Det är jättebra.

Men det löser bara ett av problemen, inte hela problembilden. Alla dessa olämpliga män som har besöksförbud ägnar sig ju inte åt alkoholmissbruk. Det är inte alltid som man kan använda den sortens lag. Det här löser inte problemet med mannen som är bussig och bjuder på godis och videofilmer, men som egentligen är en helt annan sorts person, kan det visa sig längre fram.

För att lösa detta problem och ge polisen möjlighet att gå in med husrannsakan menar vi att lagen om besöksförbud faktiskt måste ändras så att det blir fängelsepåföljd. Då skulle man kunna göra husrannsakan hos personer som är belagda med besöksförbud även om de inte är misstänkta för brott enligt alkohollagen. Man kan fundera på: Varför ville inte regeringen införa de medel som behövs? Ska vi låta fler barn utsättas alldeles i onödan?

En väldigt viktig fråga som kanske är ny i det svenska samhället gäller unga flickor som kommer från helt andra miljöer, sådana miljöer som vi kallar för hedersrelaterade. De söker hjälp hos myndigheter därför att de utsätts för hot, våld eller trakasserier från någon i familjen eller någon närstående bara för att de har valt att leva ett liv som de anhöriga inte kan acceptera. Att bo kvar hemma kan vara alldeles förödande för dem. Men att be samhället om hjälp kan också vara förödande. Lagstiftningen är inte på deras sida.

I socialtjänstlagen står det uttryckligen att om någon kommer till socialtjänsten och ber om hjälp ska myndigheten göra en utredning. När man gör en utredning om en underårig ska myndigheten informera den som det berör. Så står det i lagtexten. Det betyder att socialtjänsten är skyldig att informera den unga kvinnans föräldrar om att hon har kommit till socialtjänsten för att be om hjälp mot sina föräldrar.

Morgan Johansson sade alldeles nyss att barn har rättigheter även om de kommer i konflikt med sina föräldrar. Ja, men det har de ju inte när vi har en sådan lagstiftning. Kvittot på en sådan upplysning kan ibland vara förfärande!

Tänk om den mördade flickan Pela hade kunnat ha det samtal som hon faktiskt hade med socialtjänsten i lugn och ro utan att socialtjänsten informerade Pelas föräldrar. Då hade hon kanske varit i livet i dag; det vet vi inte. Men kan socialtjänstministern tänka på detta utan att vilja ändra lagen, utan att vilja göra den förändring som krävs för att socialtjänsten ska kunna göra ett undantag och begära hos länsstyrelsen att inte behöva meddela flickans föräldrar?

Herr talman! Det finns mycket att säga om denna proposition. Vi får väl återkomma i replikskiftena så småningom, men detta är några av de absolut viktigaste punkterna som jag ville jag upp.

Jag och Moderaterna ställer oss självfallet bakom samtliga reservationer som vi har vårt namn under, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 5 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tvivlar inte på Magdalena Anderssons engagemang i dessa frågor. Däremot tvivlar jag kanske på hennes sätt att lösa dem och hennes sätt att få det att gå ihop med övrig moderat politik.

Jag träffar väldigt många socialarbetare, socionomer, och stöter ibland på kravet på legitimering av socionomer. Det finns en utredning på gång inom Högskoleverket och Socialstyrelsen för att se vilka kvalitetskrav som behöver ställas på den nya utbildningen.

Men när jag träffar socialsekreterarna säger de att det inte är det som de vill se i första hand, utan de vill i första hand se en omprioritering av samhällets resurser, så att vi blir bättre på att satsa på deras verksamhet, så att de får färre ärenden på sina bord och så att de kan klara av att sitta ned de många gånger extra timmarna med de flickor som du talar om i stället för att bara jaga från ärende till ärende.

Nu talar Magdalena Andersson om andra saker, för hon vill inte prata om resursfrågan. Och det förstår jag, därför att hon får det inte att gå ihop med den övriga moderata politiken. År efter år ser vi förslag om nedskärningar från Moderaternas sida i just de kommuner som sedan ska stå för resurserna till bland annat socialtjänsten. Om Magdalena Andersson ska vara trovärdig i debatten om att lyfta socialtjänsten och socialarbetarnas villkor måste hon nog först ta en kamp inom sitt parti. Lägg åt sidan alla de där skattesänkningarna som ni hela tiden driver och prioriterar i stället socialtjänstens och kommunernas verksamhet! Då tror jag att det blir mycket lättare att flytta fram positionerna också för de mest utsatta barnen.

Anf. 6 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Det är tråkigt att jag i stället för svar på de frågor jag ställer får gammal vanlig socialdemokratisk retorik i halsen. Har man inga svar pratar man om någonting annat. Så är det ju naturligtvis. Jag förstår att statsrådet inte har svar på de frågor jag ställde.

Vill inte statsrådet att det ska vara en kvalitetssäkring för socio-
nomerna? Vill inte statsrådet att man ska kunna göra husrannsakan hos

barn som vistas i olämpliga miljöer? Vill inte statsrådet att flickor från hedersrelaterade miljöer ska kunna gå till socialtjänsten och få hjälp utan att mamma och pappa blir informerade om det? Berätta om detta för oss!

Anf. 7 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad det var för frågor som jag inte svarade på. Jag berörde auktorisationen, legitimeringen av socionomer. Jag berättade också om den översyn som pågår inom Utbildningsdepartementet och som Högskoleverket och Socialstyrelsen genomför.

När det gäller frågan om att träffa socialsekreterare har vi haft en interpellationsdebatt för inte så länge sedan där jag bland annat pekade på Socialstyrelsens riktlinjer för hur socialtjänsten ska hantera de här fallen. Där finns mycket klara linjer, där det handlar om att man kan träffa sin socialsekreterare för ett förberedande samtal. Frågan är då när man ska informera föräldrarna och inte. Detta har varit oklart tidigare. Nu har vi en klarhet i det i och med att vi har nya riktlinjer på plats.

Jag vill ändå fråga Magdalena Andersson om hon inte finner det lite besvärande att hon gärna vill fortsätta att driva frågan om att lyfta socialarbetarnas och socialtjänstens villkor men inte har några pengar, därför att alla de pengar som hon skulle vilja satsa på detta i stället har gått till moderata skattesänkningar. Är inte det ett bekymmer för henne inom hennes parti?

Anf. 8 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag har inga problem, men jag tror att Morgan Johansson har problem. I vårt budgetförslag finns det pengar inom det sociala området, avsevärt mycket mer än vad Morgon Johansson har i sin budget. Vi avsätter pengar för handikappade, för valfrihet i äldreomsorgen och för mer forskning och utveckling. Jag har inte de bekymmer som Morgan Johansson har.

Men jag ser ett bekymmer när vi pratar om de här barnen. Jag ser ett bekymmer med att man inte lyssnar på Sveriges socionomers riksförbund, som själva säger att de tycker att det är viktigt att ha en kvalitets-säkring. Ett visst antal års erfarenhet av arbete med barn, en viss grundutbildning och så vidare ska ge en legitimation och en kvalitetssäkring av det arbete som utförs.

Jag kan tänka mig att i den lilla kommunen Aneby i Småland med 7 000 invånare sker inte så förfärligt många omhändertaganden. Hur ofta och med vilken kvalitet kan då en socialsekreterare där göra jobbet? Kanhända skulle man ha ett samarbete med någon annan kommun om man visste att det för detta tunga, svåra arbete ställs så höga krav på dessa personer. Jag tycker att det är ganska rimligt att man ska kunna ställa väldigt höga krav på dem som ska göra ett underlag som kanske förändrar livet för en hel familj.

Anf. 9 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Det är ett mycket viktigt betänkande som vi diskuterar i dag om en grupp barn som ofta inte har möjlighet att göra sina röster hörda och som är mycket beroende av de vuxna som finns kring dem. Ibland kallar vi dem de glömda barnen.

Trots att vi antagit en barnkonvention som ska ta till vara barns behov och trots att vi har en socialtjänstlag som också fokuserar på barn återstår det mycket för att vissa barn i dagens Sverige ska få sina grundläggande behov tillfredsställda och rätt till en miljö som ger trygghet och tillit.

Ett exempel: Jag lärde känna Eva när hon var fyra år. Hon bodde då med en missbrukande mamma men hade redan då varit omhändertagen i två olika familjehem. Under en nykter period hade mamman fått hem Eva igen, men vid en ny missbruksperiod placerades Eva i ett tredje familjehem. Återigen kom flickan hem efter några år, då det fungerade lite bättre hemma. Men ännu en gång kom mamman in i en missbruksperiod. Då gick flickan själv till slut till socialförvaltningen och sade: Jag måste ha stöd. Jag klarar inte av att bo hemma. Hon kom då till sitt fjärde familjehem. Under tiden hade två hundar omhändertagits för att flickans mamma inte skötte dem, medan flickan fick bo kvar i misären.

Med detta som bakgrund vill jag säga att vi i Folkpartiet är mycket positiva till mycket som finns i detta betänkande och i propositionen, och som förhoppningsvis gör att en liknande sönderhackad och otrygg tillväxt som den Eva fick uppleva inte ska behöva drabba någon framöver – om nu ord blir handling. Vi ser inte alltid prov på det från den socialdemokratiska regeringen, utan det är mycket ord men lite handling ibland. Men vi hoppas på det.

Det behövs en lagstadgad skyldighet för socialtjänsten, hälso- och sjukvården, skolan och så vidare att samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor som rör barn som får illa eller riskerar att fara illa. Det är bra.

Det är också bra att anmälningsskyldigheten har lyfts fram i betänkandet. Det är viktigt att erinra olika personalkategorier som kommer i kontakt med barn och föräldrar om att de verkligen ska göra anmälningar. I dag görs det väldigt få anmälningar.

Vi har också i en motion sagt att man behöver se över frågan om straffansvar för enskilda som underlåter att göra en anmälan till socialnämnden. Det behövs också mer kunskap om barns behov bland personalen. Det känns bra att det har fokuserats på detta i betänkandet.

Barn som far illa i hemmet far ofta också illa i skolan. Vi anser därför att de stängda dörrarna mellan skolans elevvård och socialtjänsten måste öppnas. Här behövs förändringar i socialtjänstlagen, som vi också har motionerat om men inte fått igenom.

Barnperspektivet ska stärkas, står det i betänkandet, och det är bra. Det talas om barns bästa. Vad nu barns bästa är vet inte jag, och jag tror inte att någon vet det riktigt. Här skulle vi behöva en rejäl diskussion framöver om vad som är det bästa för barn. Det är svårt att säga det ibland.

Den unges vilja ska höras med beaktande av ålder och mognad, och det tycker jag är alldeles utmärkt. Det tydliggörs också att såväl fysisk som psykisk misshandel kan utgöra risk för barnens hälsa och utveckling. Det är alltså barnets behov som man ska se till i första hand, inte vuxnas behov, vilket jag tyvärr har sett vid många omhändertaganden när man har tittat på hur man ska handskas med barns liv framöver.

Om barnet blivit omhändertaget och placerat i familjehem ska enligt förslaget en speciell prövning ske när barnet varit placerat i tre år. Jag tror att det är bra, men inte bra för alla. Jag tror att det är lite farligt att

det står så. När prövningen ska ske måste bero på barnets situation och ålder. Tre år är ju en lång tid för ett litet barn som placeras när det är nyfött, men förstås en kortare tid för en 15-åring som placeras. Det är väl bra att man gör en ordentlig koll, men man behöver säkert ha lite variationer.

Vi ser också fram mot den utredning som ska leda till en samlad nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården och som ska ta ett helhetsgrepp. Jag hoppas verkligen att det kommer att bli ett helhetsgrepp. Det är lätt att säga det ordet men svårare att förverkliga detta. Det är också bra att det här arbetet, såvitt jag förstår, har satts i gång.

Folkpartiet har också föreslagit att tillsynen över familjehemmen, i likhet med tillsynen över hem för vård och boende, ska överföras till de kommuner där familjehemmen är belägna. Man får då en bättre möjlighet till tillsyn över familjehemmen. Jag vet att väldigt många barn från Göteborg är placerade i Norrland. Det är inte så lätt för socialtjänsten i Göteborg att utöva denna tillsyn.

Både Rädda Barnen och BRIS har i olika rapporter visat på att barnfattigdomen i Sverige är stor. Barn med ensamstående mödrar och barn till utrikes födda utgör fortfarande en massiv andel av de ekonomiskt utsatta. Att inte ha kläder till skolavslutningen eller pengar till skolutflykten är en verklighet för väldigt många barn i dagens Sverige. Folkpartiets mål är att barnfattigdomen ska halveras under mandatperioden, vilket också regeringen formulerade som mål i vårpropositionen 2001, men föga har hänt. Vi vill se en plan för hur man har tänkt sig att få ned barnfattigdomen, inte att man bara lovar detta. Därför yrkar jag bifall till reservation 5 under punkt 3.

Folkpartiet yrkar också på en bättre utbildning för socionomer. I dag är utbildningen alldeles för grund, övergripande och generell. Eftersom det för närvarande tydligen pågår en översyn av socionomutbildningen, som ska redovisas i oktober 2003, avvaktar vi denna och får återkomma om vi inte blir nöjda med den.

Vi har i en motion också tagit upp att socialtjänstlagen bör kompletteras med en bestämmelse om att en underrättelse ska ske utan dröjsmål till vårdnadshavaren om en utredning startar enligt lagrummet.

Folkpartiet tycker samtidigt – och det vet Morgan Johansson eftersom jag har interpellat i denna fråga – att det ska finnas möjlighet att i undantagsfall utreda ett barns eller en ung persons situation utan att informera vårdnadshavarna om detta. Socialtjänsten bör om barnet kan antas vara utsatt för ett allvarligt hot från vårdnadshavare, såsom sker till exempel vid hedersrelaterat våld eller hot om våld, kunna utreda detta under sekretess. Socialnämnden bör kunna ansöka om dispens för detta hos länsrätten.

Jag har även, som sagt, tagit upp detta i en interpellation, men jag fick tyvärr inget positivt svar på den. Kanske har Morgan Johansson tänkt vidare i frågan, så att jag kan få ett positivare svar i dag. Det skulle glädja mig, många socialsekreterare och förstås även de ungdomar som har de här bekymren. En flicka som lever under sådana här hot ställs i en svår situation när hon uppsöker socialtjänsten och vill ha hjälp.

Mer forskning om barn som far illa behövs, framför allt om vilka konsekvenserna blir och om vilken typ av behandling som de som utsätts

för svåra situationer behöver. Många barn har skavsår i själen efter att ha bevitnat slagsmål och våld under långa tider, efter att ha utsatts för incest och så vidare. Detta sitter ofta i hela livet och påverkar dem som vuxna i deras relationer om de inte får hjälp tidigt. Det är viktigt med tidig upptäckt i daghem och skola, och därför bör utbildning av personalen vara ett krav.

Både socialutskottet och justitieutskottet har tillstyrkt regeringens förslag till ny straffskärpningsgrund, vilket är bra för sådana fall där brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person. Däremot har vi tyvärr inte fått igenom vårt krav på att regeringen bör arbeta fram förslag till hur barnets rättsliga ställning i familjevåldssituationer kan stärkas och belysa frågan om barnets brottsofferstatus.

Så till sist vill jag säga några ord om barn i asylprocessen och mottagandet av flyktingbarn. Mer om detta kommer vi att få höra senare under debatten. Här måste en förbättring ske. Dagligen kan vi läsa om eller höra i massmedier om hur barn far illa i dessa situationer. Här måste vi ta ett större tag.

Det finns väldigt mycket som behöver rättas till, sade Morgan Johansson, och det håller jag med om. Jag hoppas också att vi kan försöka hjälpas åt med detta. Barn ska inte behöva fara illa i dagens Sverige.

Herr talman! Det som hjärtat är fullt av talar man om. Barns utsatthet i vår tid engagerar mig väldigt mycket. Folkpartiet vill ställa sig bakom mycket i det här betänkandet och står bakom sina reservationer. Jag yrkar, som sagt, bifall bara till en av dem, nämligen reservation 5 under punkt 3.

Anf. 10 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Kristdemokraternas mening är att barnets intresse alltid ska sättas främst i alla lägen. Socialutskottets betänkande *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer* har samma avsikt. Kanske går det rent av med betänkandet att lyfta fram barnens position något. Det kan gälla möjligheterna att ingripa i tid. Alla har länge talat om vikten av ett ingripande i tid för barnet och om hur vi ska hitta metoder för detta och få fram attityder som leder till ett ingripande i tid.

Jag tror också att betänkandet innebär framsteg. Det blir en lagstadgad skyldighet att samverka i frågor som rör barn som far illa. Det är inte fråga om enbart den gamla vanliga samverkan som sker med skolan och socialen utan också att sådana organ som kriminalvården involveras och får lagstadgad skyldighet att samverka. Jag tror att det kan vara ett fall framåt för barnets intresse.

Också det faktum att anmälningsskyldigheten när barn misstänks fara illa utvidgas är rimligen ett framsteg för barnet. Vi välkomnar också att det blir en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Jag tror att det är en välplacerad åtgärd, som på många områden kan lyfta fram barnets position.

Detsamma gäller införandet av en ny straffskärpningsgrund i brottsbalken. Om brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person ska skäl till skärpt straffgrund föreligga.

Kristdemokraterna instämmer därför i det mesta som regeringen och socialutskottet föreslår, dock inte till fullo i förslaget att socialnämnden särskilt ska överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vården när ett barn har varit placerat i samma familjehem under tre år. Vi föreslår ett "bör" i stället för ett "ska" när det gäller detta övervägande. Det är inte vare sig ur barnets eller någon annans intresse rimligt att ett sådant övervägande ska ske just efter tre år.

Vi menar att övervägande om överflyttning av vårdnaden ska finnas med löpande över tid i socialnämndens uppföljning. Man ska varje halvår göra en avstämning och en rapportering till socialnämnd av hurdan situationen är. Ska det anges en tidpunkt för när ett övervägande ska ske är det inte rimligt att använda ordet "ska", men det kan måhända värderas som en detalj i sammanhanget.

Kristdemokraterna har utöver betänkandet ett antal förslag och har uttryckt stort intresse och engagemang för dessa frågor under allmänna motionstiden. Vi uttrycker i våra reservationer en hel del som innebär en högre ambitionsnivå än vad som nås nu. Jag står naturligtvis bakom alla dessa reservationer, men jag begränsar mig i den här riksdagsbehandlingen till att yrka bifall till reservationerna 10 och 18.

Utskottets majoritet väljer att avspisa ett antal motioner med motivet att en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården ska tas fram och att det pågår mycket i motionernas anda. Det ligger naturligtvis ofta mycket i ett sådant resonemang, men då och då är det olyckligt och onödigt.

För det första vet vi inte när den här handlingsplanen kommer att föreligga. Morgan Johansson säger att det sker om två år, men vi vet faktiskt inte när den här nationella handlingsplanen kommer att vara i funktion ute i kommunerna. Vi tappar tid i arbetet för utsatta barn.

För det andra vet vi inget om vad som faktiskt kommer ut av konkreta förslag i den nationella handlingsplanen. Kommer verkligen det som vi i dag behandlar med som konkret innehåll i handlingsplanen? Jag blir inte riktigt klar över det när jag läser propositionens text om avsikten med en nationell handlingsplan. Risken är sålunda den att riksdagen helt i onödan nu missar ett tillfälle att flytta fram barnens position i samhället.

Kristdemokraterna anser att vi måste bli mycket bättre på att i tid upptäcka barn i utsatta situationer och att vid den upptäckten veta vad som ska göras och faktiskt göra det. Vi vet alla i princip att det gäller att handla så. Om vi gör det kan vi bespara ett barn och många närstående mycket lidande, och samhället har i sin helhet stora pengar att vinna på att i tid stoppa sociala missförhållanden. Men det fattas fortfarande mycket när det gäller att ha kunskap och kompetens på plats när det verkligen bränner till, exempelvis i skolan när ett allvarligt missförhållande anas, så att det faktiskt blir ett välriktat ingripande. Detta anser också Barnombudsmannen.

Barnombudsmannen anser att det inte ingrips i tid för utsatta barn trots att missförhållandena redan är kända. Ansvarig minister Morgan Johansson frågar sig om vi ingriper i tid och tillsätter en utredning som ska arbeta i två år. Jag vill påstå att vi egentligen vet att det inte ingrips i tid och att vi därför behöver en omedelbar och snabb mobilisering. Det vi i dag kan göra ska vi föregripa den nationella handlingsplanen med och försöka göra.

Visst pågår det aktiviteter. Men det som redovisas handlar ofta om steg 2, som jag vill uttrycka det: Vad ska vi göra när ett ingripande har gjorts? Den nationella handlingsplanen handlar i hög grad om just steg 2. Men vad ska vi göra dessförinnan för att få ett tillslag när behov föreligger? Därför har vi i vår reservation nr 2 formulerat att det behövs en mer samlad genomgång och analys samt förslag på insatser för barn i riskzonen.

I reservation nr 18, som jag yrkar bifall till, talar vi för utbildning och metoder för dem som kommer i kontakt med barn och vikten av att det i varje kommun finns genomtänkta rutiner och handlingsplaner för när och hur en anmälan ska göras. Vi måste få en analys av varför anmälningarna är så få som de faktiskt är, allt detta för att vi ska hitta fram i tid till barnet.

Herr talman! I alla sammanhang anser vi att det är nödvändigt och klokt att arbeta med ett familjeperspektiv. Det ligger i barnets intresse att ta till vara de resurser som kan finnas även i ett mycket struligt föräldraskap. Om föräldrarna är helt hopplösa kan man ta till vara andra släktingar eller andra familjen närstående personer. De kan vara mycket värdefulla för barnet.

Vi har sett en utveckling av nätverksarbete – ofta kallar vi det familjerådslag – där man försöker ta till vara hela familjen. Det har av många omvittnats som mycket värdefullt. Vi har sett en utveckling av familjecentraler där flera professioner och frivilliga organisationer kommer samman. Det har också varit framgångsrikt. Det har gett inte minst socialtjänsten en naturlig kontaktyta mot familjer med bekymmer.

Det har betytt att socialtjänsten av de behövande inte upplevts som ett hot utan som ett stöd. I bästa fall har kanske därmed ett skiljande av barnet från föräldrarna kunnat undvikas. Man har på plats i naturlig kontakt kunnat bistå familjen tillräckligt för att nå en mer stabil situation.

I reservation nr 10 talar vi därför klokt nog om rätten till familjerådslag eller annan arbetsmodell som i likhet med familjerådslag tar till vara de närståendes resurser. Beträffande familjecentraler säger vi i reservation nr 16 att regeringen bör ta initiativ till att huvudmännen stimuleras att bygga upp och utveckla familjecentraler i varje kommun.

Sedan har vi också noterat att allting är gratis i detta sammanhang. Det som föreslås ska inte behöva kosta någonting. Det kan ibland låta träffande. Jag tror att man i mångt och mycket kan göra saker utan att det behöver kosta. Men ska man exempelvis göra allvar av lagkravet – och det ska vi ju – om samverkan är det klart att det kostar för de parter som ska bedriva en samverkan värd namnet.

Det är också en fråga till minister Morgan Johansson. Hur kommer det sig att allting i detta sammanhang inte behöver kosta någonting?

Anf. 11 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag lyssnade särskilt noga när Ulrik Lindgren talade om vikten av att ingripa i tid. Det är en del av den svåraste problematiken just nu att vi i alltför stor utsträckning och alltför ofta upptäcker att samhällets institutioner och för den delen också vuxna har låtit det gå för långt och inte ingripit i tid.

Vi försöker ta hand om det genom den anmälningsskyldighet som vi har talat om som tydliggörs och utvidgas. Det är ett sätt att försöka få in

signaler till socialtjänsten i tid innan saker och ting fullständigt spårar ur. Det kan till exempel gälla utsatta barn eller barn som utsätts för sexuella övergrepp och misshandel. Men det gäller också unga som är på väg att hamna i missbruk och kriminalitet. Det är en signal om att vi försöker att utvidga och bli bättre på att upptäcka dessa fall.

Jag vill också peka på ett annat förslag som är på väg och som vi skriver om i propositionen. Det är ett förslag till ett system för dödsfallsutredningar som vi tänker ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda möjligheterna för att ta fram i Sverige. Det är ett system där vi går igenom de fall där det verkligen har gått snett när barn dör till följd av våld och övergrepp.

Vi ska bli mycket bättre på att ställa oss frågan: Vad gick snett innan? När kunde samhället ha ingripit tidigare? Vad kunde man ha gjort tidigare? Det finns system för det i en del delstater i USA som vi är intresserade av att titta på och också kunna genomföra i Sverige. Det är en del i ett sätt att bli bättre på att lära sig hur samhället ska kunna ta hand om dessa fall på ett bättre sätt än tidigare.

Anf. 12 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att vidgad anmälningsskyldighet och initiativet om dödsfallsutredning är vällovt, Morgan Johansson. Men det som Barnombudsmannen och många andra har pekat på och som vi också om vi ska vara ärliga känner av lite till mans är att runtom i vardagsverkstan i kommunerna fattas det mod att anmäla i tid.

Många kommuner har egentligen heller inte beredskap. Vad gör vi när en anmälan dyker upp? Vilka metoder ska vi ta till? Hur är handlingsplanen? Vad ska socialkontoret nu göra för någonting? Vad ska skolan göra med en anmälan som har kommit in? Vem ska de kontakta? Det fattas mycket om alla möjliga elementa runt en anmälan i kommunerna. Detta talar vi om i vår reservation.

Det är oundvikligt att i detta sammanhang beröra resursfrågan. Vi har en allt tunnare linje, vill jag påstå, i kommunerna. Det är allt skakigare. Kommunerna sparar in på diverse resurser som skulle ha stor betydelse för att se barnet i tid. Det gäller de elevvårdande resurserna med mera.

Det håller inte att enbart i alla sammanhang säga: Det kostar inte. Det ligger inom normalt beteende och normalt åliggande för befattningshavarna i kommunerna att de ska sköta jobbet med att anmäla i tid. Det går inte att undvika frågan om resurser för dem som är berörda.

Anf. 13 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det grundläggande är just att försöka upptäcka dessa fall i tid och skapa ett system, en struktur och en ordning där alla vet precis vad som ska ske när man får in en anmälan och vilka insatser som fungerar bäst.

Jag tycker möjligen att Ulrik Lindgren underskattar socialarbetarkåren något när han säger att de inte riktigt vet hur man ska hantera det. Det är väldigt tydligt i deras utbildning hur man ska göra. Däremot kan det finns brister på annat sätt.

En fråga som jag ägnar mig en del åt nu är frågan om vidareutbildning. Efter det att man har gått ut från socialhögskolan och sedan hamnar i yrkeslivet har man fortfarande alltför lite av kontakt med det nya i

forskningen och lärandet på våra socialhögskolor som ju sker vartenda år.

Vi har därför ett projekt på Socialstyrelsen som heter Kunskapsutveckling inom socialtjänsten där det också finns delprojekt som handlar om att öka kontakten mellan socialtjänst och universitet.

Det gäller kopplingen mellan de yrkesverksamma socialsekreterarna å ena sidan och socialhögskolorna å den andra sidan för att förbättra det livslånga lärandet också för socialarbetarkåren. Det är en viktig sak att peka på.

När det gäller resursfrågan hade vi en diskussion alldeles nyss där jag lyfte fram detta och sade att samhället måste prioritera den offentliga sektorn generellt och socialtjänsten speciellt i stället för att lägga ut resurser på skattesänkningar. Det är den socialdemokratiska positionen, och den är ganska klar. Jag är ibland lite osäker på vilken Kristdemokraternas position i den prioriteringen är.

Sedan ska vi inte heller glömma bort att om vi blir bättre på det sociala arbetet och ingriper i tid slipper vi kanske så småningom många kostnader till följd av placeringar av unga som hamnat snett i tillvaron. Det ska man också – om man bara talar ekonomi – väga in.

Anf. 14 ULRİK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag tror att ministern allvarligt underskattar hur skakigt det är i ett antal kommuner. I många glesbygdskommuner finns vissa perioder ingen behörig socialsekreterare tillgänglig som kan arbeta med dessa frågor. Så ser det ut i kommunerna i Vardags-Sverige i dag.

En detaljfråga som man kan ta upp gäller vår tidigare diskussion om legitimering av socionomer. Nu stannade inte utskottet vid det som bland annat Moderaterna krävde, och som flera andra också varit inne på. Men man kan fråga sig om det ändå inte vore lämpligt att vi nu fick ett regerings-ja från ministern om att man måste uppställa ett antal behörighetskrav för de människor som ska arbeta på socionomernas tjänster för att på så sätt få en bättre kvalitet i arbetet med utsatta barn.

Beträffande skattechöjning har Socialdemokraterna tillsammans med sina partner under den gångna mandatperioden massivt sänkt ett antal skatter. Vi är också för ett antal skattesänkningar. Vi har alltså det problemet gemensamt att vi både ska sänka skatter som ibland är skadliga och samtidigt söka behålla ett antal skatter för att få resurser till en bevarad välfärd. Socialdemokraterna gör både–och. De sänker somliga skatter, bevarar andra och höjer ytterligare andra.

På samma sätt gör vi i vår politik. Sammantaget ger vi statsbidragsmässigt mer resurser i vår budget till kommunerna nästa år och därpå följande år – och har gjort så under en följd av år – än vad Socialdemokraterna gör.

Anf. 15 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Barn och ungdomar i Sverige har generellt sett ett bra liv och goda uppväxtförhållanden. De har föräldrar som ger dem kärlek, trygghet, fostran och stöd under deras barndom.

Barn och ungdomar har rättigheter. De har rätt att bli lyssnade på, rätt att inte bli mobbade vare sig psykiskt eller fysiskt, rätt att inte bli hotade eller misshandlade, rätt till sin kropp och sin sexualitet, rätt till integritet

och rätt att leva i ett socialt sammanhang med föräldrar, syskon och kamrater.

Tyvär far barn också illa. Det är ett faktum som vi inte får blunda för, och det finns ett stort engagemang i kammaren och i utskottet för att förbättra situationen för utsatta barn och deras närstående. Alltför många barn utsätts för kränkningar och våld i olika former eller lever i familjer där misshandel, missbruk, sjukdom och djupa kriser gör att föräldrarna inte förmår ta ansvar för barnet – eller helt åsidosätter det.

Alla barn är beroende av sina föräldrars eller närståendes förmåga att visa dem respekt och ge dem trygghet och omvårdnad. Därför kan de barn som inte får detta betecknas som särskilt utsatta barn vilka behöver stärkt skydd och stöd från det nätverk som samhället byggt upp.

Det finns dock brister och hål i detta nätverk. Asylsökande och ensamkommande barn, vars föräldrar inte förmår ta ansvar för dem, är en mycket utsatt grupp. Barnen har kommit till ett främmande land med ett främmande språk och en främmande kultur. De har lämnat sitt hem och sina släktingar. De kan bära med sig erfarenheter som vi vuxna i Sverige inte ens kan föreställa oss. Deras behov av trygghet och säkerhet i Sverige behöver därför stärkas.

Barn som av olika skäl är placerade i fosterhem och på institution kan ha tappat sin grundläggande tillit och trygghet. Många gånger har de bytt hem och vardagsmiljö ett antal gånger. Dessa barn skulle behöva någon som hjälpte dem att bevara deras rättigheter. De skulle behöva ett stöd i form av ett personligt ombud som inte representerar socialtjänsten eller vårdnadshavaren utan barnen, alltså någon som lyssnar på barnen. De behöver en vän för livet.

Barnhemsbarnet Rasmus hade Oskar som sin förtrogne. Oskar brydde sig om Rasmus fast han rymde från barnhemmet, och tog tillbaka honom dit. Emil hade Alfred, och Pippi skulle ha behövt någon vuxen som gav trygghet när mamma var i himlen och pappa på en Söderhavso.

Även ungdomar kan behöva stöd av en person utanför kretsen av vårdnadshavare och socialtjänst.

Herr talman! Antalet barn som får stöd av socialtjänsten ökar. Antalet familjehem och institutionsplaceringar ökar, och barn köar till barnpsykiatri. Orsaken till varför vissa barn har dessa symtom är inte helt klarlagd, men vi vet att komplexiteten är stor. Vi vuxna och olika samhällsinstitutioner måste därför ta detta på allvar. Barns och ungdomars rätt att få det skydd och stöd och den hjälp de behöver är absolut.

Det behövs en samlad analys av förhållandena och resultaten av den sociala barn- och ungdomsvården i landet. Kunskapen om vilka medel och metoder som är de bästa för den enskilda flickan eller pojken måste öka. Kvaliteten, dokumentationen och tillsynen bör förbättras rejält. Därför, herr talman, välkomnar jag och Vänsterpartiet arbetet med den nationella handlingsplan som ska sättas i gång inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det är viktigt att den förverkligas och presenteras för riksdagen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 6, Barn i ekonomiskt utsatta familjer.

Ett barns tillgång till välfärd och samhällets nätverk har ett klassperspektiv. Fattiga barn har fattiga föräldrar. Barnbidrag och bostadstillägg, liksom andra ekonomiska välfärdsformer, klarar inte alltid av att kom-

pensera för detta och bekämpa barnfattigdomen. Fattiga barn kan i vissa fall inte nyttja många av de fritids- och kulturaktiviteter som de så väl behöver för sin hälsa och sitt välbefinnande.

När kommuner vidtar sparåtgärder drabbar det ofta kultur- och fritidsverksamheten. Det finns även indikationer på att kultur- och fritidsverksamhet som särskilt intresserar flickor får sämre och lägre bidrag än aktiviteter som utövas av pojkar. Barnombudsmannen bör därför få i uppdrag att genomföra en djupare analys av barns och ungdomars möjligheter att tillgodogöra sig kommuners och andras utbud av fritidsaktiviteter.

Herr talman! Detta betänkande ger verkligen ett avtryck i svensk lagstiftning i syfte att stärka barnens rätt. Betänkandet håller på ett föredömligt sätt ett barn- och ungdomsperspektiv. Det utgår inte från vuxenperspektivet och talar om familjens utan om barnens behov av olika saker. Det är mycket bra.

Barns och ungdomars skydd och trygghet vidgas, och anmälningskyldigheten, samverkansansvaret och en ny straffskärpningsgrund klar görs. Detta, herr talman, är en god grund. Det är ett bra steg mot det fortsatta arbetet med att stärka skyddet för barn och ungdomar i utsatta situationer.

Anf. 16 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att det är roligt att statsrådet är kvar under hela debatten. Det blir lite intressantare att debattera då.

Elever fick med egna ord beskriva hur en bra respektive dålig förälder är. Barnen uppgav att en bra förälder framför allt är snäll, förstående och omtänksam. Föräldern ska bry sig om och lyssna på sitt barn. En del barn tycker att en bra förälder ska vara sträng när det behövs, och en del barn tycker att en bra förälder är rolig och har humor.

Det vanligaste svaret om hur en dålig förälder är var att en sådan inte bryr sig om sitt barn, inte lyssnar på barnet och struntar i hur det går för barnet. En dålig förälder är också arg, dum, elak eller sur och slår sitt barn. Att vara alltför sträng är också dåligt. Många barn nämner också att en dålig förälder är någon som missbrukar sprit eller droger.

Så här svarade barn när Barnombudsmannen frågade – och lyssnade.

Betänkandet som vi diskuterar här i dag handlar om de barn som inte har någon som bryr sig om dem och de barn som ingen lyssnar på. Familjen, hur den än ser ut, är den viktigaste delen i en trygg uppväxt för barnen. Men när familjen inte klarar sin uppgift måste samhället, vi tillsammans, finnas där för att inte svika barnet ännu mer.

I betänkandet förstärks kraven på anmälningskyldigheten och kraven på samverkan mellan olika myndigheter och organisationer i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, och det är bra. Det utvidgas även till att gälla myndigheter inom kriminalvården och rättspsykiatriska avdelningar.

Från Centerpartiets håll vill jag framhålla vikten av att barn till psykiskt sjuka, utvecklingsstörda, missbrukare och intagna inom kriminalvården uppmärksammas och erhåller hjälp och stöd. Det är av yttersta vikt att de sociala myndigheterna på ett tidigt stadium får kontakt med dessa barn och erbjuder dem hjälp. I dag får socialtjänsten ofta del i ansvaret för dessa barn först när stora problem redan är befästa och svåra

att åtgärda. Det gäller alltså att ett samarbete måste etableras över gränserna mellan de olika verksamheterna. Vi vill också framhålla att det måste finnas kunskap om barns situation när föräldern är inskriven i till exempel vuxenpsykiatri. Därför kräver vi fler förslag på åtgärder för dessa barn.

Jag står självklart bakom alla Centerpartiets reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 4.

I propositionen aviserar regeringen att den överväger ytterligare förändringar i hälso- och sjukvårdslagstiftningen för att tydliggöra barnperspektivet. Min fråga till statsrådet är: När har ni vägt färdigt?

I reservation 22 tar vi upp begreppet närstående, som vi anser har fått en för snäv definition. Närståendekretsen bör inte enbart omfatta familjen eller släkt utan även andra vuxna som barnet ser upp till och litar på och som därför har ett speciellt ansvar för att inte svika barns förtroende. Denna reservation handlar om barn som redan har svikits av sina föräldrar men kanske har hittat någon annan trygg bas i livet. Man har kunnat följa barn som, med hänsyn till en mängd yttre förutsättningar, inte skulle ha kunnat växa upp till hela, kloka, väl fungerande människor om det inte funnits en annan vuxen i närheten – i idrottsföreningen, på fritidsgården, i grannhuset eller någon annanstans. Dessa personer är minst lika viktiga och har en lika viktig funktion i dessa barns liv som någonsin en förälder kan ha. Därför bör begreppet närstående definieras utifrån det förhållande som gäller och inte utifrån biologiska band. Min fråga till statsrådet där blir: Varför tvekar regeringen? Varför går man inte med på att vidga det begreppet?

I andra frågor brukar vi prata om att man ska sätta på sig glasögon, till exempel när det gäller jämställdhetsfrågor. Jag tror att det är fler glasögon som måste på både politiker och myndigheter, till exempel ett par glasögon för att se barnperspektivet. Jag tror att vi skulle behöva hörapparat också för att kunna lyssna ordentligt på barnen. Men framför allt behöver vi ha mod, precis som Skorpan Lejonhjärta, för att vi ska våga trygga våra barns uppväxt.

Vi hörde i inledningen statsrådet rapportera att arbetet är på gång med den nationella handlingsplanen där man ska se över bland annat ungdomsvården och familjehemmen. Det är positivt! Det är jättebra att regeringen redan har påbörjat arbetet med det uppdrag som Sveriges riksdag gav regeringen för ett par månader sedan.

Kl. 12 har jag bokat en biljett på tåget hem. Jag tänker sluta innan dess, kan jag trösta er med. Jag ska hem, för jag har en dotter som slutar nian i dag, och jag ska hinna med ett par skolavslutningar även i morgon. Jag räknar med att i kväll kommer man att spela *Den blomstertid nu kommer*. Sjunga brukar jag göra den första raden, och sedan brukar det inte gå längre, för i den finns det så mycket känsla och minnen från en positiv och ljus barndom, som man påminns om en gång om året.

För många barn kanske det inte är positiva minnen, eller ens någon glädje över att sjunga den här sången. Min önskan är att vi hjälps åt på alla sätt vi kan för att det ska vara fler som gråter glädjetårar, både på sin egen skolavslutning och på framtida barns skolavslutningar.

Anf. 17 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Kamrater i salen och åhörare! Om det här hade varit en debatt om EU eller proffsboxning hade det förmodligen varit mycket mera folk här i salen. Nu ska det handla lite om barn, och barn som miss-handlas. Det hade varit fullt av journalister också om det hade varit något sådant där spektakulärt, och jag har inte sett några journalister på läkta-ren. Jag ska försöka få tag i några sedan när jag har pratat färdigt. Jag hann inte göra det innan.

När jag var ny i riksdagen var det första jag råkade på och hamnade i – jag har berättat om det flera gånger – en utredning som heter *Det gäller livet*. Det var liksom min bibel under den första mandatperioden. Jag satt visserligen inte i socialutskottet utan i socialförsäkringsutskottet, men hade ändå det här med barn ganska nära hjärtat. Jag var väldigt ledsen att det aldrig blev någon proposition av den här utredningen, som var så himla bra! Den var så sprängfylld av konkreta exempel på hur man skulle jobba förebyggande.

Sedan kom det i alla fall till en utredning om barnmisshandel, och jag hade den stora lyckan att få sitta med. Det var en upplevelse, måste jag säga. På ett ganska tidigt stadium gjorde utredningen en liten föräldrabok som sedan översattes till massor av olika språk. Jag älskar den här föräld-raboken. Det finns så bra berättelser i den som behandlar svaren på frå-gan: Hur ska jag göra då, så att jag inte slår? Jag visar upp boken här, och jag skulle vilja att den sprids.

På ett väldigt tidigt stadium i utredningen kom frågan upp att vi skulle ha en föräldrabok, och så skulle vi ha en barnabok också, och i den skulle det då stå saker så att barn förstår varför föräldrar slår. Jag blev alldeles – jag flög i taket! Det behöver inte barn lära sig att förstå! De förstår ändå, på något sätt. De är så fulla av förståelse att det är rent oan-ständigt! Det blev ingen sådan bok. Den frågan lades ned omedelbart, och det var ju jätteskönt. För är det något som barn är så är de lojala, även om det handlar om att de blir misshandlade.

Jag ska läsa inledningen till utredningen. Det är ett utdrag ur Astrid Lindgrens tal vid mottagandet av den tyska bokhandelns fredspris den 22 oktober 1978.

Hon sade åt honom att han själv skulle gå ut och ta reda på ett ris åt henne. Den lille pojken gick, och var länge borta. Till sist kom han grå-tande tillbaka och sade: Jag hittade inget ris, men här har du en sten som du kan kasta på mig. Då började mamman också gråta, för hon såg plöts-ligt alltihop med barnets ögon.

Jag var lite tveksam till ett par saker i utredningen. Det var det här med särlagstiftningen, men vi fick så mycket stoff om att vi hade en lagstiftning som var så pass bra att den borde räcka och skulle räcka så jag yrkade inte på det.

Jag var också tveksam – och inte så lite heller – till att ingenting skulle få kosta någonting. Därför skrev jag ett särskilt yttrande i utred-ningen om det. Jag är lite besvärlig även för mitt eget parti på den punk-ten, för jag kan inte låta bli att predika om att man måste investera i före-byggande. Jag skrev så här i yttrandet: I kapitlet om samverkan skriver kommittén att tidiga insatser ofta är mindre kostsamma, både ur ekono-misk och ur individuell synpunkt. Mindre kostsamma än vad? undrar jag då. Om man menar mindre kostsamma än senare utgifter som uppstår på

grund av att man ej tog tag i saken tidigare – då är det sant. Men i ett som vanligt mycket kortsiktigt budgetarbete kan en förebyggande åtgärd kosta så pass mycket att satsningen ändå stryks. I den frågan hoppas jag på jättemycket samarbete med ministern och hjälp att få andra att förstå att man måste investera i förebyggande.

Det är bra att den nya straffskärpningsgrunden har kommit in i betänkandet. Men jag tror ändå att vi måste arbeta på att domare och juryer i domstolar förstår hur viktigt det är, det här att barn är så skyddslösa.

Det som står om kunskapsutvecklingen är bra. Det är nödvändigt med utbildning. Vi fick veta under utredningens gång att kunskapen om barn har sjunkit under hela 90-talet. Man kan inte tro det. Vi har ju TV nu och vi har så mycket information, så man borde egentligen veta mycket mer om barn och barns utveckling för varje dag som går. Och så har det blivit tvärtom, bland annat på grund av att man har skurit ned på utbildningar inom socialtjänsten, på BVC och så vidare. Det är viktigt att man återupptar detta och återbildar kunskapen om barn.

Det är bra att det finns skärpta skyldigheter att anmäla till socialtjänsten. Men då vill det till att det är någonting att anmäla till. Det var lite grann det som Ulrik pratade om. Jag har alltför många gånger varit med om att man inte har velat anmäla därför att man inte har vågat. Dels har man känt att det inte är någon idé för att det ändå inte görs någonting, dels har man tänkt: Oj, om jag anmäler så blir det kanske värre för barnet. Man kanske också har erfarenhet av att det har blivit det. Därför är det kolossalt viktigt att vi värnar socialtjänstens kompetens och status. Jag välkomnar mycket att det ska bli en utredning om en handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. I den utredningen hoppas jag att man använder referenslitteratur både när det gäller livet, utredningen, betänkandet och andra betänkanden om till exempel sexuellt utnyttjade barn. Det vill jag rekommendera.

Ett sätt att höja statusen för barn är att vidta åtgärder så att de som arbetar med barn får höjd status. Under utredningen fick vi veta att hos polisen till exempel har man väldiga hierarkier när det gäller vad som är finast att jobba med. Det finaste är att jobba med mord, våld och sådana riktigt häftiga grejer. Det som är lägst ned och som ofta kvinnor arbetar med är barnfrågor. Här är det hemskt viktigt att vi hjälper till att höja statusen, även i socialtjänsten.

Ett sätt att kunskapsförbättra socialtjänsten och höja dess status är just legitimation av socionomer. Det är ju bara en liten del, men ändå så viktig.

Jag vill stämna in i det som Annika sade om kriminalvården och vuxenpsykiatrien – att man verkligen kommer ihåg att det finns barn med i sammanhanget. När det gäller kriminalvården har BRIS jobbat tillsammans med RFSU och Rädda Barnen för att det inte bara ska bli förvaring av förövare utan även en kriminalvård. Det finns undersökningar om och erfarenheter av att barn eller ungdomar som har blivit utsatta för sexuella övergrepp eller misshandlade har mycket, mycket lättare att bli rehabiliterade om den som har gjort förövandet erkänner och ber om förlåtelse – inte bara muntligt utan med hjärtat. Då blir man bekräftad. Då förstår man att det inte var mitt fel och att inte jag rår för det, utan att det är någon annan som har gjort det. Detta kan man inte komma någonstans med om man inte har en riktig kriminalvård i stället för bara förvaring.

Allra sist vill jag, precis som Marita, slå ett slag för de asylsökande barnen. De har oftast så tunga ryggsäckar och så hemska upplevelser med sig, och de lever också ofta med föräldrar som mår väldigt dåligt – om de nu har föräldrar med sig. Det är föräldrar som kanske blir miss-handlare men som inte skulle ha varit det under normala förhållanden och om de hade varit hemma. Detta behöver vi också tänka på.

Anf. 18 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Den blomstertid nu kommer med lust och fågning stor, sjunger barnen i landets skolor när det äntligen är dags för sommarlov. Och den ljusnande framtid är vår, sjunger gymnasisterna.

Och det är nog så för de allra flesta. Framtiden är ljus. Till skillnad från vad som gäller i stora delar av världen kan barn och ungdomar i vårt land se ljust på framtiden.

Flera rapporter visar att Sverige ligger i topp när vi mäter barns välfärd. Nyligen presenterades en stor undersökning som visade att Sverige också tillhör de bästa länderna att vara mamma – och kanske pappa – i.

Det är ingen tillfällighet att just Sverige är ett barnvänligt land. Lika rättigheter för alla barn oavsett föräldrars inkomst har varit en bärande tanke för folkhemsbygget. Vi ska ha ett samhälle med en utvecklad välfärd för just *alla* barn, där alla barn ska ges goda uppväxtvillkor. Kopplingen är tydlig mellan välstånd och förekomsten av våld. Därför utsätts också barnen i Sverige för mindre fysiska övergrepp än vad som är fallet i andra länder.

I Sverige tar vi alla ett gemensamt ansvar för att varje barn ska få den bästa uppväxten. Den gemensamma sektorn är till många delar en gemensam investering i barnens framtid, för deras trygghet och utveckling. Budgetar för stat, kommun och landsting är i mångt och mycket barnbudgetar. Därför ser vi socialdemokrater alla krav på en minskad offentlig sektor som ett krav på ett minskat gemensamt stöd för barn och unga.

Varje del av den generella välfärden är ett stöd och komplement till föräldrarollen. Det börjar redan på mödravårds- och barnavårdscentralerna och fortsätter i det livslånga lärandet. Alla barnfamiljer får barnbidrag. Världens bästa föräldraförsäkring ger mammor och i allt större utsträckning också pappor möjlighet att vara hemma med barnen. Maxtaxan på dagis har givit lägre kostnader för förskolan och har förhindrat att barn stängs ute av ekonomiska skäl.

Vi vet att den här modellen är det bästa sättet att också förebygga att barn utsätts för våld och övergrepp. Genom att satsa i dag sparar vi kostnader i morgon.

Herr talman! En kvarts färd med pendeltåg härifrån ligger Huddinge. Där har föräldrar till närmare 30 barn nåtts av det chockerande beskedet att deras barn har utsatts för sexuella övergrepp som finns dokumenterade på Internet tillgängliga att beskåda över hela världen.

Det sker mitt i den svenska idyllen, mitt i det till synes trygga villaområdet. Alla föräldrar frågar sig naturligtvis varför man inget anade. Alla letar efter förklaringar, tecken som kunde ha varnat. Hade vi kunnat förhindra?

Vi vet att bara en liten del av alla övergrepp mot barn anmäls, trots att ungefär 7 % av alla flickor och 3 % av alla pojkar har utsatts för sexuella

övergrepp under sin uppväxt enligt svenska studier. Förövaren är ofta en släkting eller bekant till familjen, men barnen berättar inte.

På alla nivåer, inom socialtjänsten, barnpsykiatri och rättsväsendet, behövs det mer resurser för att upptäcka och avslöja övergrepp och för att kunna ge utsatta barn stöd. Ökade resurser kan vara fler vuxna, men det krävs också en ökad kompetens på området. Som det framhålls i betänkandet måste vi bredda samverkan än mer mellan alla dem som i sin profession arbetar med och kommer i kontakt med barn.

I dagens Sverige lever många barn i familjer som inte själva klarar sin dagliga försörjning. 15 % av barnen tvingas höra det eviga nejdet när de ber om saker som kostar pengar. De lever i familjer med låg inkomststandard även då socialbidraget räknas in. För dem handlar inte vardagen om skattesänkningar utan snarare om möjligheten till arbete, egen inkomst och en social gemenskap.

Herr talman! I dag diskuterar vi regeringens förslag till ökat skydd för utsatta barn. Vi slår fast att alla måste samarbeta för barns bästa inom socialtjänsten, förskolan, skolan samt hälso- och sjukvården. Vi stärker lagen som skulle kunna sammanfattas i orden: samverkan, bistånd, barnperspektiv, trygghet och skydd.

Men bara lagstiftning räcker inte. Lagen måste också tillämpas till skydd för barnen. Ett barn ska inte behöva känna sig hotat av en vuxen. Därför blir våld och hot där barn är inblandade än allvarligare. När barnets behov av trygghet kränks av just den vuxne som ska utgöra tryggheten måste straffet skärpas. Få saker upprör människor så kraftigt som när brott och övergrepp mot barn resulterar i en påföljd långt under ett allmänt rättsmedvetande. De lagar vi stiftar måste tillämpas och användas som ett redskap till skydd för de barn som utsätts för övergrepp.

Vi får inte heller passivt skjuta ifrån oss vårt eget ansvar. Vi som kallar oss vuxna måste också vara det. Naturligtvis har vi politiker ett ansvar för att lagstiftningen ger rätt skydd och sätter korrekta gränser. Naturligtvis måste samhällets institutioner skydda mot övergreppen, men vi vuxna måste också ta vårt ansvar i vardagen. Det handlar om att uppträda vuxet och moget och att vara en förebild.

Det handlar om att gå på föräldramötet eller på utvecklingssamtalet och att reagera på gården när något händer ett barn. Det handlar om att våga säga ifrån och om att visa sig på stan som morsa eller farsa. Det handlar om att ställa upp och våga vara vuxen.

Historien lär oss också att vi kan påverka värderingar. Ett exempel är hur synen på aga har förändrats. 1965 ansåg över hälften av invånarna att det var helt okej med fysisk bestraffning. När samma fråga ställdes 1994 utgjorde anhängarna av aga endast 11 %. I takt med ett vidgat barnperspektiv i hela samhället måste det vara vårt mål att den siffran blir noll.

Herr talman! Jag är stolt över det engagerade arbete för barnets bästa som sker här i kammaren och i riksdagen som helhet. Vi har en gemensam ambition över partigränserna att göra Sverige till ett barnbra samhälle. Vi är överens om behovet och vikten av att öka skyddet för barn. Men trots den enigheten finns det anledning att kort och avslutningsvis notera en viktig skillnad.

Jag tillhör dem som motionerade om en utredning om barnmisshandel. Jag fick sedan delta i arbetet med kommittén – ett av förarbetena till dagens betänkande. Det var ett gediget arbete vi gjorde. Samsynen

kring kommitténs förslag var också stor. Moderaterna avhöll sig från att föra fram förslag om skattesänkningar som en åtgärd mot övergrepp på barn. Det hade varit att gå lite väl långt på den vägen, men antydanden finns ändå där.

I sin reservation, såväl i utredningen som i betänkandet, riktar nämligen Moderaterna kritik mot att kommittén ser välfärden som en grund för arbetet mot övergrepp på barn. Det är en klassisk skillnad mellan partierna. Vår bestämda uppfattning är att en stor del av arbetet för att skapa goda uppväxtvillkor för barnen sker genom att vi stärker, inte försämrar, den gemensamma sektorn och stödet till barnfamiljerna.

Vi vill samarbeta för att göra begreppet barnfrid till verklighet i Sverige. Vi ska skydda barnen mot exploatering, mot övergrepp och alla former av utsatthet. Det kräver en politisk beslutsamhet och modet att våga vara vuxen.

Jag yrkar bifall till förslaget i socialutskottets betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 19 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det här är ett jätteviktigt område. Det finns en mängd saker i det här betänkandet som vi är överens om, och det är positivt och bra. I mitt anförande ställde jag några frågor till statsrådet som jag inte fick svar på. Inget svar är i och för sig också ett svar.

Det jag funderade över var att i propositionen aviserar regeringen att den överväger ytterligare förändringar i hälso- och sjukvårdslagstiftningen för att tydliggöra barnperspektivet. Min fråga till Margareta Israelsson blir om något sådant är på gång. När har man kommit fram till att det behöver göras mer på det här området? Vi menar att det behöver hända saker inom till exempel psykiatrin redan nu för att barn ska bli tydligt sedda.

Anf. 20 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Även om det är ett stort förtroende att få tala på regeringens vägnar, tror jag att jag passar när det gäller vilka överväganden som regeringen gör. Det får den naturligtvis framföra själv.

Men det är självfallet så att om vi ska fortsätta implementeringen av barnkonventionen finns det också många saker att göra inom sjukvården. En del av de sakerna berörs både i Kommittén mot barnmisshandels betänkande och i vårt betänkande vad gäller samverkan inom olika områden. Det handlar också om hur resurstilldelningen ser ut inom olika områden och hur lagstiftningen ser ut.

Anf. 21 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det här handlar inte enbart om sjukvården. Det handlar om barn till psykiskt sjuka, utvecklingsstörda, missbrukare och intagna inom kriminalvården. Det är barn som är dubbelt utsatta. Det är lite sorgligt att det inte finns fler åtgärder på den här punkten.

Sedan tog jag också upp en fråga om begreppet närstående. Där stannar man vid biologiska närstående och sambor. Man vågar inte vidga begreppet även till dem som finns utanför den ringen av människor. De kan också ha ett väldigt nära förhållande till barn och missbruka det förtroendet och den tilliten.

Anf. 22 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Om man i sin yrkesutövning har ett ansvar för barn har den lagstiftningen självfallet också sin tillämpning. I de här fallen handlar det ofta om hur vi kan åtgärda grova övergrepp. De exempel vi har sett på misshandel av barn har varit i de nära relationerna. Det har varit i familjemiljöerna som de värsta våldsövergreppen har skett, och ibland har det också slutat med döda barn. Det är den bristen på lagutrymme som den här straffskärpningsgrunden är till för att åtgärda.

Anf. 23 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag träffade en väldigt trovärdig person för några dagar sedan. Han sade med stort allvar och uppriktigt menat att han var övertygad om att Björn von Sydow inte slår sin fru. Jag tror att det är sant. Men jag tycker fruktansvärt illa om den sortens retorik.

Det är den sortens retorik vi hörde här i kammaren när Margareta Israelsson sade att Moderaterna inte har föreslagit skattesänkning som åtgärd mot sexuella övergrepp. Det är precis den sortens insinuation som jag trodde att vi inte skulle behöva höra i denna kammare i ett så här allvarligt ärende.

För övrigt är jag också övertygad om att talmannen inte slår sin fru.

Margareta Israelsson talade om de 30 barnen i Huddinge som vi nu vet har en förfärlig period bakom sig. Det var naturligtvis ingen i Huddinge som visste vad som hände. Det var ingen som visste vilka besök som gjordes eller vad som hände under träffarna. Men vi vet att det finns andra tillfällen där personer är belagda med besöksförbud därför att de inte klarar av att vara ensamma med barn.

Varför, Margareta Israelsson, är ni inte beredda att utvidga skyddet för dem? Se till att ändra lagstiftningen så att det blir fängelsepåföljd och att man kan göra husrannsakan i de ärendena.

Anf. 24 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Vi behöver inte gå till protokollet för att se vad jag verkligen sade i debatten. Jag kan läsa innantill:

Moderaterna riktar kritik mot att kommittén ser välfärden som en grund för arbetet mot övergrepp. Det står också i reservationen.

Moderaterna skriver: Enligt vår mening saknas i propositionen ett tydligt ställningstagande från regeringen att det är föräldrarna som är ytterst ansvariga. I debatten om att komma till rätta med barns utsatthet måste man börja med den främsta orsaken till utsattheten, nämligen den familjesituation som barnen lever i.

Det är precis vad regeringen skriver.

Den moderata kritiken är ju inte sakligt grundad, som att vi inte, precis som det står i föräldrabalken, skulle vara överens om att föräldrarna har ett ansvar, eller att samhället ska gå in när föräldrarnas ansvar sviktar. Det är vi ju alldeles överens om.

Från moderat håll gör man hela tiden markeringar som att: Här ska vi inte prata om välfärden.

I sin reservation antyder Cecilia Magnusson också att kommittén ändå har varit väldigt undflyende och försökt måla upp att välfärden har haft sin del mot övergrepp.

Vi vet att så är fallet.

Det räcker inte att ropa på samhällets insatser efteråt eller när en man har belagts med besöksförbud. De allra flesta sexuella övergrepp i vårt land sker där det finns en alldeles tjugig och fin fasad av en välmående familj. Där finns det inga besöksförbud. Där finns i många fall inga ekonomiska ruiner som gör att samhället är inkopplat.

Det handlar om att vi måste ha ett tätmaskigt nät i välfärdssamhället så att vi i tid kan upptäcka övergreppen.

Anf. 25 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Med det sättet att resonera skulle man ju över huvud taget inte ha någon lag om besöksförbud eftersom den då naturligtvis inte skulle göra någon som helst nytta.

Jag tror att Margareta Israelsson måste fundera lite på vad som egentligen hände under ärendets gång. Från moderat sida talade vi om problemen med att besöksförbudslagen inte har påföljd fängelse och att man därmed inte kan göra husrannsakan när man misstänker att det är något tok på gång i lägenheten.

Utskottet lyssnade noga på den kritiken och de funderingarna och svarade att det är ett allvarligt problem, men att man kan göra husrannsakan om man använder sig av alkohollagen. Man tänkte sig att det är fall där det langas sprit och annat.

Men det finns andra fall. Det finns män – kvinnor också – som lockar till sig barn och ungdomar med annat än sprit. Man kan alltså inte göra husrannsakan.

För mig är det viktigt att se till att det finns redskap för polisen att göra ett ingripande. Det är tråkigt att höra att Margareta Israelsson inte tycker att redskapet är viktigt.

Anf. 26 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte heller om att tillskrivas vad jag tycker. Jag tycker inte att det är dåligt med redskap. Jag tror tvärtom att vi behöver många redskap. Vad jag säger är att besöksförbudet nog inte är den grund vi har för att komma till rätta med det som Magdalena Andersson tog upp, nämligen de så kallade fula gubbarna – eller gummorna.

Det finns säkert många insatser som vi behöver titta vidare på. Det vi lyfte fram med möjligheten att gå in om man misstänker alkohol var ett sätt att komma till rätta med svåra miljöer.

Problematiken med att barn som är ensamma söker sig till personer som visar dem mycket tid och intresse kanske inte står att finna i just detta. Det problemet vill jag inte på något sätt säga att jag inte ser. Men jag ser inte husrannsakan som en lösning på det.

Jag kan till och med se att man i vissa situationer kommer i väldigt svåra gränsdragningsfall om när man ska göra en husrannsakan och när man inte ska göra det.

I synen på hur ett barn har det och var ett barn befinner sig ska vi vara försiktiga med vad vi tar till som skäl för att göra en husrannsakan.

Avslutningsvis vill jag säga något som jag glömde att säga förut.

Magdalena Andersson nämnde att barnen i Huddinge hade övergreppen bakom sig. Låt mig säga att så är det absolut inte. Jag tror att vi är helt överens om det, men jag vill understryka att det är nu när problemet

har kommit upp som deras helvetesresa börjar, när de ska börja behandla upplevelserna förhoppningsvis med sina familjer som stöd.

Anf. 27 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Vi är ju eniga i utskottet om vikten av samverkan. Det är nu till och med lagstadgat att det ska vara tvång. Det ska vara samverkan med olika instanser i samhället som kommer i kontakt med barn.

Det fordrar att de parter som man ska samverka med finns. Det är vanligt att barnutredningar fördröjs därför att barn- och ungdomspsykiatri inte kan svara upp med sin medverkan. En vanlig konsekvens, förutom försening, är att kommunen i slutändan tvingas köpa en psykologtjänst som skriver ett psykologutlåtande.

Det kostar extra. Det är precis som om inslag i det här arbetet kostar.

Konklusionen för majoritetens del är ju att det inte behövs någon ekonomisk återredovisning av detta. Förslagen ska genomföras ändå. Det ska ligga inom normaltvinget för olika befattningshavare att sköta uppdragen och lagförändringarna och samverkanstvinget.

Min bestämda uppfattning är att det här kommer att kosta. Det är tämligen oundvikligt. Om man ska ge ett innehåll till samverkan måste en människa sättas av att driva att arbetet verkligen genomförs.

Om de motparter som inte finns ska tillskapas kommer det också att kosta någon slant.

Frågan är aktuell igen, Margareta: Anser du på allvar att man kan göra detta utan att det kostar något?

Anf. 28 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Det är egentligen ingen ny företeelse att olika myndigheter ska samverka. På de allra flesta håll i vårt land ser man redan i dag behovet av att göra en riktig utredning och få utlåtande från en psykolog eller höra andra myndigheter.

Dessutom har man på många håll konstaterat att om man bygger upp nät för samverkan kan man förebygga problemen på ett helt annat vis. Exempelen är otaliga från både små och stora kommuner, från kommundelar. I kommuner där man har god ekonomi och där man har svårare att få det att gå runt söker man vägar både för att förbättra för barnen och för att faktiskt finna bättre ekonomiska vägar till samverkan.

När vi nu skriver fast detta är det naturligtvis ett sätt att dels stärka skyddet för barnet, att man gör nätet kring barnet tätare, dels en väg att påvisa för kommuner att samverkan faktiskt är en väg att ta större och bättre ansvar för barnen.

Anf. 29 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är klokt tal, Margareta, som du för fram här. Förebygga ger vinst. Samverkan ger också vinst, även i kronor uttalat ger det vinst. Jag kommer från en kommun som inte är nybörjare på det området, alltså Falun. Falun har över huvud taget gott rykte för sitt sociala arbete. Vi har ett lokalt BRIS. Vi har en öppen drogtagning som har fått ett stort genomslag sedan många år. Vi har gruppverksamhet för barn till missbrukande föräldrar, och vi har också tvärtom gruppverksamhet för föräldrar med missbrukande barn.

Det föder sig själv lite grann, så att säga. Med samverkan skapas också ny kreativitet. Nya grupper tillkommer som gör insatser som inte är offentligt lönefinansierade, vilket också är väldigt viktigt och anknyter till ditt kloka tal om att de här ungarna är allas ansvar. Vi har också en familjecentral som jag ser en klar nytta av.

Trots att vi efter senaste valet har en socialdemokratisk kommunstyrelseordförande och har genomfört en skatteköning klarar vi inte alltihop i höst, utan väldigt mycket av det sociala arbetet är hotat av att det faktiskt måste läggas ned. De som ska göra jobbet måste ju ändå ha någon form av lön för jobbet.

Frågan måste ändå upprepas: Känner du dig helt trygg med att Kommun-Sverige kan klara av den här uppgiften utan att man redovisar kostnad?

Sedan måste man också, det tycker jag är viktigt i sammanhanget, tala i klartext. Om vi inte har pengar, hur ska vi prioritera så att målet att se barnen i tid ändå nås?

Anf. 30 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! För mig är det viktigt att slå fast att jag naturligtvis är alldeles medveten om att den ekonomiska situationen för flera kommuner är väldigt besvärlig. Men det betyder inte att jag skriver under på att det alltid är organisationen för att se till att barn har det bra som ska betala de ekonomiska problemen.

Det är väldigt ofta så när vi pratar om situationen att det faller ut att pengarna inte riktigt räckte till det här. Jag menar inte att det var vad som framfördes, men jag tycker att det är viktigt att understryka det. Det är mer ett tecken på en helhet.

Det finns också skäl att se över i vilken form vi har möjlighet att stödja landets kommuner. Det kanske blir föremål för en större och annan diskussion.

Men om igen vill jag säga att jag tycker att exemplen som gavs på en kommun där man har hittat en väg att samverka och hur det också genererar intresse från fler att vara med visar på att samverkan i sig är något positivt som också ger fler möjligheter. Men jag kan inte riktigt skriva under på att just det att man organiserar denna samverkan eller säger att det måste ligga ett ansvar på socialtjänsten att se till att den kommer till stånd i sig medför fördyringar. Jag tycker att det är någonting som man måste se som en uppgift som man faktiskt indirekt har redan i dag men som vi nu skriver fast.

Anf. 31 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Två saker vill jag ta upp med Margareta. Den ena är den fråga jag inte fick svar på av Morgan Johansson. Jag vill höra din åsikt om detta.

När en flicka kommer till socialtjänsten och säger att hon lever under hot om våld från närstående har socialsekreteraren jättesvårt att klara den situationen på ett sådant sätt att man inte behöver starta en utredning och meddela vårdnadshavaren. Jag tycker att det skulle kunna finnas en sådan möjlighet. Jag undrar hur du ser på detta.

Anf. 32 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har försökt lyfta fram den här frågan i betänkandet, också den väg som man nu går. Man får inleda ett samtal med den här personen för att verkligen komma till klarhet om det är så att vi behöver gå in med en åtgärd.

Ska man på något sätt åtgärda kring ett barn, vilket kan föranleda att man omhändertar barnet, att man helt enkelt säger ”du kan inte leva längre i ditt hem med dina föräldrar”, är det naturligtvis en oerhört viktig uppgift som inte bara kan komma som ett brev på posten för föräldrarna. På något sätt måste den frågan ställas mot den bakgrund som vi alla är överens om och som vi har lagstiftat om, att det är föräldrarna som har det huvudsakliga ansvaret. Men vad jag tror är viktigt att ta med sig i det sammanhanget, och som vi också har skrivit tydligt i betänkandet, är att upplever man att situationen kring den här unga människan är sådan att bara det faktum att man talar om detta för föräldrarna skulle kunna innebära en fara eller en försvärad situation för den unga, ja, då måste man redan från början överväga om det är ett omhändertagande man ska göra under tiden man utreder.

Anf. 33 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en mycket stor sak att omhänderta ett barn. Man kanske kunde ha en vanlig långsam diskussion, men det kan man inte i dag. Jag kan inte tycka att det skulle vara något som är svårt. Jag hoppas att du tar med dig det tillbaka till statsrådet.

Sedan vill jag också säga en sak om utbildning. Du och jag har sagt att vi väntar och ser vad utredningen kommer fram till. Men vi skulle kunna titta på en hjärttransplantation. Det är ofta en man, ibland en kvinna, som ska göra den. Han har 10–15 års utbildning och erfarenheter. Han har en stab runt sig. Ska vi göra en psykologisk ”transplantation”, det vill säga ta ett barn från en mamma, en pappa eller en familj och sätta det i en annan miljö är det oftast en ensam socialsekreterare som gör hela detta jättejobb. Sedan ska man också kolla att ”transplantatet” tar sig. Det ska man göra efter tre år. Egentligen ska man lyfta upp det varje halvår för att se om det har tagit sig, och då tar det sig absolut inte. Jag undrar hur du ser på den situationen. Här behövs ju utbildning på ett helt annat sätt och en annan erfarenhet.

Anf. 34 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! I den här frågan tror jag nästan att jag vågar tala för ministern också. Jag vet att det finns en väldigt bred samsyn när det gäller den översyn som sker av socionomutbildningen. Den är oerhört viktig att göra. Det handlar om utbildning, men det handlar också om arbetssituationen.

Vi talade förut om samverkansformer, men också naturligtvis om hur man inom socialtjänsten fördelar olika typer av uppdrag. Det kan vara svårt. Vi vet att det har förekommit, och förekommer säkert än i dag, att ganska nyexaminerade hamnar med de tyngsta ärendena. Så ska det inte vara.

Jag ser faktiskt detta an med visst lugn, även om jag också kan känna att det hastar på. Men jag tycker att det är bra att vi får den här genomlysningen, att man utformar ett grundläggande förslag. Vi är helt eniga

om att när förslaget kommer måste det innebära förstärkningar på det här området.

Prot. 2002/03:117
5 juni

Anf. 35 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! När man hör den senaste replikväxlingen kan man inte låt bli att fundera över att det är lite svårt med samordning och samverkan mellan olika socialdemokrater. Margareta Israelsson kunde inte tala för regeringen och det var lite si och så. Det kanske ger en insikt i att det är svårt med samverkan. Man behöver många breda verktyg.

I den här frågan finns ett stort engagemang. Kerstin Maria Stalin sade att det borde vara fullt i kammaren. Jag instämmer i det, men vi är ju många som har ett engagemang och vi vill ju stärka skyddet för barnen.

Men det måste mera till än vad regeringen har mäktat med. Regeringen vågar inte till fullo ställa upp för barnen. Inte ens förslagen i betänkandet från Barnmisshandelskommittén, som flera av dagens talare har tagit upp, har regeringen vågat ta i sin hand i sin helhet. Låt mig ge tre exempel.

Kommittén utarbetade ett förslag om ett riskbarncentrum. Vad säger regeringen? Jo, att detta nu ska utredas en gång till. Det kan nog vara bra.

Det är jätteviktigt att följa upp anmälningsskyldigheten. Det är viktigt att se varför man inte anmäler i den utsträckning som samhället borde göra. Där vågar regeringen inte gå så långt som kommittén föreslår.

I fråga om dödsfallsutredningar har kommittén noga gått igenom ett jättedigt material, och regeringen och Socialdemokraterna har haft mer än ett år på sig att gå igenom remisser men man orkar inte längre än att låta utreda detta på nytt. Regeringen har inte ens låtit sätta i gång en försöksverksamhet utan har överlåtit åt någon annan att titta och åter komma igen.

Detta är inte tillfyllest. Detta är inte att våga skärpa skyddet för barnen.

I går kväll diskuterade vi här i kammaren till över elva propositionen *Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer*. Att den debatten var i går och den här debatten är i dag är ett tydligt exempel på att regeringen inte har en helhetssyn i denna fråga. Om man hade haft det hade man lagt samman propositionerna för att stärka situationen för både familjer och barn. Vid våld i nära relationer är i de allra flesta fallen barn med.

Vi diskuterade länge och väl i går ett förslag från regeringen, och som vi i oppositionen har krävt i många år, att kunna utfärda besöksförbud i det egna hemmet. Det är jättebra, men regeringen har inte tänkt igenom frågan. Regeringen ger en massa öppningar som kan visa sig vara fällor. Det gäller framför allt att vederbörande som får besöksförbud inte blir fråntagen nycklarna. Den som har besöksförbud kan komma och gå som han gitter – det är ofta en man.

Det finns en stor brist i det lagförslaget. Vi pratar i dag om barn. Regeringen har inte tagit in barnperspektivet i detta förslag till besöksförbud i det egna hemmet. Vi från oppositionens sida kräver att vi faktiskt i lagstiftningen ska skriva in att om det finns barn är det ett starkt skäl att införa besöksförbud.

Christian Diesen är en duktig professor i rättsvetenskap. Det är säkert inte rätt uttryck, men ni vet vem jag menar. Han har ställt frågan om

Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.

barnen kan få rätt i dagens rättssystem. Han ger svaret: Nej, det kan de tyvärr inte. Vi måste ändra på detta. Tyvärr ger inte regeringens proposition och det här betänkandet något annat svar än nej. Det blir ingen skillnad. Jag ska ta upp några exempel.

Utsatta barn har fortfarande ett stort ansvar i brottmålsprocessen, och det är ett ansvar de inte kan ta. Vi vet att endast 10 %, kanske färre, av antalet anmälningar av övergrepp mot barn går vidare till åtal. 90 % av anmälningarna läggs ned. Det är inte acceptabelt i en rättsstat. Vi vet att de polisutredningarna är de allra svåraste att utföra inom polisen. Trots det låter inte regeringen sända ut en stark signal om att man inom varje polismyndighet ska inrätta så kallade familjevåldsenheter för att stärka skyddet för barnen och stärka skyddet för utsatta kvinnor.

Justitieminister Thomas Bodström stod sent i går kväll i kammaren och talade om hur bra det var inom en polismyndighet. Vad han inte sade var att det är en polismyndighet där det finns en familjevåldsenhet. Ja, där fungerar det, och därför är det viktigt att alla polismyndigheter får sådana enheter.

I betänkandet tas frågan om målsägande i familjevåldsfall upp. Regeringen vågar inte ens titta närmare på frågan. Man tycker bara att det är dumt att barnen faktiskt ska bli uppmärksammade i familjevåldssituationer och få en egen status juridiskt sett. Det är ynkligt.

Jag ska också ta upp domstolarnas behandling av barn. Där har vi krävt att man ska se över hur barnen behandlas i domstolarna. Barnmisshandelskommittén gjorde inte detta. Jag satt också i kommittén. Jag bad kommittén att vi skulle gå till regeringen och begära tilläggsdirektiv. Nej! Nu har regeringen tillsatt en vårdnadsutredning som ska titta över hur barnen behandlas i vårdnadsprocesser i domstolarna. Det är bra. Men fortfarande vet vi inte hur barnen behandlas i brottmålsprocesser. Jag behöver inte nämna alla de fall som har upprört folkopinionen de senaste veckorna om hur domstolarna dömer. Borde det inte vara dags, statsrådet Johansson, att påbörja en översyn av hur barn behandlas i domstolarna?

Jag har ett exempel. ECPAT bjöd för en tid sedan till en jättestor internationell kongress. ECPAT bjöd in 101 domare för att diskutera sexuella övergrepp på barn och sexhandel. Hur många kom? En domare. Det här visar att denna fråga måste ses över.

Jag ska sluta här, herr talman, men det här är en fråga som engagerar! Barns ansvar för att stärka det egna skyddet är alldeles för stort i dagens samhälle. De kan inte ta det ansvaret. Vi måste göra mer för att stärka skyddet för barnen.

Anf. 36 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Riksdagen diskuterade i går kväll med justitieministern en lång rad av de frågor som Cecilia Magnusson tar upp. Jag ska inte gå in i den rena justitiedebatten. Men jag vill peka på en sak som jag inte hann med i mitt inledningsanförande, nämligen att när vi går fram med straffskärpningsgrunden säger vi att domstolarna ska se strängare på dessa fall än tidigare. Det är en tydlig signal både från regeringens sida och från riksdagen när riksdagen ställer sig bakom förslaget. Det är en tydlig signal till domstolarna att domstolarna ska se strängare på dessa fall.

Det här får en del sidoeffekter. En sådan sidoeffekt är fall där barnet i sig inte är utsatt för våldet men där barnet bevittnar våld i hemmet – i allmänhet att mannen slår kvinnan. Också i det fallet är straffskärpningsgrunden tillämplig. Det perspektivet har inte riktigt hunnit komma fram i debatten. Dessutom har justitieutskottet gjort ett förtydligande i sin inlaga till socialutskottet, nämligen att kretsen kan vara vidare än så. Det är inte bara fråga om när mannen slår kvinnan inför barnets ögon utan också när mannen slår grannen – en tredje person är inblandad. Då kan straffskärpningsgrunden också vara tillämplig.

Hela syftet med straffskärpningsgrunden är just att domstolarna ska se strängare på detta än de har gjort tidigare. Sedan håller jag med Cecilia Magnusson när hon påpekar att det förmodligen behövs mycket mer utbildning och arbete inom domstolsväsendet, åklagarväsendet, när det gäller de här frågorna och när det gäller barnperspektivet i rättsväsendet. Men jag vill nog ändå överlåta huvuddelen av den debatten till justitieministern.

Anf. 37 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Jag håller inte med statsrådet Johansson över huvud taget. Jag hade önskat att vi hade diskuterat de här frågorna i går sammanhållet och inte att det blir en dag barn och en dag nära relationer i annat sammanhang. Det var ju det jag sade i mitt anförande, att det inte blir en helhet. Regeringen har inte det helhetsperspektiv som faktiskt krävs i det här eftersom man lägger en sak som man diskuterar i socialutskottet och lägger en annan del i justitieutskottet. Justitieutskottet har ju yttrat sig över den proposition som vi i dag diskuterar.

Hårdare straff, säger statsrådet. Margareta Israelsson talar om skärpta straff. Ja, vi har krävt skärpta straff. Den straffskärpningsgrund som nu ligger på förslag kommer, säger alla initierade, inte att göra någonting till. Vad som behövs är en skarpare signal eftersom det redan finns straffskärpningsgrunder i rättegångsbalken i dag som säger precis samma sak. Det här kommer inte att förbättra.

Om Margareta Israelsson och statsrådet menade allvar, herr talman, skulle man höja minimistraffet för grov misshandel från ett till två år. För om det är någonting som domare gör är det att läsa lagboken. Om vi skriver in att det ska vara höjda minimistraff, då efterlever man det. Det vill dock inte statsrådet Johansson – eller justitieministern för den delen. Skulle Morgan Johansson kunna svara på frågan om det här med översyn i brottmålsprocesser? Haltar det inte lite att regeringen gärna ser över vårdnadsprocessen i domstol men inte brottmålsprocessen?

Anf. 38 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Nu är det inte regeringen som bestämmer riksdagens debattordning och när riksdagen väljer att lägga sina debatter. Vi kommer hit för att försvara våra propositioner och också delta i debatten. Justitieministern var här i går. Jag är här i dag. Det skulle vara förmätet av oss att ta något ansvar när det gäller hur debattordningen blir, vilka dagar och så. Det kan vi inte. Det är inte vår roll att göra det.

Sedan tror jag faktiskt att Cecilia Magnusson underskattar riksdagens betydelse. När riksdagen nu ställer sig bakom straffskärpningsgrunden, där riksdagen ger en väldigt tydlig signal om att den anser att domstolar-

na ska se strängt på den här typen av brott, är det självklart så att det också kommer att få genomslag när det gäller domstolarnas straffmätning. Det är ju faktiskt riksdagen som är lagstiftare i vårt land.

Cecilia Magnusson säger att vi inte skulle ha gått den här vägen. Vi skulle ha gått en annan väg i stället, via minimistraff. Det kan man naturligtvis diskutera, vilka vägar man skulle ha gått. Det här är den väg som både vi och, får jag efter rådfrågning också säga, Lagrådet har sett som den mest lämpliga ur juridisk synvinkel. Därför är det också den vi väljer att gå fram med.

Jag tycker att man ska vara tydlig i att när väl riksdagen fattar det här beslutet kommer det att ha vikt. Om man, som Cecilia Magnusson, uttalar sig om att det här inte har någon som helst betydelse undergräver man faktiskt de riksdagsbeslut som fattas i den här kammaren. Det tycker jag inte är bra – särskilt inte i en sådan här fråga.

Sammantaget tror jag att när vi nu genomför detta är det en väldigt tydlig markering av att landets riksdag och regering ställer sig bakom en ordning där vi totalt sett lyfter fram vikten av de här brotten och att vi inte tolererar och accepterar den här typen av våld inom familjen. Det är en väldigt viktig signal att skicka om nolltolerans i fråga om våld mot barn.

Anf. 39 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Nej, tack och lov är det inte så att regeringen bestämmer debattordningen i kammaren, även om man kanske skulle vilja det. Men regeringen lägger faktiskt fram propositioner. Det är beroende på hur man lägger fram propositioner som dessa sedan kommer att behandlas i riksdagen. Om man lägger ihop en massa saker och lägger två ärenden som hör ihop i olika propositioner, då blir det på detta sätt. I och för sig hade vi från kammarens sida kunnat ha sammansatta utskott. Det hade varit jättebra, tycker jag. Då hade både statsrådet Johansson och statsrådet Bodström kunnat vara här i kammaren i dag – eller i går. Så det håller inte riktigt.

Men till frågorna, som är så viktiga för barnen. Det handlar om straffskärpningsgrunden, och det gäller också barn som bevittnar våld, säger statsrådet. Men det är ju inte så. Vi vet ju av forskningen att de inte *bevittnar* våldet. De är i våldets centrum. De försöker dra den ena från den andra. De försöker stoppa, försöker mildra. Det är en direkt inblandning. Det är därför vi säger att barnet är en målsägande i juridisk mening, och bör så vara, när det är våld i familjen mellan två makar. Varför vill inte regeringen och Socialdemokraterna uppgradera barnets roll i familjevåldssituationen?

Sedan var det en annan fråga som gäller dödsfallsutredningar. Statsrådet tog upp att han hade fått inspiration från USA. Men i USA har man dödsorsaksutredningar *och* dödsfallsutredningar. Flera remissinstanser har faktiskt sagt att det måste till rättsmedicinsk expertis, och mörkertalet bland oklara dödsfall är väldigt stort när det gäller dödsfall på grund av dödligt våld. Varför vill man inte ta med rättsmedicinsk expertis?

Anf. 40 TALMANNEN:

Jag vill göra den kommentaren att det faktiskt är till talmannen som sådana här önskemål om debattordning ska riktas. Det är jag som är an-

svarig för att sätta upp ärenden på föredragningslistan. Det är utskotten hjärtligt välkomna att komma med förslag om.

Prot. 2002/03:117
5 juni

Anf. 41 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag blev väldigt glad när statsrådet Morgan Johansson i dag började sitt anförande med att säga att barn har rätt till kärlek och trygghet oavsett ursprung. Det håller jag med om. Men det gäller inte alla barn i vårt land. De asylsökande barnen, både de som kommer tillsammans med sina föräldrar och de som kommer ensamma, utan någon vuxen med sig, har inte den rätten.

De här barnen är verkligen utsatta. Det är barn som bär med sig traumatiska upplevelser som de inte får tillräcklig möjlighet att bearbeta. I asylprocessen ska hänsyn tas till barnets bästa enligt portalparagrafen i utlänningslagen. Sverige har också skrivit under barnkonventionen, som många andra har pratat om i dag.

Rädda Barnen har tagit fram en rapport som handlar om barns egna asylskäl. Där framkommer att det finns stora brister när det gäller att höra barnen och ta hänsyn till deras skäl. Det är bra att Migrationsverket den senaste tiden satsat på utbildning för personal som ska höra barn och att personalen fått kunskap om barnkonventionen. Det sägs i alla fall så, och det var på tiden.

Tyvärr finns det många asylsökande barn som i dag har varit i Sverige i mer än ett år. Således har deras ärenden inte handlagts med denna nya insikt. Många barn som mår dåligt på grund av de upplevelser de har haft tidigare mår ännu sämre efter att familjen nåtts av ett avvisningsbeslut. Många mår så dåligt att de har tvingats söka upp psykiatrisk vård.

Att barn som mår så dåligt ska tvingas lämna landet till en osäker framtid stämmer inte alls överens med att ta hänsyn till barnets bästa. Det är inte heller barnets bästa att avvisa fyra månader gamla trillingar till en osäker framtid. Visst är det bra att en översyn av utlänningslagen har påbörjats genom en parlamentarisk utredning. Förhoppningsvis kan vi i framtiden få en bättre asylprocess där barnens bästa också sätts i främsta rummet.

Men något måste göras nu för de barn som finns i vårt land i dag. De hjälps inte av att man i betänkandet gör hänvisningar till att det är utredningar som är på gång. De måste också få den rätt till kärlek och trygghet som statsrådet Morgan Johansson talade om.

Herr talman! En grupp som är särskilt utsatt är de ensamkommande flyktingbarnen. Dessa barn behöver extra stöd och tillsyn. Tyvärr har regeringen hittills inte klarat av att reda ut vem som ska ta ansvaret för att ta emot dem och se till att de får ett värdigt mottagande. Det har gått ett år sedan Socialstyrelsen och Migrationsverket lade fram ett förslag om hur mottagande av de asylsökande barnen skulle gå till. Det gick ut på att man skulle koncentrera mottagandet till 15 kommuner för att man skulle kunna skaffa sig specialkompetens för att kunna ta emot de här barnen i de kommunerna.

Kommunförbundet tillsammans med andra myndigheter och experter tyckte att förslaget var bra. Det var med barnets bästa i fokus. Enligt uppgift pågick diskussioner i höstas mellan Kommunförbundet och Migrationsverket om hur kostnaderna skulle fördelas. Och enligt uppgift som jag har fått från Kommunförbundet lämnades ett förslag på en upp-

*Stärkt skydd för barn i
utsatta situationer
m.m.*

skattad kostnad, men Kommunförbundet fick inget svar förrän statsrådet Jan O Karlsson talade om i radio att det var för dyrt, och några regelrätta förhandlingar hade inte förekommit.

Men nu ska Regeringskansliet tillsätta en interdepartemental utredning med företrädare för Justitiedepartementet, Utrikesdepartementet, Finansdepartementet och Socialdepartementet. Regeringen ska alltså utreda utredningen.

Tidsplanen för arbetet är att arbetet ska bedrivas med inriktning mot ett ikraftträdande den 1 januari 2005, alltså om ett och ett halvt år. Det har redan gått ett år sedan man kom med förslaget om hur man skulle ta hand om de ensamkommande flyktingbarnen, så jag anser inte att det som man säger i det här betänkandet gäller, att socialutskottet förutsätter att regeringen så snart som möjligt återkommer enligt riksdagens tidigare beslut om ansvar för de ensamkommande barnen.

Herr talman! Det är häpnadsväckande att det får gå till på det här sättet. Det gäller unga människor som är oerhört utsatta. Förmodligen har de också starka skäl till att vara här. Vem här inne skulle skicka i väg sin dotter eller son till ett främmande land utan att det verkligen fanns skäl? De har varit med om saker som barn inte borde få vara med om. Då är det vår skyldighet att se till att de får ett värdigt mottagande.

Dessutom sade statsrådet Jan O Karlsson i en interpellationsdebatt i förra veckan att det inte skulle gälla 15 kommuner utan alla kommuner. Kommunförbundet ställde sig mycket frågande till detta när jag pratade med dem. Anledningen till att det skulle vara 15 kommuner var att de kommunerna verkligen skulle kunna skaffa sig den kompetens som behövs för att ta hand om de här utsatta barnen. Man är också frågande inför det förslag om ersättning för utredningskostnader som regeringen har och som det också hänvisas till i det här betänkandet.

Jag måste väl säga i ärlighetens namn att en utredning om god man för ensamkommande flyktingbarn nyligen har presenterats, men i övrigt har mycket lite hänt på ett helt år för att förbättra situationen för ensamkommande flyktingbarn. Man skulle kunna säga att man är tillbaka på ruta noll. Och det är bekymmersamt att ett förslag som berörda parter var överens om skulle kunna fungera inte genomförs utan bara grävs ned i en ytterligare utredning på Regeringskansliet.

Herr talman! Asylsökande barn, antingen de har kommit hit ensamma eller tillsammans med sina föräldrar, är oerhört utsatta. Det är dags att Sverige börjar leva upp till barnkonventionen. Det kan inte bara hålla på att utredas och utredas. Vi måste börja ta hänsyn till alla barn som i dag får illa, oavsett var de kommer ifrån.

Vart har de vackra orden om barnets bästa tagit vägen när vi avvisar fyramånaders trillingar tillsammans med två syskon till ett land som föräldrarna inte ens har satt sin fot i? Vart tar de vackra orden vägen när vi gräver ned ett bra förslag om hur ensamkommande flyktingbarn ska kunna tas emot i en ny utredning som tar ytterligare ett och ett halvt år? Vart har de vackra orden tagit vägen när lilla Silvia, som varit i Sverige i ett och ett halvt år, kanske inte får börja i den svenska klass som hon så långtansfullt poängterat att hon skulle börja i i början av augusti?

Jag vill rikta en liten uppmaning till statsrådet Morgan Johansson att läsa upp de här raderna även för sina kamrater i regeringen om att alla barn har rätt till kärlek och trygghet, oavsett var de kommer ifrån.

Anf. 42 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Jag tänker koncentrera mitt anförande på anmälningsskyldigheten och lyfta fram aspekter som inte riktigt kommer fram i betänkandet. Jag tar då ett avstamp i verkligheten.

I Sverige i dag har många barn bättre levnadsvillkor och en bättre fysisk hälsa än barn i många andra länder. Men i dag finns också många barn som befinner sig i utsatta situationer. Det är barn till missbrukare, till psykiskt sjuka och till föräldrar med bristande förmåga. Det är barn som utsätts för misshandel och sexuella övergrepp, barn som bevittnar våld i hemmet eller befinner sig i vårdnadstvister. Det är övergivna barn, barn som inte får sina grundläggande behov tillgodosedda när det gäller mat, kläder, sömn, regler, normer och omsorg. Vi får heller inte glömma de kanske mest utsatta, asylbarnen. Om vi räknar ihop de här ser vi att dessa barn är ganska många.

Av betänkandet framgår det bland annat att anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen ska förstärkas. Det görs hänvisningar i annan lagstiftning om den här skyldigheten, och det blir krav på samarbete. Allt det här är alldeles utmärkt, men om barn som far illa ska få det stöd som de behöver är det tillämpningen av lagen och det praktiska arbetet som är avgörande och inte välformulerade lagtexter.

Jag har själv arbetat inom socialtjänsten som socialsekreterare och socialkonsulent i ca 25 år. Min erfarenhet är att personal som arbetar med barn aldrig har fullgjort anmälningsskyldigheten i den utsträckning som lagstiftaren har ansett och avsett. Så har det varit i årtionden. Vi har också sett studier på senare tid som visar detta.

Det finns flera orsaker till att personal som arbetar med barn inte gör anmälan till socialtjänsten. Det är fortfarande ett stort steg för många att ta kontakt med socialtjänsten. Socialtjänsten betraktas fortfarande, efter så många år, som en repressiv och stämplande myndighet.

Rädsla hos personal är en annan orsak som jag vill lyfta fram. Det är rädsla för obehag, våld och trakasserier från berörda familjer. Det är rädsla för att man har för lite på fötterna, att man har sett och hört fel. Det är rädsla för att föräldrarna till exempel ska ta barnet från dagis, så att barnet blir ännu mer oskyddat. Även socialsekreterarna kan känna rädsla i kontakten med vissa familjer, och det i sig är också ett hinder för att ge barn stöd.

Personal inom olika verksamheter är ofta kritiska till att de inte får veta vad som händer när en anmälan har gjorts. De ser inget resultat och får ingen feedback på grund av rådande sekretessbestämmelser.

En del personal har också egna problem i familjen eller i föräldraskapet som väcker ångest. Man kanske tänker: Ska jag anmäla som har problem själv? Det finns inga perfekta föräldrar och familjer, som jag ser det. Personal inom skola, socialtjänst och andra verksamheter har ibland också svåra problem.

Ytterligare en förklaring till att barn som far illa inte får erforderlig hjälp är kunskapsbrist, bristande rutiner, revirtänkande, samarbetssvårigheter och brist på respekt för varandras olika kompetens. I hela mitt yrkesverksamma liv har det pratats om samverkan. Denna tycks dock aldrig komma till skott mer än i undantagsfall.

Själva ordet anmälan är avskräckande. Jag tycker att begreppet huvudsakligen ska användas i ärenden som rör reella brott mot barn som

misshandel, sexuella övergrepp och könsstympning. I andra fall kan det vara mer konstruktivt om socialtjänsten tillsammans med andra verksamheter hittar former för samverkan där föräldrarna är delaktiga och känner tillit. Samtycke bryter ju också sekretessen.

Socialtjänsten bör också få verktyg att faktiskt kunna hjälpa barn som behöver stöd. I dag får barn ingen hjälp om föräldrarna inte vill samarbeta eller om LVU inte är tillämplig. Det innebär, precis som kritikerna säger, att en anmälan inte leder till någonting. När socialtjänsten inleder en utredning och vill tala enskilt med ett barn måste föräldrarna vidtalas. Barnkonventionen och socialtjänstlagen säger att barn har rätt att komma till tals. I Sverige har vi en mycket stark föräldrarätt som sätter hinder i vägen när det gäller utredande och när det gäller insatser i familjer för att täcka barns behov.

Herr talman! Till sist vill jag säga att om vi menar allvar med barnkonventionen och allt tal om barns bästa räcker det inte med förändringar i lagtexten. Vi måste analysera anmälningsskyldigheten och varför den aldrig har fungerat. Socionomutbildningens kvalitet måste höjas för att socialarbetarna ska kunna klara det svåraste av arbeten: att hjälpa utsatta barn. Vi måste se över sekretessbestämmelserna så att tystnaden inte medför att barn inte får hjälp. Attityderna till socialtjänsten måste en gång för alla förändras, liksom metoder och förhållningssätt i det praktiska arbetet. Om så inte sker konstaterar jag: Det finns utsatta barn, men vem bryr sig? Eller som vi säger i Timrå som jag kommer ifrån: Det är mycket prat och lite hockey.

Jag ställer mig bakom detta betänkande i huvudsak, liksom Folkpartiets reservationer.

Anf. 43 KARIN GRANBOM (fp):

Herr talman! Barn är inget bihang till vuxenvärlden. De utgör ungefär en femtedel av vår befolkning och är vår framtid. Vi vuxna har ett särskilt ansvar gentemot barnen eftersom de inte kan tala för sig själva och göra sina röster hörda i vuxenvärlden. De förslag till ändringar som leder till ett förstärkt barnperspektiv i lagstiftningen är efterlängtade, men det finns mer att kämpa för.

Jag vill till betänkandedebatten tillföra de svårigheter som uppkommer i situationer då barn utsätts för brottsliga handlingar. Barn är en grupp brottsoffer med särskilda behov. Rättssystemet är i grunden anpassat till vuxna, och barn får många gånger illa i rättsliga utredningar och förhandlingar.

Som tidigare sagts läggs utredningar där barn är offer alltför ofta ned. Detta beror till stor del på bevismässiga svårigheter. Barn har inte vuxnas kommunikationsförmåga. Det är dock inte bara att rycka på axlarna och säga jaha. Vi vuxna är skyldiga att lära oss tolka barnens språk och försöka få barn att meddela sig. Okunskap får inte vara anledning eller ursäkt till att barns rättigheter åsidosätts.

Med detta vill jag upprepa kravet om att personer som kommer i kontakt med barn under den rättsliga processen ska ha särskild barnkompetens.

Det är också viktigt att tiden mellan anmälan och dom inte är för lång. Tre månader är satt som maxtid för utredningar, och detta lyckas långt ifrån alltid. Enbart vid Polismyndigheten i Stockholms län låg i

januari nästan 2 000 ärenden där barn är brottsoffer och väntade på beslut. Över 400 ärenden var mellan tre och sex månader gamla. Det betyder 400 barn som väntat för länge. I ca 380 fall hade anmälningarna hunnit bli upp till ett år. Att anställa fler poliser skulle kunna göra situationen betydligt bättre, både för barnen och för de poliser som aldrig lyckas nå målet om tre månader på grund av överbelastning.

Som jag inledningsvis sade får många barn illa vid rättsprocesser. Ett självklart mål som vi borde kunna ställa upp och nå är att alla barn ska befinna sig i ett bättre läge när en rättsprocess är avslutad än när den inleds, detta oavsett rättsligt utfall. För att uppnå detta krävs ökad kompetens, ökade resurser och genomtänkta prioriteringar.

Jag vill också kort nämna barns situation vid vårdnadstvister. Just nu pågår det en utredning om vårdnad, boende och umgänge, och jag hoppas att den kommer fram till goda lösningar på de många och stora problem som i dag föreligger. Jag har hört att det finns tvister som pågår under barns hela barndom, och det förstår ju var och en hur skadligt det är. Ibland hör man så tokiga saker att man inte tror att det är sant, till exempel att pappor som förmodligen slagit mammor kan få rätt till vårdnaden om barn som levt i detta elände. Och än värre – jag läste om en pappa som krävde vårdnad om ett barn vars syskon han sexuellt hade förgripit sig på. Skrämmande nog fick han vårdnaden.

Sannerligen krävs det krafttag för att nå målet om att se till barns bästa i vårdnadstvister.

Därutöver vill jag uttrycka att barn måste få en stärkt ställning i de fall där de bevittnat våld mot närstående. Det har visat sig att barn som bevittnat våld i hemmet får samma symtom som barn som själva blivit misshandlade. Kommittén mot barnmisshandel har uttalat att det kan betecknas som psykisk misshandel när ett barn tvingas bevittna våld i sin närmiljö.

Från oppositionens sida har vi motionerat om att tillsätta en utredning om att barn bör få brottsofferstatus då de bevittnat våld mot närstående. Brottsofferstatus kan nämligen vara viktigt för att tillgodose barns rätt till stöd och hjälp men också för möjligheten att få brottsskadeersättning och stärkt ställning vid vårdnadstvister.

Den straffskärpning som nu föreslås är välkommen, men den handlar om att gärningsmannen får hårdare straff och inte om att barnet får utökade rättigheter.

Jag vill också särskilt nämna barn som utsatts för sexuella övergrepp. Inom denna kategori finner vi några av de mest avskyvärda kränkningarna mot barn. Det handlar bland annat om incestbrott, handel med barn för sexuella ändamål och barnpornografibrott. Samhället måste bli effektivare i sin kamp mot dessa brott.

Den här gången tänkte jag dock bara uppehålla mig vid ett av dessa brott, nämligen incestbrott, vars preskriptionstid bör förlängas. I dag är preskriptionstiden för kort, och det gör att många offer klagar över att de aldrig hann samla allt det mod och all den kraft som skulle ha behövts för att anmäla föräldern och gå igenom en särskilt krävande rättsprocess. Vi liberaler vill att fler offer ska få upprättelse, och därför kräver vi att preskriptionstiden förlängs.

Slutligen vill jag också ta upp en grupp barn som det talas mycket lite om, nämligen barn till frihetsberövade föräldrar. Det handlar om ca 8 000

barn – alltså ingen liten grupp. Just nu pågår det en utredning som ska se över situationen inom kriminalvården och komma med förslag till en ny kriminalvårdslag. Jag sitter själv med i denna utredning och kan därför inte låta bli att ta upp ämnet.

I kriminalvårdsdebatter talas det inte mycket om att det finns barn utanför murarna som har starka band till dem som har hamnat innanför murarna. Barnen måste få utrymme i kriminalvårdsdiskussionerna. Barn till föräldrar i fängelse har ofta en mycket svår situation och har ofta haft en mycket trasslig familjesituation innan föräldern hamnade på anstalt. En tanke jag har är att alla kriminalvårdsanstalter borde ta reda på om deras intagna har barn och om så är fallet berätta detta för socialtjänsten så att socialtjänsten kan undersöka om det finns behov av stöd för barnet. Jag har tidigare talat om att det behövs personer med barnkompetens inom rättsväsendet. Naturligtvis gäller detta önskemål även personal på anstalter eftersom det ibland kan vara nödvändigt att personal medverkar vid barnens besök.

Herr talman! Jag stannar där med en önskan om att goda tankar och intentioner omsätts i praktiken och att vi ser till att barn får en starkare ställning då de har utsatts för brott.

Anf. 44 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att tacka både Anne-Marie Ekström, Solveig Hellquist och Karin Granbom för deras viktiga inlägg, som jag tycker väldigt tydligt visar att vi liksom inte får slå oss till ro med den här propositionen. Det finns mer att göra. Det finns barn som får illa i Sverige, och jag tycker att ni på ett väldigt fint sätt har lyft fram det.

Jag tror också, även om det ibland, såsom påpekades tidigare, kan kännas som gränsfall mellan justitieutskottet och socialutskottet, att barnens situation i rättsprocessen är en väldigt viktig fråga för oss att diskutera vidare.

Anf. 45 KARIN GRANBOM (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar för det och säger att vi lovar att återkomma.

Anf. 46 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Bli inte rädda. Jag glömde bara bort att yrka, så jag ska göra det. Jag yrkar bifall till reservation 30.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Föredrogs

justitiekammarens betänkande 2002/03:JuU18

Ändringar i Schengenkonventionen m.m. (prop. 2002/03:66).

Ändringar i Schengenkonventionen m.m.

Anf. 47 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition om Sveriges antagande av beslut om ändring av artikel 41 och 47 i Schengenkonventionen samt ändring i lagen om internationellt polisiärt samarbete jämte en i ärendet väckt motion.

I propositionen föreslås att riksdagen ska godkänna det inom Europeiska unionen upprättade utkastet till beslut om ändring av artikel 41 och 47 i Schengenkonventionen. Följdändringar föreslås i 4 § lagen om internationellt polisiärt samarbete.

Förslaget innebär, till skillnad från vad som gäller nu, att en person som inte är misstänkt för brott i vissa fall ska kunna bli föremål för gränsöverskridande polisövervakning. Detta ska gälla om det är nödvändigt för en pågående brottsutredning, och det finns starka skäl att anta att åtgärden kan medverka till att identifiera eller spåra en misstänkt gärningsman. Därutöver föreslås en utvidgning av listan över de brott för vilka gränsöverskridande övervakning av en misstänkt gärningsman i brådskande fall får ske utan samtycke.

Därmed överlämnar jag betänkandet till debattörerna.

Anf. 48 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Herr talman! Miljöpartiet har i sin reservation yrkat avslag på propositionen, och det yrkar vi på nu också. Det gör vi av flera olika skäl.

Vi är numera medlemmar i Europeiska unionen. Vi får en mängd rambeslut som antas och som vi sedan ska anpassa den svenska lagstiftningen till. Det här blir ett glidande förhållande: Det kommer förändring på förändring och så vidare. Jag tycker att det känns som att det finns en luddighet i det hela.

Just möjligheten att övervaka misstänkta finns redan, och det har vi också accepterat. Nu vill man utöka detta till att man ska kunna övervaka icke misstänkta personer.

Man är väldigt noga med att ange vilka brott det hela handlar om. Men i det här fallet, när man ska övervaka icke misstänkta personer, finns det en luddighet. Susanne Eberstein sade att det gäller särskilda fall, det ska vara starka skäl och så vidare. Men det kan likafullt innebära att man har möjlighet att övervaka en odefinierad mängd människor. Det kan omfatta den misstänktes läkare. Om man tror att han är på väg dit kan det finnas anledning att övervaka läkaren. Man kan övervaka barn.

Jag är också medveten om att det är viktigt att vi klarar upp brott, men jag ser att det här finns en betydande integritetskränkning. Jag uppfattar det som en betydande integritetskränkning eller som något som kan leda till det. Här finns en luddighet. Det är inte definierat. Jag vill ha mycket mer på fötterna innan jag går med på det.

Den andra ändringen handlar om rambeslutet om terrorism. Där tycker jag också att det finns en del oklarheter. Man ska numera straffbelägga deltagande i kriminella organisationer. Dessa kriminella organisationer är

ganska svåra att definiera. De skickar knappast ut bolagsrapporter, och man får ingen aktieägarförteckning från dem heller. Det är väldigt otydligt vad som är en kriminell organisation. Likaså är det otydligt vad som menas med deltagande. Det finns så många människor som skickar in pengar till organisationer för att det finns en bra, fin täckmantel. Det kan alltså uppfattas som deltagande, men det kan också vara ett dolt sätt att stödja den olagliga organisationen. Här finns det för mycket luddigheter.

Därför, herr talman, yrkar jag avslag på den här propositionen.

Anf. 49 JOE FRANS (s):

Herr talman! Mord, människohandel, terrorism, narkotikahandel och våldtäkt är några av de tunga och grova brott som regleras av Schengenkonventionen. Dessa brott sker i dag i en allt större omfattning över gränserna. Syftet med dessa två specifika och konkreta förändringar är att förbättra möjligheterna att utreda denna gränsöverskridande brottslighet.

Det som sker är egentligen att de nationella och gränsöverskridande utredningarna kommer att likställas.

Det är som bekant ingen överdrift att påstå att dagens tjuvar och banditer rör sig över gränserna och att den tunga brottsligheten ofta sker samordnat och har förgreningar i flera länder. Vi måste helt enkelt se till att vi anpassar lagarna så att våra åklagare och poliser kan göra ett så bra jobb som möjligt.

Ändringarna är egentligen praktiska och tekniska till sin natur, men nog så viktiga. Det handlar om att övervakningen av misstänkta gärningsmän i brådsakade fall ska kunna ske vid fler brott än i dag. Med andra ord utökas antalet typer av brott som omfattas av Schengenkonventionen.

De nya brott som läggs till konventionen är bland annat grovt bedrägeri, människosmuggling, penningtvätt, olaglig handel med radioaktiva ämnen och terroristbrott. Det är alltså enligt min mening inga kontroversiella tillägg utan snarare förbättringar och preciseringar jämfört med dagens lagstiftning.

Att dessa ändringar inte är kontroversiella innebär inte att de är oviktiga eller betydelselösa. I själva verket är dessa ändringar nödvändiga och ofrånkomliga om vi ska kunna vara effektiva mot den gränsöverskridande brottsligheten.

Den andra ändringen är att övervakning där samtycke givits i förväg ska kunna ske även beträffande andra än sådana som är misstänkta för brott om det är en nödvändig del av brottsutredningen och om det finns betydande skäl att anta att personen kan medverka till att identifiera eller spåra en misstänkt gärningsman. Det handlar framför allt om närstående och bekanta till den misstänkte. På så sätt kan man under vissa särskilt noga avgränsade förutsättningar använda de spaningsmetoder som man redan tillämpar på nationella brott.

Jag anser att vi på det här sättet skapar mycket bättre förutsättningar för att utreda grova och gränsöverskridande brott som narkotikabrott, människohandel och terroristbrott.

Herr talman! Det finns en betryggande majoritet i utskottet för betänkandet. Det finns dock en reservation med anledning av en motion som i och för sig ansluter sig till tanken om att internationell brottslighet kräver

polisiärt samarbete över gränserna men att detta samarbete borde bedrivas på mellanstatlig nivå och att det inte ska omfatta terroristbrott.

Det finns tre goda skäl till att reservationen bör avslås och förslaget till riksdagsbeslut med anledning av propositionen bifallas.

För det första är nyttan av lagstiftningen för Sverige långt större än de relativt begränsade integritetskränkningar som kan ligga i möjligheten att använda gränsöverskridande övervakning.

För det andra är detta en anpassning av en redan existerande lagstiftning som ingår i EU-avtalet och som gradvis har förbättrat möjligheten för oss alla att röra oss fritt inom EU och som har lett till ökad handel och ökat samarbete.

För att vi ska kunna fördjupa detta samarbete och slå vakt om de numera avskaffade gränskontrollerna är det viktigt att vi har ett bra och effektivt samarbete mot brottslighet som sker över dessa gränser.

För det tredje vill jag påpeka att huvudregeln redan i dag är att man ska ha tillstånd i förväg från Rikspolisstyrelsen att det är svensk polis som ska göra eventuella gripanden, att det är svensk lag som gäller och att övervakningen alltid ska avbrytas om en svensk myndighet begär det. Det finns alltså betryggande rättssäkerhetsgarantier och ett fullgott demokratiskt integritetsskydd.

Herr talman! Av dessa skäl yrkar jag avslag på reservationen och bifall till utskottets förslag med anledning av propositionen.

Anf. 50 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Herr talman! När Joe Frans räknade upp de brott som läggs till har jag full förståelse för de flesta av dem. Men det som jag opponerade mig mot nämnde han ingenting om, nämligen att göra deltagande i en kriminell organisation i Europeiska unionens medlemsstater till ett brott samt terroristbrott enligt rådets rambeslut om bekämpande av terrorism.

Det som jag vände mig mot var ordet deltagande. Det är luddigt och oklart. Det var en av mina anmärkningar.

Vi är överens om, som Joe Frans sade från talarstolen, att vi ska bekämpa gränsöverskridande brottslighet. Det är ingen tvekan om det. Det är inte heller någon tvekan om att de uppräknade brotten är mycket allvarliga. Men det som jag talar om är luddigheten.

Jag talar om luddigheten när det gäller kriminella organisationer. Jag satt med i den utredning som arbetade med straffansvar för organiserad brottslighet, och vi hade betydande svårigheter att kunna definiera begreppet, och nu ska vi föra in det i svensk lagstiftning. Jag tycker fortfarande att det finns brister på detta område. Men det finns väl anledning att återkomma och försöka reda ut dem med tiden.

Den här propositionen kommer naturligtvis att gå igenom, men jag ville ändå peka på dessa frågor eftersom jag anser att de är viktiga.

När det gäller att övervaka ej misstänkta personer skulle nyttan vara större än integritetskränkningen. Jag undrar det. Om man nu sätter en polis att övervaka en präst för att kontrollera om den misstänkte eventuellt kommer dit får denna polis förmodligen en betydande mängd övervakningsinformation motsvarande den som vi talat om vid hemlig telefonavlyssning. Den bör vi kunna hantera på ett bättre sätt, och den ska inte kunna få användas.

Anf. 51 JOE FRANS (s):

Herr talman! Först och främst vill jag konstatera det är glädjande att även Leif Björnlod inser att den internationella brottsligheten kräver polisiärt samarbete.

Jag ska inte påbörja en debatt här. Men det slår mig att ett parti som egentligen vill att Sverige ska ut ur EU men inte vågar driva den frågan har betydande problem med att bestämma sig för på vilket ben man ska stå. Leif Björnlod anser att vi ska ha ett polisiärt samarbete, men han vill inte att det samarbetet ska vara effektivt.

Jag undrar vems integritet som Leif Björnlod vill skydda. Är det terroristens integritet, är det människosmugglarens integritet, är det narkotikahandlarens integritet som han vill skydda, eller vems integritet är det som han vill skydda?

Jag menar att nyttan med lagstiftningen är mycket större än den relativt sett begränsade integritetskränkningen som kan ligga i möjligheten att använda gränsöverskridande övervakning.

Detta är viktiga frågor. Om vi ska kunna utveckla EU till ett område där alla människor kan röra sig fritt är det viktigt att vi också kan bekämpa brottsligheten på ett effektivt sätt.

Samtliga remissinstanser vill att riksdagen ska godkänna beslutet samt besluta om den följdlagstiftning som detta medför. Jag ser därför inga problem med detta. Det här är demokratiskt sett helt i sin ordning.

Anf. 52 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Herr talman! Vissa delar av Joe Frans yttrande kommer jag inte att bemöta.

De människors integritet som jag vill skydda är icke misstänkta och oskyldiga människor. Det är dem som jag vill skydda. Det är därför som jag vill peka på svagheten i den här lagstiftningen, att man ska tillåta polisövervakning av icke misstänkta människor. Storebror ser dig lite för mycket, tycker jag.

Jag minns och vet hur det såg ut i Östtyskland och i de forna Sovjetstaterna där man visste att polis övervakade, och där man visste att det fanns ett tjallarsystem och ett övervakningssystem som skapade rädda och osäkra människor som var rädda att inte kunna få handla på ett naturligt sätt utan alltid fick göra det och tänka på att storebror alltid såg dem.

Det är dessa människors integritet, självkänsla och mod att våga handla och ha civilkurage som jag vill skydda och som jag pekar på.

Den övriga gränsöverskridande brottsbekämpningen har vi tidigare gått med på och accepterat, och den är naturligtvis självklar.

Anf. 53 JOE FRANS (s):

Herr talman! Leif Björnloids argumentation haltar något eftersom vi redan använder samma metoder och spaningssystem i Sverige. Det som nu sker är att vi preciserar vissa typer av brott och att en pågående utredning kan förflyttas till Sverige. Men det är svensk polis som gör gripandet, och det är svensk polis som också kan avbryta detta.

Jag ser egentligen inga problem med detta. Det känns som om Miljöpartiet har haft vissa svårigheter med lagstiftningen redan från början och har vissa svårigheter med sin Europapolitik och därför är tvunget att hitta en konstgjord kritik. Jag tycker att det vore mer konstruktivt, när vi ändå

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2002/03:SfU10
Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet (prop. 2002/03:89).

*Förändringar inom
sjukförsäkringen för
ökad hälsa i arbetslivet*

Anf. 54 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Vad blev det egentligen av regeringens storstilade elva-punktsprogram för att halvera ohälsan från dagens nivå? 800 000 personer, eller var femte person i arbetsför ålder, är ju borta från arbetet på grund av sjukdom.

I den proposition som ligger till grund för det betänkande som vi nu ska debattera kom regeringens första förslag till åtgärder. Problemlistan i propositionen var lång men resulterade huvudsakligen i två konkreta förslag: avstämningsmöten och utbildning av försäkringsläkare. Regeringen betonar också inriktningen mot ökad deltidssjukskrivning, vilket är möjligt också enligt nuvarande regler.

Det här är i många fall alldeles utmärkt men vi moderater vill gå längre och utöka möjligheterna till att också gälla delvis sjukskrivning – till exempel arbete i en långsammare takt och sjukskrivning från vissa arbetsuppgifter och att man ska kunna delta i utbildning även om man är sjukskriven.

Emellertid finns det också majoritetsförslag som snarare gör sjukskrivningsprocessen luddigare, som när den sjukskrivnes försäkringen tas bort och när bedömning av arbetsförmågan inte längre ska behöva göras vid kortare tids sjukdom.

Försäkringsläkare och avstämningsmöten är bra steg. Det är steg som ingår i de förslag som vi moderater lagt fram i många års tid men det är knappast förslag som kommer att ge en halverad sjukfrånvaro.

En allvarligt menad uppstramning av sjukskrivningsprocessen måste också ge tydligare regler om när och hur sjukskrivning ska användas. Till exempel står det fortfarande i försäkringskassans riktlinjer att varje tillstånd till kropp och själ som inte är fullt normalt ska betraktas som sjukdom. Detta ger utrymme för den förändrade attityd till sjukskrivning som framgår bland annat av en Temoundersökning. 60 % av de intervjuade anger att det är okej att sjukskriva sig även om man inte är så sjuk att man inte kan arbeta. Nästan hälften anser att man kan sjukskriva sig på grund av familjeproblem.

Alltfler patienter går till läkaren för att bli sjukskrivna, inte för att bli botade. Läkare som vill stå på patientens sida skriver intyg även om sjukskrivning inte är lösningen på patientens problem.

I en annan undersökning visar det sig att läkaren i en femtedel av fallen tyckte att det inte kändes bra att sjukskriva patienten. I en fjärdedel

av fallen bedömde läkaren att sjukskrivning inte ens var bra för patientens hälsa.

Något har hänt i samspelet mellan individ, arbetsplats och läkare, konstaterades det i en statlig utredning förra året. Sjukskrivning blir tyvärr en bekväm lösning för alla inblandade parter men en mycket dyrbar lösning för oss alla som skattebetalare när var sjunde krona av alla våra statliga skatter går till sjukpenning och sjukersättning och som pensionärer när pensionen blir lägre därför att pensionerna ska klaras av när färre arbetar eller när det blir svårare att få personal till vård och omsorg när var femte person inte kan arbeta på grund av tillfällig eller permanent sjukskrivning.

För att komma vidare i arbetet med att halvera sjukfrånvaron behövs det sannolikt helt andra utgångspunkter än de marginella förändringar som föreslås i dagens betänkande. Det är något som inte riktigt stämmer om, som det påstås, vi svenskar har blivit dubbelt så sjuka på fem år.

Frågan måste kunna ställas om vi verkligen har blivit så mycket sjukare som det verkar eller om det kan vara så att inte alla som är sjukskrivna är sjuka.

Sjukförsäkringen används uppenbarligen på ett sätt som den inte är konstruerad för. Risker finns att de som är verkligt sjuka och behöver försäkringen drabbas. Det finns mycket som antyder att sjukskrivningar sker på andra grunder än medicinsk sjukdom, till exempel om man ser till de stora och bestående regionala skillnaderna. Orter med en kärv arbetsmarknad har fler och längre sjukskrivningar. Om det kärvar till sig för företaget och risk för uppsägning finns, eller om man känner att man arbetat för länge med samma uppgifter eller har kommit till fel arbete eller arbetsplats, kan sjukskrivning erbjuda en möjlighet till försörjning som är mer acceptabel och flexibel än a-kassan och andra sociala skyddsnät.

Sjukförsäkringen blir det enda andningshållet för människor när de samlade livsvillkoren blir för betungande. För många blir sjukförsäkringen den yttersta möjligheten när man inte kan påverka sin dagliga tillvaro och när inte ens medelinkomsttagare har råd att skaffa sig en ekonomisk buffert eller att hyra in hjälp för att klara sin situation.

Försäkringens utformning är en kritisk fråga som inte har fått beröras i de förslag som finns i propositionen om ohälsa. Samtliga förslag som lagts fram skulle hållas inom nu gällande regelsystem. I och för sig har regeringen lagt fram andra förslag efter det att propositionen lades fram – förslag som är betydligt mer långtgående än de förslag i dagens betänkande som vi diskuterar.

Tyvärr kommer förslagen lite styckevis och delat. Därför är det svårt att se den sammanhängande filosofin bakom åtgärderna. Det sannolikt tyngsta förslaget som regeringen lagt fram är att arbetsgivarna ska ta över kostnaden för den tredje sjukveckan. Det är svårt att se hur det hänger ihop med en uppstramning av sjukskrivningsprocessen. Sjukkassan får nu inte kännedom om ett sjukfall förrän efter den tredje veckan. Men redan då har risken för långtidssjukskrivning ökat ordentligt. Möjligheten till rehabilitering skjuts ännu mer framåt i tiden. Sannolikheten för framgång minskar. Lagstiftningen om sjuklön är faktiskt betydligt mindre strikt än den om sjukpenning.

Arbetsgivarna har inte getts vare sig medel eller redskap för att hantera sjukskrivningar eller fått möjligheter att rehabilitera de sjukskrivna på ett bra sätt.

Eller är det så att regeringen när en from förhoppning om att arbetsgivarna ska kunna klara av den svåra uppgift som försäkringskassan inte klarat av utan att arbetsgivarna ges nödvändiga redskap?

Vi moderater har föreslagit att ett förslag om friskpeng ska utredas – en friskpeng som ska följa den anställde. Den fråga vi vill ställa är följande: Hur kan vi skapa incitament för att sjukskrivna ska vilja bli friska igen och känna att de behöver arbeta igen, och hur kan vi samla alla positiva krafter för att få sjukskrivna tillbaka i arbete?

Tanken är att den friskpeng som följer den anställde ska anpassas till risken för sjukskrivning med hänsyn till ålder, kön, yrke och så vidare. Då kan arbetsgivarna involveras i rehabiliteringsarbetet, och då vågar man anställa också dem som löper risk att bli sjukskrivna. Arbetsgivare får på detta sätt ett verktyg och ett intresse för att se till att den sjukskrivne verkligen kommer tillbaka till arbetet och kan anlita alla de professionella krafter som finns att tillgå för att uppnå positiva resultat. Det finns nämligen hopp, och det finns ett stort antal projekt som visar att det går att få sjukskrivna tillbaka i arbete.

I Stockholm har en arbetsgivargrupp lyckats rehabilitera personer som varit sjukskrivna i över ett och ett halvt år. I Svenska Dagbladet kan vi i dag läsa om ett rehabiliteringsprojekt i Stockholms stad som får långtidssjukskrivna tillbaka i arbete och där byte av arbete gett ny motivation och arbetslust.

Arbetsgivarna behöver involveras betydligt mer i rehabiliteringen, samtidigt som försäkringskassan måste få ett mycket mer renodlat ansvar för rehabiliteringsprocessen.

Väldigt få av de långtidssjukskrivna får i dag någon rehabilitering över huvud taget. Betecknande för situationen är att långtidssjukskrivna konstaterar att de knappt har märkt av försäkringskassan, förutom att utbetalningarna har fungerat bra.

Många sjukskrivna behöver byta arbete. En större rörlighet på arbetsmarknaden är villkoret för att kunna byta arbetsplats. I ett projekt blev 70 % av de långtidssjukskrivna friska när de bytte arbete.

Rubriken på dagens betänkande, *Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet*, är faktiskt en himla bra rubrik. Kanske bör vi i stället koncentrera oss på att se hur vi kan friskskriva till arbete i stället för att sjukskriva från arbete.

Hur kan vi involvera fler yrkesgrupper i att arbeta med att få fler friska? Varför inte också få fler som till och med skulle kunna friskskrivas till arbetsuppgifter?

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1 men ställer mig givetvis bakom övriga moderata reservationer.

Anf. 55 LINNÉA DARELL (fp):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 3, 8 och 23. Jag står naturligtvis bakom även övriga reservationer som Folkpartiet lämnat, men av tidsskäl avstår jag från yrkanden.

Vid kammarens remissdebatt kring den proposition som är underlag för detta betänkande sammanfattade jag innehållet på följande sätt: För

lite, för sent men alltid något. Jag vidhåller den beskrivningen även efter utskottsbehandlingen.

Vid utskottsutfrågningen den 29 april svarade Riksförsäkringsverkets generaldirektör på frågan om möjligheterna att nå regeringens mål om en halvering av sjukfrånvaron fram till 2008 att 50 miljoner färre sjukdagar, som det handlar om, är väldigt många färre sjukdagar och att den minskning som hittills har kunnat skönjas inte räcker någonbart. Hoppet står alltså till innehållet i det förslag som vi nu har att ta ställning till.

Vid samma utfrågning konstaterade Anna Hedborg att förtidspensioneringarna ligger väldigt högt, över 70 000 per år. Prognosen är att den nivån kommer att stå sig ett antal år framöver.

Alldeles för många människor tvingas ut från arbetsmarknaden alldeles för tidigt. Den enskilde hamnar i ett utanförskap som ingen mår bra av, och Sverige får färre i arbete, vilket påverkar tillgång på arbetskraft och välfärdsresurser. Förtidspensionering riskerar att bli ett sätt att uppnå målet om minskat antal sjukskrivningar. Den bilden ger också Riksförsäkringsverket i sin senaste rapport, där man skriver att visserligen kan halveringsmålet för ohälsotalen uppnås, men den nedgången riskerar att till stora delar ätas upp av en kraftigt ökad andel permanent sjukfrånvaro i form av förtidspension eller sjukersättning.

Herr talman! Ohälsan minskar inte av att människor flyttas från ersättning för tillfällig arbetsförmåga till ersättning för varaktig arbetsförmåga. Målet bör alltså omformuleras så som framgår av reservation 3.

Regeringens passivitet har lett till en nästan osannolik miljardrullning. Inte nog med att regeringen inte på eget initiativ vidtagit tillräckliga åtgärder. Man har dessutom nonchalerat beställningar kring finansiell samordning som man fått från riksdagen. Det har alltså funnits, och finns, förslag som hade kunnat leda till både färre sjukskrivningar och därmed lägre kostnader för statskassan, samtidigt som en betydligt mer effektiv användning av de pengar som ändå måste utnyttjas kunde ha åstadkommit.

Hösten 2000 gjordes en uppgörelse mellan regeringen, Folkpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet om finansiell samordning från 2002, och riksdagen begärde förslag från regeringen. Fortfarande väntar riksdagen på en proposition. Genom regeringens nonchalans har försäkringskassornas arbete försvårats, och ett otal personer har tvingats gå sjukskrivna onödigt länge.

Finsamförsöken, som pågick under åren 1993–1997, ledde till stora vinster i form av kortare behandlingstider, kortare sjukskrivningar och minskade statliga kostnader för sjukpenning. Dessa vinster uppkom genom att kassa och sjukvård jobbade tillsammans för att korta väntetider och underlätta patientens väg genom hela vårdkedjan.

Herr talman! Det finns andra exempel på effektivare nyttjande av skattemedel i försöksverksamhet, och det är Socsamförsöken som pågår på flera håll i landet. I mitt hemlän Östergötland är Finspång försöksort. Där har man lyckats mycket bra både ur mänskligt och ur ekonomiskt perspektiv. Lokala initiativ har lett till att nya effektiva verksamhetsformer har utvecklats.

En promemoria kring finansiell samordning mötte i våras omfattande kritik i remissrundan. Trots detta tyder förslaget till lagrådsremiss på ett regeringens inte lyssnat på remissvaren. Den s-märkta ordföranden i Fin-

spångs beställarförbund skriver i förbundets årsberättelse för 2002 att han hoppas att remissvaren kommer att förändra förslaget utifrån de erfarenheter som erhållits i de olika Socsamförsöken. Hans förhoppningar tycks nog inte komma att infrias.

Herr talman! Det råder stora brister på rehabiliteringsområdet. I en nyutkommen bok *Samordnad rehabilitering: processen som kom av sig* beskrivs regeringens oförmåga att hantera ett av 90-talets största samhällsproblem. Författaren skriver om rehabiliteringsutredningarna att de i stort sett avlöst varandra, medan sjukfrånvaron oavbrutet har ökat. Denna handlingsförklaring håller i sig. Inte heller det förslag vi diskuterar här och nu innehåller något som kan råda bot på de allvarliga missförhållandena på rehabiliteringsområdet. Det som finns är en lagändring som främst kommer att leda till att obehövliga blanketter ska fyllas i för att sedan inte användas till något.

Folkpartiets krav är att perspektivet måste ändras. Huvudfokus måste vara individens möjlighet till vård och rehabilitering för att komma tillbaka till jobb. Det ska gälla oavsett vad ohälsan har sin grund i. En fungerande rehabilitering blir det när alla inblandade aktörer drar åt samma håll. Vägen till framgång är inte att öka blankettkraven på arbetsgivare, medan det mesta av det som nu inte fungerar får rulla vidare i gamla hjulspår. Vägen till framgång består i stället av ett antal hörnstenar som vårdgaranti, finansiell samordning och en förnyad och liberaliserad arbetsmarknadspolitik. En rehabiliteringsplan för den enskilde individen måste upprättas och självklart också genomföras. För att säkerställa detta behövs en garanti, en rehabiliteringsgaranti.

Herr talman! Ännu ett riksdagsår är snart till ända, och fortfarande väntar långtidssjukskrivna människor i alla åldrar. Man väntar på att kassans personal ska hinna med det personliga samtal som skulle leda fram till en rehabiliteringsplan, till en behandling eller en arbetsprövning. Man väntar på att få den operation som man behöver eller en behandling inom psykiatri eller missbrukarvården. Under denna väntan rinner tiden i väg, och snart återstår bara förtidspensionering. Ytterligare några tiotusentals människor slås ut från arbetsmarknaden i förtid på grund av en senfärdig regering och en utskottsmajoritet som tycks sakna mod och kraft att ställa krav på rejäla förslag som kan leda till resultat. Där har vi en bild av Sverige 2003.

Anf. 56 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Detta betänkande innehåller en del goda ambitioner. Det går att instämma till dels i problembeskrivningarna och för den delen också i vissa av förslagen. De höga sjukskrivningstalen är vår största politiska utmaning just nu. På den punkten går det att hålla med regeringen, även om man kan ha stora betänkligheter kring regeringens uppsatta mål för att komma till rätta med det här problemet, nämligen att halvera kostnaderna till 2008. För det krävs också andra åtgärder än vad det här betänkandet tar upp. Det krävs ett brett politiskt perspektiv, och det har regeringen hittills inte förmått att anlägga.

I dag är nästan var sjätte svensk sjukskriven eller förtidspensionerad. Sedan 1997, under sex socialdemokratiska regeringsår, har kostnaderna mer än fördubblats. De ökar fortfarande, låt vara i en något bromsad takt.

Det är, herr talman, mot den bakgrunden man ska bedöma dagens förslag – jag ska strax kommentera några av dem. Det är också mot den bakgrunden man ska bedöma regeringens samlade politik för att nå uppsatta mål. Den debatten måste i hög grad handla om vad som saknas av politisk helhet, även om vi har kunnat konstatera att det ansvariga statsrådet alltid blir märkbart störd av kritiken mot regeringens smala politik.

Några av inslagen i betänkandet tänkte jag nämna. Regeringen vill få individen i centrum och fokusera på vad som kan göras genom flera avstämningsmöten. Det är bra, den insikten är god. Men hur förändras något i verkligheten? Avstämningsmöten finns redan, men försäkringskassan har inte klarat av dem i tillräcklig omfattning. Det är kostnadskrävande, och all tid ägnas åt utbetalning av sjukpenning snarare än rehabilitering – fullt begripligt ur kassans synpunkt.

Eftersom kassan i dag inte klarar av att hålla sådana möten i tillräcklig omfattning kan man undra om förslaget leder till någon verklig förändring. Det är också svårt att få individen i centrum med fyra sektorer som har olika mål och medel.

Det är positivt att regeringen betonar arbetsförmåga hellre än arbetsoförmåga. Därför är det bra med deltidssjukskrivningar. För att stärka det synsättet anser vi kristdemokrater att man helt bör slopa de fasta stegen i sjukersättningen. Det ska vara möjligt att få ersättning med vilken procentsats som helst mellan 25 och 100 %. En person som i dag arbetar 50 % kan med dagens system inte öka arbetsinsatsen med 10 % även om det skulle vara möjligt för individen och enligt läkarens bedömning.

Vi anser att dagens system inte uppmuntrar till en ökad arbetsinsats och därmed inte tillvaratar den individuella förmågan. Kristdemokraterna föreslår alltså en större flexibilitet, det vill säga en individanpassad sjukersättning i spannet mellan 25 och 100 %.

Det kristdemokratiska förslaget om en förstärkt rehabiliteringsförsäkring sätter individen i centrum och låter det offentliga anpassa sig till människors skiftande behov, inte tvärtom. I stället för fyra offentliga aktörer vill vi ha en, försäkringsgivaren, och denna försäkringsgivare ska ha fem uppgifter:

För det första: att betala ut ersättningen,

För det andra: att ansvara för rehabiliteringsutredningen,

För det tredje: att verkar för den sjukskrivnes återgång till arbete,

För det fjärde: att ansvara för uppföljning så att positiva effekter ska bli bestående och

För det femte – eller snarare för det första, om man ska prioritera bland dessa uppgifter: att arbeta med förebyggande insatser.

Regeringen är ju pigg på att ställa krav på arbetsgivarna, och det har man gjort i långtgående förslag i vårbudgeten om en tredje sjuklönevecka. Regeringen vill att arbetsgivarna ska skicka in en rehabiliteringsutredning även om det inte är nödvändigt. Regeringen menar att arbetsgivarna i alldeles för liten utsträckning har gjort rehabutredningar för sina anställda. Men att tvinga arbetsgivare att alltid lämna in rehabiliteringsutredningar innebär att man i vissa fall skulle påbörja utredningen när det anställda kommer tillbaka till arbetet igen. Att då tvinga arbetsgivaren att skicka in rehabunderlag och dessutom betala för ett utlåtande från till exempel företagshälsovården verkar orimligt.

Det här förslaget innebär också att försäkringskassornas administration ökar ytterligare, och det är kanske det sista vi behöver just nu.

Herr talman! Vi har också i flera år motionerat om behovet av mer försäkringsmedicinsk utbildning för läkare. Vi menar att en sådan utbildning måste bli obligatorisk för läkare på alla nivåer. Regeringen bör tillsätta en utredning som grundligt ser över de problem som finns inom det försäkringsmedicinska området och kommer med förslag till en reformering. Försäkringsläkarna måste också ges en kontinuerlig vidareutbildning. På så sätt garanterar man att deras bedömningar baseras på aktuell kunskap. På det sättet kan man också uppnå en större precision i sjukskrivningsprocessen.

Socialförsäkringsutskottet anordnade den 29 april en offentlig utfrågning om orsakerna till den ökade sjukfrånvaron. Det var en spännande och innehållsrik förmiddag. Den stenograferade uppteckning som publiceras sist i betänkandet är en mycket intressant läsning i det här ämnet. Jag hoppas att statsrådet Hans Karlsson har tagit sig tid att läsa dessa uppteckningar. Om inte, rekommenderar jag det.

Vid denna utfrågning konstaterade Riksförsäkringsverkets generaldirektör Anna Hedborg att sjukfrånvaron aldrig varit högre och att det är de långvariga sjukfallen som ökar. När det gäller antalet sjukpenningdagar förefaller det ha skett en vändning i den meningen att ökningstakten har mattats av, enligt Anna Hedborg. Ja, man får sannerligen glädja sig åt de små framstegen på det här området.

Anna Hedborg säger också att sjukersättningen ganska säkert kommer att fortsätta att öka och att det kommer att bli ”värre innan det kan bli bättre”. Vi kan dessvärre förvänta oss ett par år med ganska höga sjukersättningstal innan det förhoppningsvis vänder och går nedåt.

Denna i grund dystra prognos ska ses i relation till regeringens mål om en halvering till 2008. Det är en lovvärd målsättning. Vem vill inte halvera sjukskrivningarna, om man nu ska nöja sig med det målet? Men tror regeringen på fullt allvar att ens det målet kan uppnås genom åtgärder av det slag som vi diskuterar här i dag, åtgärder som kan vara aldrig så välmotiverade?

Vi kristdemokrater välkomnar en del av förslagen. Vi har själva haft flera av dem under en längre tid. Några är vi mera kritiska emot. Men framför allt saknar vi en politik som innefattade fler politikområden, ett bredare anslag om det som vi kallar för livspusslet.

Sedan propositionen har lagts fram har regeringen lagt fram mer långtgående förslag – förslag som har karaktären av panikbromsning i budgeten – för att komma till rätta med kostnaderna. Men fortfarande saknas de förslag som handlar om människors totala livssituation. Trots allt har ungefär hälften av sjukskrivningarna sin grund i arbetslivet och den andra hälften i den totala livssituationen. Var finns regeringens politik när det gäller helheten? Jag har ställt den frågan flera gånger tidigare till det ansvariga statsrådet.

Herr talman! Jag står självfallet bakom både våra egna reservationer och de reservationer som vi har tillsammans med andra partier, men jag yrkar här bifall till reservationerna nr 2 och 8.

Anf. 57 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! För tids vinnande och enligt en överenskommelse mellan partierna yrkar jag endast bifall till reservation nr 5, men jag står givetvis bakom övriga reservationer där Centerpartiet finns med.

Så har det då äntligen kommit några förslag från regeringen inom ohälsoområdet, ett utgiftsområde som mellan 1997 och 2002 har fördubblats. Här har vi väntat, väntat och väntat, men trots utvecklingen har regeringen inte presenterat några riktigt skarpa förslag för att förhindra denna negativa utveckling.

Sjukfrånvaron har under de senaste sex åren ökat dramatiskt och framstår i dag som ett av de största hindren för Sveriges ekonomiska utveckling. Brist på anställningsbar arbetskraft och frånvaron i den befintliga arbetsstyrkan håller tillbaka produktionen i näringslivet och sänker kvaliteten i de offentliga välfärdstjänsterna.

Jämfört med tidigare år har ökningstakten i sjukskrivningskostnaderna minskat något, men något trendbrott kan vi inte vara säkra på i och med detta. I stället ökar nu förtidspensioneringarna i snabb takt.

I den debatt som under de senaste åren har förts om de växande sjukskrivningskostnaderna har ett starkt fokus satts på förhållandena i arbetslivet. Självklart är dessa en viktig del, men orsakerna till ohälsa och sjukskrivning är lika säkert mer sammansatta, en bild som bekräftas av bland andra Riksförsäkringsverket och som antyds i Familjemedicinska institutets undersökning.

Det handlar om människor som inte mår bra i privatlivet, vilket delvis är en följd av hur vårt samhälle är uppbyggt. Människor i Sverige har liten makt över sina livsvillkor, och det gör det svårare att hantera en stressig livssituation.

Det kan handla om systemfel som gör att arbetslösa hamnar i sjukskrivningsstatistiken. Det är viktigt att människor som är arbetslösa finns i arbetsmarknadsstatistiken och får sin försörjning från a-kassan eftersom vi annars får en felaktig bild av det faktiska arbetsmarknadsläget samtidigt som drivkrafterna i arbetsmarknadspolitiken förstörs. Det är dessutom orättvist om olika arbetslösa får olika bidrag. Detta har regeringen nu börjat att åtgärda, och det är bra.

Herr talman! Men samtidigt får vi inte glömma att dessa personer inte försvinner ur det offentliga försörjningssystemet för att de förs över till a-kassan. De regionala mönster som innebär att en betydande del av sjukskrivningarna i vissa delar av landet i själva verket är maskerad arbetslöshet är ett underbetyg på regeringens ekonomiska politik. Regeringen har misslyckats med att skapa en ekonomisk tillväxt och dynamiska arbetsmarknader i hela landet.

För att minska denna del av sjukskrivningarna är den bästa lösningen en bättre näringspolitik som släpper fram tillväxtkraften i de små och medelstora företagen. Men statsrådet Hans Karlsson gör i stället tvärtom! Förslaget om utvidgat sjuklöneansvar för företagen är som ett rejält skott i foten. Det är en politik som förstärker regeringens misslyckande i närings- och arbetsmarknadspolitiken. Det är en politik som leder raka vägen till ökad arbetslöshet och därmed till fler bidragsförsörjda.

Herr talman! Sjukskrivningarna kan också bero på drog- och alkoholmissbruk och andra sociala problem som egentligen borde leda till åtgärder inom socialtjänsten snarare än att sopas under socialförsäkring-

arnas matta. Här ser vi återigen att en satsning på finansiell samordning med ökat samarbete mellan bland annat försäkringskassan och socialtjänsten skulle kunna bidra till att identifiera problemen och se till att det blir bästa möjliga lösning.

Det kan naturligtvis också, som i alla bidragssystem, handla om felutnyttjande, överutnyttjande och i vissa fall även fusk, även om det för mig känns osannolikt att detta skulle vara en huvudförklaring till den massiva ökningen av de längre sjukskrivningarna och förtidspensionerna.

Men samtidigt som vi inser att orsakerna till ohälsan är sammansatta, måste vi vara klara över att många av långtidssjukskrivningarna förmodligen uppstår just på grund av kombinationen av dålig uppföljning och otillräcklig rehabilitering.

Arbetsmiljön har en stor roll för hur vi mår, men vi kan inte ensidigt fokusera på arbetsmiljön och arbetsgivaren, utan vi måste lyfta fram hela denna problematik.

Fru talman! Centerpartiet har målmedvetet och enträget motionerat, debatterat och på olika sätt lyft fram denna fråga här i riksdagen. Senast i vår motion med anledning av vårbudgeten presenterade vi våra förslag och idéer för hur man ska komma till rätta med ohälsan.

Även i den här debatten vill jag tala om vad vi i Centerpartiet anser viktigt att genomföra.

För att minska ohälsan, sjukskrivningarna och förtidspensioneringarna måste hela den problematik som orsakar sjukskrivningar och förhindrar att människor rehabiliteras bemötas. Det ställer krav på en ökad bredd i arbetssättet. Finansiell samordning är ett sätt att nå denna bredd genom att olika myndigheter, till exempel arbetsförmedlingen, försäkringskassan, socialtjänsten, vården med flera, kan kopplas samman med individen i centrum. Centerpartiet gör också bedömningen att en samordning av socialförsäkringssystemen med sikte på en samordnad arbetslivsförsäkring med en gemensam myndighetsstruktur kan vara ett sätt att nå denna bredd.

Rehabiliteringsinsatsernas effektivitet är beroende av att de kan sättas in relativt tidigt. Redan efter några veckor börjar den sjukskrivne mentalt ställa in sig på varaktig sjukfrånvaro. Kvalitativa rehabiliteringsåtgärder innebär, vid sidan av den direkta rehabiliteringseffekten, att denna mentala omställning motverkas.

Mycket av rehabiliteringsarbetet som utförs i dag är av god kvalitet. Problemet är att resurserna inte på långt när är tillräckliga för att möta behoven. Brister i organisationen medför också att tillgången till rehabilitering är godtycklig och i hög grad beroende av den sjukskrivnes egna initiativ. Men vem orkar kämpa sig fram genom byråkratierna för att få rätt till några timmars sjukgymnastik eller psykoterapi när man är deprimerad och saknar energi? Inte många, och absolut inte de som behöver det bäst.

Fru talman! Jag har tidigare här i kammaren talat om våra förslag, men eftersom inte regeringen lyssnat får jag återigen lyfta fram några konkreta förslag.

- Finansiell samordning är ett av dem. Medel reserverade för sjukförsäkringen omvandlas till aktiva åtgärder i samarbete mellan försäkringskassan och andra myndigheter såsom primär- och sjukvården,

- arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänst. Erfarenheter från 90-talets försök med Finsam visar att denna typ av insatser ger mycket god utväxling i form av minskade sjukskrivningstider och därmed förknippade kostnader. Finansiell samordning är grunden för Centerpartiets förslag till rehabiliteringsgaranti och nationell vårdgaranti.
- Rehabiliteringsgaranti. Efter fyra veckors sjukskrivning ska försäkringskassan i samarbete med den enskilde, arbetsgivaren och primärvården börja utarbeta en rehabiliteringsplan som i preliminär form ska vara färdig redan efter sex veckors sjukskrivning så att rehabåtgärder då, om det är medicinskt möjligt, ska kunna inledas. Samarbetsvilja i rehabiliteringsprocessen från den långtidssjukskrivnes sida ska vara ett villkor för att få behålla sin sjukpenning.
  - Rehabiliteringslots. Den enskilde ska ha rätt till en kontaktperson som samordnar rehabiliteringsinsatserna och lotsar den enskilde mellan de olika aktörer som kan vara inblandade i rehabplanen.
  - Nationell vårdgaranti.
  - Ett väl avvägt arbetsgivaransvar. Centerpartiets modell bygger på att antalet anställda avgör arbetsgivarens sjuklöneansvar upp till maximalt 30 dagar för 30 anställda. Likformig nedsättning av arbetsgivaravgiften ger en viss överkompensation till småföretagare.
  - Vi vill också införa tvåläkarintyg – detta för att få förlängd sjukskrivning efter fyra veckor.
  - Rätt till ett års tjänstledighet för att prova nytt jobb. Denna åtgärd är viktig för att öka människors benägenhet att lämna arbetsplatser där de inte mår bra.
  - Vi föreslår också en utredning med uppdrag att utreda en samordnad arbetslivsförsäkring i stället för dagens sjuk- och arbetslöshetsförsäkring.

Fru talman! Jag tycker att den här debatten tydligt visar var initiativkraften i svensk politik kommer ifrån och var den stora trögheten råder. Vi har en regering som på sex år knappt har hunnit uträtta någonting, och vi har en opposition som kommer med förslag med en helt annan bredd. Den bästa lösningen på ohälsan och sjukskrivningarna är att vi byter ut Hans Karlsson, Göran Persson och den socialdemokratiska regeringen.

Anf. 58 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till ett välskrivet betänkande, som är en produkt av samarbetet mellan s, v och mp, och därmed avslag på samtliga motioner.

Betänkandet innehåller några vägledande nyckelord i de åtgärder som syftar till ökad hälsa i arbetslivet samt för de förebyggande insatser som krävs i form av delaktighet och inflytande över sitt arbete liksom lärande och kompetensutveckling av såväl chefer som personal. Det kräver i sin tur att man vågar vara en lärande organisation som vill lämna de gamla arbetsformerna för att pröva nya.

Det är inte nog att vart tredje år eller så damma av sin gamla arbetsmiljöplan, utan det handlar snarare om att föra in diskussionen om den goda arbetsplatsen i olika strategiska sammanhang, från styrelserummen, där affärsstrategierna och investeringsplanerna avhandlas och där också sjukfrånvaroredovisningarna och hälsoplanerna bör behandlas, till fikarummet på jobbet.

Vår viktigaste uppgift under de närmaste åren är att pressa tillbaka sjukskrivningarna och skapa ett friskare arbetsliv. I kampen för det mänskligare arbetslivet har regeringen satt upp målet om att ohälsotalen ska halveras till 2008.

Förutsättningarna för att klara målet kan aldrig på förhand vara helt givna, men genom hårt arbete har vi goda förutsättningar att lyckas.

Vad vi nu ser är en trend med färre nya sjukskrivningar och fler deltidssjukskrivna. Över 30 % av de ersatta dagarna utgör sjukskrivning på deltid. Det totala antalet personer med ersättning från sjukförsäkringen i april 2003 var 347 000, vilket var omkring 10 000 färre än i april 2002 – en minskning med 2,7 %.

Det är en positiv utveckling, men tyvärr förmörkas den av att de långa sjukskrivningarna fortfarande fortsätter att öka. Nedgången i antalet dagar med hel sjukskrivning är en utveckling i rätt riktning. Vi har i dag bra belägg för att deltidssjukskrivning kombinerat med arbete kan vara ett bra sätt att återfå arbetsförmågan. Men fortfarande är alltför många sjukskrivna och drabbade av ohälsa.

Vi vet att ohälsoproblemen är precis lika mångfasetterade som lösningarna måste vara.

Därför menar jag att alla – och jag säger alla – måste vara med och ta ansvar för situationen. Den utgångspunkten måste vara vägledande för alla inblandade aktörer, alltifrån arbetsgivare, anställda, sjukskrivna, chefer, skyddsombud, arbetskamrater, organisationer, myndigheter, fackliga organisationer och så vidare – samt för oss beslutsfattare.

Glädjande är att det finns många konstruktiva processer som pågår på många håll i landet och där det systematiska arbetsmiljöarbetet är viktigt. Det finns många goda samarbeten mellan arbetsgivare och fackliga organisationer, myndigheter, institutioner med flera. För att bara nämna några har till exempel Kommunal i Västra Götaland utmanat sina arbetsgivare i regionen i arbetet med att få ned sjukskrivningstalen. Kommunstyrelserna i regionen har fått svara på frågan om hur sjukfrånvaron ser ut och vilka åtgärder som vidtas. Det är *ett* bra exempel på hur man kan jobba med frågan.

Ett annat exempel som vi har kunnat läsa och höra om är det så kallade HaKul-projektet, Hållbar arbetshälsa i kommuner och landsting, som nu är inne på sitt femte och avslutande år, i tio kommuner och landsting i Sverige och där cirka 9 000 personer ingår. Det finns många goda exempel att bygga vidare på. Hälsoarbetet rör definitivt på sig, och det är bra.

Fru talman! Vad kammaren i dag ska ta ställning till är socialförsäkringsutskottets betänkande om propositionen *Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet*. I den tar vi flera viktiga steg mot målet en halvering av ohälsan till 2008. En viktig poäng med förslagen är att människor ska vara sjukskrivna bara om det är den bästa lösningen för att bli frisk. I annat fall riskerar sjukskrivningen att bli den återvänds-

gränd som vi inte vill att den ska vara. Också den medicinska orsaken ska preciseras och läkarintygen bli tydliga.

Det är från arbetsplatsen man sjukskrivs, och det är till arbetsplatsen som man ska tillbaka. Därför måste kontakten med arbetsplatsen uppmuntras under den tid man är sjukskriven. Risken är annars att man isoleras mera och får ännu svårare att komma tillbaka till arbetslivet igen. Vi måste bli bättre på att ta till vara människors arbetsförmåga och får inte stirra blint på arbetsoförmågan.

Ett viktigt förslag i betänkandet är avstämningsmötena, som kan göra stor skillnad för synen på individens fortsatta arbetsförmåga. De kan bli avgörande för om den enskilde ska fortsätta att vara sjukskriven eller ges en verklig chans att kunna komma tillbaka i arbete.

I avstämningsmötet med försäkringskassan kan den sjukskrivne och representanter för arbetsgivaren, försäkringskassan och arbetsförmedlingen liksom den intygsskrivande läkaren med flera delta. Arbetsgivarens intresse ligger i att man här får en god vägledning om vilka anpassningar som behöver åstadkommas på arbetsplatsen. Samma sak gäller för den sjukskrivande läkaren, som sällan har sådan kunskap om patientens arbetsförhållanden att han fullt ut kan bedöma patientens arbetsförmåga.

Vi välkomnar både förslaget till fler försäkringsläkare på försäkringskassorna och initiativet att förbättra de intygsskrivande läkarnas utbildning genom en kortare utbildning för alla läkare och en påbyggnadsutbildning riktad till läkare som behöver fördjupade kunskaper i försäkringsmedicin.

Utskottets majoritet välkomnar även förslaget att en rehabiliteringsutredning nu görs obligatorisk för arbetsgivaren. I dag tar tyvärr en alltför blygsam andel av arbetsgivarna sitt ansvar för att en rehabiliteringsutredning blir gjord. Rehabilitering som åtgärd för att minska sjukskrivningarna torde tjäna som ett starkt incitament såväl för den enskilde som för arbetsgivaren. För den sjukskrivne ökar möjligheten att komma tillbaka i arbete och att klara ut sin arbetsförmåga i det nya förhållandet. Fördelen för arbetsgivaren är att dennes intresse av att få sin anställda friskskriven snabbare bättre kan tillgodoses.

Möjligheterna att återgå i jobb ökar markant genom rehabiliteringsinsatser. Dessutom minskar riskerna för ny sjukskrivning och ökade kostnader för arbetsgivaren. Här är det viktigt att den sjukskrivne ser rehabiliteringen som en verklig möjlighet och vill delta i den. Men rehabiliteringen får inte vara avhängig individens förmåga till och initiativkraft för att kräva rätten att bli rehabiliterad. Det är arbetsgivarens ansvar att aktivt medverka till att göra en adekvat rehabiliteringsutredning och att därefter kunna erbjuda ändrade arbetsuppgifter, omplacering eller andra insatser som anpassas efter den enskildes fysiska och psykiska förutsättningar.

Vi socialdemokrater ser den enskilda människan över livets alla olika skeenden. Med regeringens elvapunksprogram mot ohälsan och det pågående hälsoarbetet som bas bör vi nu gå vidare och fullfölja planerna för ett friskare och mänskligare arbetsliv. I de elva punkterna återfinns bland annat åtgärder för bättre arbetsmiljö och tydligare arbetsgivaransvar samt förslag för att underlätta snabb återgång till arbete. Eftersom dagens debattörer har komponenter i alla dessa tre åtgärder kan vi

förhoppningsvis när vi går från kammaren i dag bocka av ytterligare punkter i programmet.

Betänkandet handlar också om rätten att från sin sjukersättning få möjlighet att prova arbete för att testa sin arbetsförmåga. Även detta är bra och är något som faktiskt börjar få ett rejält genomslag. Andra förslag som är på gång inom ohälsoområdet gäller till exempel företagshälsovård.

Jag har valt att i mitt anförande inte ta upp debatten om fusk och missbruk, vilket vissa av de andra talarna har gjort. Jag vill ändå bara upplysa om att vi till exempel redan 1996–1997 började genomföra steg-för-steg-prövningen för att se efter vilka socialförsäkringssystem den enskilde ska tillhöra och vilka resurser som satsas på olika sätt. Jag ville ändå ha detta sagt.

Anf. 59 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Ronny Olander säger att det är från arbetsplatserna som man sjukskrivs. Det är förvisso sant, men det är också så att varannan person som sjukskrivs från dessa arbetsplatser blir det på grunder som inte har med arbetsplatsen att göra. Det beror på andra omständigheter i livet och på att man inte får sitt livspussel att gå ihop.

I det här betänkandet talas det om behovet av att öka precisionen i sjukskrivningarna och om att mer se till de medicinska grunderna. Men vi har i dag en sjukförsäkring som per definition kanske närmast skulle kallas inkomstbortfallsförsäkring eftersom det är den ventil som många människor har att ta till när livet inte går ihop. En grupp av människor som ofta har anledning att ta till den ventilen är till exempel småbarnsföräldrarna. När de inte får livet att gå ihop kan de inte sjukskriva sig från sin familjesituation och sitt barnansvar utan då får de ta till sjukskrivning från arbetsplatsen.

Jag skulle vilja ställa ungefär samma fråga som jag ställde vid remissdebatten om den här propositionen: Ser inte Ronny Olander den här komplexiteten och känner han inte ett behov av att vidga diskussionen och ta in fler politikområden, just med tanke på att varannan sjukskriven går från arbetsplatsen av andra orsaker än arbetet?

Anf. 60 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Den som seriöst har följt regeringens politik under den här mandatperioden och under förra mandatperioden och hela den omställning som har gjorts av flera politikområden med stora och viktiga satsningar på allt ifrån vård, skola och omsorg till sjukområdet och så vidare måste klart konstatera att vi har hela perspektivet och att vi har samtliga politikområden i fokus. Detta är en del av människors – låt mig kalla det så – livsprocess.

Men det handlar faktiskt också om en människosyn, om på vilket sätt man ska se på människan över livet. Jag måste säga att jag får en rätt obehaglig känsla när ni kristdemokrater och andra borgare ger uttryck för er människosyn. Vi bör se på människan som hon är från första till sista stund, med de fysiska och psykiska förutsättningar som hon har i det enskilda ögonblicket. Då förstår man vad vi socialdemokrater verkligen kämpar för.

Prot. 2002/03:117
5 juni

*Förändringar inom
sjukförsäkringen för
ökad hälsa i arbetslivet*

Anf. 61 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag har svårt att förstå Ronny Olanders resonemang i det här sammanhanget. Vad jag frågar om är de åtgärder som regeringen och majoriteten här föreslår. Det gäller åtgärder som i princip ensidigt handlar om arbetslivet och dess villkor. Jag återupprepar att varannan person som sjukskriver sig och lämnar arbetet gör det av andra orsaker än förhållandena på arbetsplatsen. Jag saknar fortfarande det helhetsgrepp som Ronny Olander påstår sig ha här men inte vill ge något exempel på. Var finns till exempel åtgärderna inom familjepolitiken i förhållande till alla de föräldrar som inte får livspusslen att gå ihop?

Mer tid för barnen är ett önskemål som ett ansvarigt statsråd i en interpellationsdebatt till mig har sagt att regeringen vill tillgodose. På vilket sätt?

Anf. 62 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! En viktig fråga i hela det här resonemanget är naturligtvis spørsmålet om resurser. Vi vet att det på flera områden behövs ännu mer resurser. Vi är tillsammans med våra samarbetspartier Vänstern och Miljöpartiet beredda att satsa på detta, för det behövs. Det som inte behövs är stora ofinansierade skattesänkningar som flertalet av er står för i olika omfattning och i olika mängd.

Jag vill än en gång säga dig att det handlar om hur man ser på människor. Vi människor är skröpliga över tid. Det kan man vara redan från livets första stund, men det är ändå arbetsplatsen som man sjukskrivs från, och det är där som man utför sitt arbete utifrån sina egna enskilda fysiska och psykiska förutsättningar, som varierar över livet.

De allra flesta arbetsgivare som jag har mött har inställningen att se till människan, och det är det viktiga. Det är det som det handlar om.

Anf. 63 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Ronny Olander. Den ena rör försäkringskassornas arbetsmöjligheter. I betänkandet från utskottsmajoriteten skrivs att det är viktigt att försäkringskassorna har de resurser de behöver för att snabbt ta ställning till inkomna rehabiliteringsutredningar och att se till att åtgärder verkligen sätts in. Det här sägs i samband med att det blir obligatorium för alla arbetsgivare att lämna in utredningar, oavsett om det behövs eller inte.

Vi har till utskottet fått skrivelser från Försäkringskassan som tyder på att man inte alls har de resurser man behöver, och det beror ju på det betänkande som ska debatteras och beslutas om här om en vecka, som innebär att man ska hantera förändringarna i sjuklönesystemen på försäkringskassorna. Där skriver man att det genomförandeförslag som utskottet har i det betänkandet, 1 juli, är realistiskt och att väsentliga omprioriteringar måste göras som sannolikt leder till negativa effekter för bland annat rehabiliteringsarbetet.

Min fråga till Ronny Olander är: Hur har ni tänkt er det här då?

Den andra frågan gäller att Ronny Olander säger att det finns goda möjligheter att lyckas med målet att halvera sjukskrivningarna. I dagarna här har vi fått en rapport från Riksförsäkringsverket som jag också tog upp i mitt anförande och som säger att okej, man kanske klarar det, men stora delar riskerar att ätas upp av den permanenta sjukfrånvaron i form

av förtidspensioneringar. Då är min fråga till Ronny Olander: Vilka kunskaper har du som inte RFV har när du säger att ni har goda möjligheter att nå målet?

Anf. 64 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Aldrig någonsin i modern tid, höll jag på att säga, har det satsats så stora resurser på försäkringskassorna och försäkringsadministrationen som det görs nu. Ett par år tillbaka lades grunden med regeringens elvapunktprogram, som ni redan då, när det presenterades, kommenterade med: Vad blir det av det då? Dessa elva punkter ligger som en stadig strategi för hela ohälsarbetet och ger effekter efter hand, men det kommer att ta tid. Det säger all expertis.

När vi i socialförsäkringsutskottet har haft våra frågor och funderingar allteftersom de olika myndigheterna har trätt in på scenen, har det också visat sig att vi har behövt mer kunskaper på området. Det har visat sig tydligt och klart att när man anger ett mål att ohälsotalet ska halveras till 2008 så går det på något vis en signal genom hela samhället bland arbetsgivare, fackliga organisationer, institutioner och myndigheter, och man får fokus på att samla alla goda krafter kring detta. Vi har goda erfarenheter när det gäller till exempel att halvera arbetslösheten och vad gäller socialbidragstagande, som vi nu har ett mål för. Men ni har, varje gång det har satts upp ett mål, ifrågasatt målet – det är inget fel i det – men inte själva kommit med konstruktiva tankar om hur man själv ska kunna gå vidare.

Vad gäller rehabilitering och de krav vi ställer på arbetsgivarna finns det också beräkningsgrunder om att det kan ta allt ifrån 10–15 minuter. Men det är faktiskt också en signal till arbetsgivarna att ta de här frågorna på största allvar och sätta i gång, för det är en viktig signal om någon person i ens företag eller organisation blir sjuk, och det kanske sker flera gånger. Det är viktigt att ta tag i frågorna omedelbart.

Anf. 65 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Att hänvisa till att Försäkringskassan aldrig har haft större resurser är ju inte ett så förfärligt bra exempel på att det skulle lyckas för försäkringskassorna. Vi har ju aldrig i modern tid haft en sådan belastning på försäkringskassorna, så det är väl ganska självklart att de har ganska mycket resurser. Frågan är ju om det är tillräckligt i alla fall med den korta framförhållning som ni nu i panik ger dem, beroende på att det handlar om att klara utgiftstaket, inte att minska ohälsan.

Jag håller med om att mål är en signal, men vi har ju också formulerat mål. De mål som finns, som Ronny Olander hänvisar till, har vi ju stått bakom. Men nu vill vi ha en komplettering eftersom vi säger, styrkta av Riksförsäkringsverket, att de här målen kan vara motverkande på det sättet att man kör ut en väldig massa människor i permanent frånvaro från arbetsmarknaden för att klara målet. Det är väl inte det som var er avsikt heller, antar jag.

Ronny Olander hänvisar till att man har lyckats med arbetslösheten och socialbidragen genom att sätta upp mål. Men med arbetslösheten var det ju ett tricksande med öppen och total arbetslöshet bland annat, och när det gäller socialbidragen har ni ju inte lyckats trots målen.

Prot. 2002/03:117
5 juni

*Förändringar inom
sjukförsäkringen för
ökad hälsa i arbetslivet*

Anf. 66 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vad gäller socialbidragen är det en tid kvar. Vad gäller 4 % år 2000 kommer jag ihåg kammardebatter där borgerliga företrädare stod och sade att det var 4,4 % medan andra sade 4,6 och 4,2. Det var inget tricksande med statistiken. Alla bedömare vet att vi hamnar på 4 %, även om det nu över tid kan gå upp något. Men vår ambition står fortfarande kvar. Arbetslösheten ska pressas tillbaka, därför att den är av ondo.

Det där med räntesatser och millimeterrättvisa just vid en exakt punkt är inte rätt.

Jag måste vända mig till alla er borgare på en gång här. Jag har många gånger lyssnat till debatter under åren om resurser till olika ändamål som jag också kan tycka är mycket behjärtansvärda. Men har man inte resurser; går man ut och talar om stora skattesänkningar – mest för dem som har mest och minst för dem som knappt har något och inte omfattas av de statliga skattesystemen – då blir det inga resurser till att göra allt det som man pratar om.

Jag vill också säga att jag tycker att vi skulle försöka hyfsa till debatten, och jag säger det från djupet av mitt inre: Det måste inte vara lätt att vara anställd inom Försäkringskassan! Tänk om de som jobbar där kunde få några berömmande ord vid något tillfälle för allt det jobb och allt det slit som de verkligen utför med både kvalitet och kompetens. Det förundrar mig att vi inte ändå kan säga att de många gånger gör ett mycket bra jobb. Men det behövs självfallet mer resurser. De får mer resurser, och vi ska noga följa det. Vi är inte intresserade av att skapa byråkrati eller administration. Tvärtom: Administration och byråkrati är bra, men det måste fungera.

Anf. 67 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Ronny Olander om hur han ser på ersättningsnivån och villkoren i sjukförsäkringen. Vi moderater anser att ersättningsnivån är en ganska viktig faktor när man ska bygga en försäkring som håller på lång sikt och faktiskt gäller när man blir riktigt sjuk.

Regeringen har ju nu lagt fram ett förslag om sänkt ersättningsnivå, och det vore intressant att höra hur majoriteten ser på detta som ett led i att bygga en försäkring som man påverkar utnyttjandet av.

Anf. 68 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag lyssnade mycket på Anna Lilliehöök när hon i sitt anförande lade väldigt stor vikt vid attityder och värderingar, även underförstått. Jag har valt att inte ge mig in i fusk- och missbruksdebatten.

Fusk och missbruk förekommer dessvärre i många system som vi har här i Sverige – i skattesystem, i socialförsäkringssystem, gentemot trafiklagar och så vidare – där folk överträder sina egna befogenheter och tar sig friheter. Men de några få procent som fuskar och missbrukar får aldrig bli grund eller norm för alla de andra hårt slitande människorna i Sveriges befolkning – det är viktigt att säga.

Vi tvingades, eftersom vi har en lagstiftning som talar om budgettak, göra vissa åtgärder i sjukersättningssystemen och på arbetslöshetssidan. Det gjorde vi också utifrån att vi kommer att lägga ett ökat ansvar på arbetsgivarsidan. Vi har alltså lagt ett ekonomiskt ansvar på både arbets-

tagarsidan och arbetsgivarsidan. Vår melodi är inte att ha ambitioner att sänka ersättningsnivåer, varken i sjukförsäkringar eller i arbetslöshetsförsäkringar.

Anf. 69 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Jag vill komma tillbaka till frågan. Vi tror att ersättningsnivån faktiskt kan påverka beteendet. Jag talar inte alls om fusk, utan om de val man står inför som enskild sjukskriven. Den är också en del av försäkringen, precis som Ronny Olander just sade. Därför är det rimligt att den enskilde är med och bär en del av självriskan.

Låt oss se på detta att vilja komma tillbaka till arbetet, att känna att det ger något och att man behöver komma tillbaka. Med den ersättningsnivå vi har i dag blir det i vissa lägen nästan dyrare att komma tillbaka till arbetet. Man ska betala sin lunch, man behöver kanske en extra bil om man bor långt från arbetsplatsen och man behöver kanske ha barnen på dagis. Det blir till slut en ganska kostsam process att gå tillbaka till arbetet. Självklart påverkar en sådan situation den enskilde.

Jag vill därför än en gång fråga hur ni ser på detta. Kan ersättningsnivån på något sätt påverka den enskildes beteende och den enskildes benägenhet att använda försäkringen och vilja bli sjukskriven?

Anf. 70 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vår ideologi och våra värderingar går inte ut på att rent allmänt tro att folk missbrukar systemen. Vi vet att det förekommer, och vi har gett myndigheter resurser för att stävja både fusk och missbruk. Men vi tror inte att det finns en grundläggande inställning hos människor att välja lättja framför arbete. Det är inte vår uppfattning. Tvärtom tror vi på människors rätt till trygghet och försörjning av sig själva och sina familjer genom arbete. Det är en hundraårig inställning som vi har. Den är fortfarande modern och bär in i framtiden. Det är svaret på frågan.

Att man med sänkta sjukersättningar, fler karensdagar, sämre arbetsrätt och otryggare anställningar skulle göra folk mer friska tror vi inte ett dugg på. Tvärtom visar många undersökningar att när folk känner sig trygga, får stimulans i arbetet, får vara en viktig kugge och har ett socialt liv både privat och i arbetslivet då stormtrivs de och känner verklig glädje i livet. Den glädjen vill vi på alla sätt understödja. Ett led i det är att se till att sjuka människor återkommer till sina arbetsplatser. På olika sätt ska vi hjälpa och stimulera till detta.

Anf. 71 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har varit med i socialförsäkringsutskottet ett antal år. Där har vi många gånger diskuterat frågan om att införa finansiell samordning – och varit överens med Socialdemokraterna om detta. Det har emellertid inte kommit några som helst förslag från regeringen. Jag utgår från att Ronny Olander har möjligheter att påverka regeringen eftersom han representerar regeringspartiet.

Försök har pågått på många platser i Sverige. De har varit lyckade och haft betydelse för de enskilda människor som genom att vara med i försöken fått resurserna kring sin person samlade. På så sätt har de slupit bli bollade mellan olika myndigheter. I stället har det gjorts en verklig kraftsamling kring personen för att snabbare få ut personen i arbete.

Prot. 2002/03:117
5 juni

*Förändringar inom
sjukförsäkringen för
ökad hälsa i arbetslivet*

När tror Ronny Olander att vi får se ett rejält förslag från regeringen kring detta? Det gäller att se till att människor inte hamnar mellan stolar-na utan i stället får hjälp snabbare och effektivare än vad fallet är i dag.

Anf. 72 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vi har ju så lätt säga kamperat ihop i många år och suttit i samma socialförsäkringsutskott och verkligen brottats med den här problematiken. Jag delar till fullo Birgitta Carlssons åsikt om vikten av att individen sätts i centrum och myndigheter och institutioner sedan jobbar runtomkring individen.

Vi har haft diskussioner om Dagmarpengar, Finsam, Socsam och Frisam. Jag överlämnar till arbetslivsminister Hans Karlsson att meddela den glädjande nyheten om när Finsam kommer att sättas i sjön.

Anf. 73 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att också lyfta fram två andra saker.

Ronny Olander buntar ihop oss och kritiserar vår människosyn och de skatteförslag vi har. Jag tycker också att Centerpartiet är ett borgerligt parti, men de skatteförslag vi har gynnar verkligen människor med små resurser – om man ser till skattesänkningar.

Jag har själv varit med i riksdagen när Socialdemokraterna sänkt skatten, vilket inneburit att vi med lite högre inkomster – jag räknar mig själv till dem – fått en betydande skattesänkning, medan de med låg lön knappast märkt någonting alls.

Jag känner inte heller igen mig som centerpartist när Ronny Olander säger att vi på något sätt skulle ha en förlegad människosyn. Vår människosyn innebär bland annat att verkligen värna om de små människorna i samhället och se till att de får större möjligheter att kunna försörja sig. Vi värnar verkligen om de människor som behöver vår stöttning och vår hjälp som politiker.

Anf. 74 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Det vi kan göra i riksdagen är att bestämma över den statliga skattesatsen. Det övriga är överlämnat till kommuner och lands-ting. Jag har pratat mycket om människosynen eftersom den är kopplad till resurser. Det är kanske därför jag buntar ihop er.

Om man läser de förslag som ni lägger fram i Sveriges riksdag ser man att det finns många förslag om rejäla skattesänkningar, och i samma andetag pratar ni om resurser. Detta har förvånat mig under årens lopp. Vad finns det för dolda resurser när man samtidigt tar bort underlaget för att kunna skapa mer resurser?

Jag ifrågasätter inte er uppriktighet eller era tankar kring detta. Jag har bara sagt att det är svårt att skapa resurser om inte underlaget finns. Det är det jag försöker säga.

Anf. 75 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Det troligen största inrikespolitiska problemet är den kraftiga ökningen av sjukfrånvaron under senare år. Det är först och främst ett problem för de många människor som drabbas av ohälsa, men det är också ett samhällsekonomiskt problem. Från 1997 till 2002 har

antalet sjukpenningdagar mer än fördubblats, vilket naturligtvis är mycket anmärkningsvärt och alarmerande.

Det finns ingen enkel förklaring till ökningen. Sanningen är den att orsakssambanden är många och komplexa, men självklart finns det orsaker till den ökade sjukfrånvaron. Det finns viktiga strukturer och mönster att beakta. Sjukfrånvaron är mycket ojämnt fördelad. Kvinnorna har väsentligt högre sjukfrånvaro än männen, och det är oerhört viktigt att analysera orsakssambanden. Vidare har den äldre arbetskraften högre sjukfrånvaro än den yngre. Det är också vanligare med sjukskrivning bland arbetslösa och bland dem som upprepade gånger varit i arbetslöshet.

Vi har också stora skillnader i sjukfrånvaro i olika regioner i vårt avlånga land. Sjukfrånvaron i de nordliga länen är högre jämfört med de flesta län söderöver. Dessa skillnader har funnits mycket länge. Och sist men inte minst har vi mycket stora klassmässiga skillnader när det gäller sjukfrånvaro och sjuk- och aktivitetsersättning. Vissa branscher utmärks av mer sjukfrånvaro än andra, och faktorer som låg utbildningsgrad och låga lönenivåer tenderar att samvariera med sjukfrånvaro.

Låt mig lyfta fram ytterligare en viktig faktor. Vi har bakom oss det för många oerhört kärva 90-talet med nedskärningar och försämringar av det sociala skyddsnätet. Människor slet ont i alltmer slimmade organisationer där sjuknärvaron var hög och övertidsarbetet omfattande. Denna utveckling drabbade i stor utsträckning kvinnorna, som dels var särskilt utsatta på grund av 90-talets hårda villkor i arbetslivet – inte minst i form av nedskärningar i den offentliga sektorn – dels tog det största ansvaret för den dagliga omsorgen om barn och anhöriga. Kvinnorna drabbades särskilt hårt – ofta med stressreaktioner och oro för framtiden.

Dessa olika faktorer finns enligt min bestämda mening med i bilden när man ska förklara och sätta in effektiva åtgärder mot sjukfrånvaron. Det går inte att i forskning eller utredningar få ett hållbart stöd för påståendena att fusk eller inbillningssjuka är avgörande förklaringar till den ökade sjukfrånvaron och de stora ohälsotalen under senare år.

Ändå finns det en del debattörer som drar fram dessa faktorer som avgörande för utvecklingen. Ser man till sambanden och strukturerna som jag beskrivit inser säkert de flesta att sådana förklaringar är grova förenklingar och att åtgärderna måste återfinnas på samhällsliga plan men naturligtvis också vara individuellt planerade och anpassade.

Fru talman! Det finns ett mål för det samlade arbetet med att minska sjukfrånvaron. I budgetpropositionen för år 2003 sätter de samverkande partierna s, v och mp målet att sjukfrånvaron ska halveras fram till år 2008. Detta mål ska nås genom arbete på en rad strategiska områden under mandatperioden.

Det handlar bland annat om ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare, sjukskrivningsprocessen, som avhandlas i just detta betänkande, rehabiliteringsarbetet, förstärkt förebyggande arbete och så vidare. I vårpropositionen finns ytterligare insatser aviserade för att klara målet att halvera antalet sjukdagar. Det handlar bland annat om att förstärka företagshälsovården. Det är min och Vänsterpartiets övertygelse att det snart kommer fram fler konkreta förslag.

I Vänsterpartiet är vi sedan länge självklart djupt engagerade i det samlade arbetet att halvera sjukfrånvaron. Vi står tillsammans med Soci-

aldemokraterna och Miljöpartiet aktivt bakom dagens betänkande om förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet liksom vi tillsammans står bakom propositionen som föregick betänkandet.

Fru talman! Jag vill kort kommentera några punkter som kan vara särskilt viktiga att uppmärksamma. Det finns i betänkandet en bestämd inriktning att ta till vara den försäkrades arbetsförmåga i stället för att fokusera på arbetsoförmågan som hittills alltför mycket varit fallet.

Med det som ledstjärna innebär det att deltidssjukskrivningar ska användas i mycket större utsträckning än i dag. Deltidssjukskrivningen bör i de flesta fall utifrån noggrann planering övergå till heltidsarbete när så ske kan. Det kommer att ställa krav på arbetsplatsernas och arbetsgivarnas flexibilitet. Men många är säkert överens om att det finns stora fördelar i att kunna behålla och återfå erfarna medarbetare och i minskad utsträckning behöva rekrytera och lära upp nya vikarier.

Det finns också i betänkandet förslag till utbildningsinsatser i försäkringsmedicin för alla läkare och med möjlighet till fördjupning för dem som specialiserar sig. Detta bör kunna leda till mer genomtänkta läkarintyg och fördjupning av rehabiliteringsinsatserna. Som framgår av propositionen kan också andra yrkeskategorier än läkare få del av utbildningen i försäkringsmedicin.

Ett förslag som lyfts fram i proposition och betänkande är att använda fler så kallade avstämningmöten för att kunna klarlägga det medicinska tillståndet, arbetsförmågan samt möjligheterna till rehabiliteringen. Betänkandet innefattar också en skärpning av reglerna kring arbetsgivarnas skyldighet att göra rehabiliteringsutredningar, som alltid ska påbörjas när den försäkrade på grund av sjukdom varit frånvarande mer än fyra veckor. Detta är några viktiga förslag i betänkandet som jag väljer att särskilt lyfta fram.

Fru talman! Det finns glädjande och tydliga tecken under de senaste månaderna att korttidssjukfrånvaron sjunker medan däremot långtidssjukskrivningar och förtidspensioner alltjämt ökar. I Vänsterpartiet tror vi inte att en tydlig förbättring av sjukfrånvaron ordnar sig av sig självt. För att uppnå bestående förbättringar krävs fortsatt reformarbete. Dagens betänkande är ett viktigt steg i detta arbete.

Men det måste tas fler steg. Det är Vänsterpartiets övertygelse och ambition att medverka till att nya förslag snart kommer att läggas fram. Vem vet om vi snart kan få höra något sådant från minister Hans Karlsson.

Fru talman! Sjukfrånvaron måste ses kopplad till de stora skillnader i villkor som finns i vårt samhälle när det gäller kön och klass. Så går ett arbete för ett mer jämlikt och jämställt samhälle hand i hand med arbetet för att permanent få ned ohälsotal och sjukfrånvaro.

De samverkande partierna s, v och mp har enats om och riksdagen har beslutat om ganska rejäla resurstillskott under senare år till bland annat vård, skola och omsorg och andra viktiga samhällsfunktioner. Men det räcker inte. Dessa satsningar måste fortsätta. Revorna i välfärden som uppstod under 90-talet måste lagas ordentligt. Detta är ett steg i den utvecklingen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande SfU10.

Anf. 76 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Rolf Olsson om en detalj men dock ack så viktig detalj i betänkandet. Det handlar om deltidssjukskrivningarna.

När vi remissdebatterade regeringens proposition som betänkandet grundar sig på – den remissdebatten var den 25 mars – deltog Ingrid Burman från Vänsterpartiet. Vi hade ett litet meningsutbyte i den debatten om det kristdemokratiska förslaget att göra deltidssjukskrivningen steglös och gå ifrån de nuvarande fasta nivåerna till att göra den mer individanpassad.

Ingrid Burman sade i den debatten att det var ett intressant förslag och ett intressant resonemang. Jag har också förstått från olika håll, läkarhåll och i andra sammanhang, att det är en intressant fråga att diskutera en mer flexibel och mer individanpassad sjukskrivningsnivå. Jag skulle kort vilja fråga Rolf Olsson: Är det någonting som Vänsterpartiet skulle kunna tänka sig att fortsätta att diskutera?

Anf. 77 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag och Ingrid Burman brukar komma gott överens. Vi är säkert överens i den här bedömningen också att det är ett intressant förslag. Det finns också en ganska fyllig redogörelse i betänkandet av svårigheterna med att införa det. Men självklart tycker jag att frågan ska leva vidare.

Vi ska diskutera detta och också se framöver hur vi kan ytterligare förbättra och underlätta möjligheterna att få in fler människor i arbete. Där är naturligtvis deltidssjukskrivningarna ett viktigt strategiskt instrument. Det instrumentet ska vara så skarpt som möjligt.

Anf. 78 MONA JÖNSSON (mp):

Fru talman! Äntligen är det dags att besluta om de planerade förslagen i arbetet mot ohälsan. Vi har debatterat ohälsan här i kammaren flera gånger under det senaste halvåret. Men det är i vår vardag och på våra arbetsplatser som kampen främst måste föras. Det är genom samarbete med alla inblandade i processen – individen själv, arbetsgivare, behandlare, försäkringskassan och arbetsförmedlingar – som vi når de riktiga förändringarna.

Dagens betänkande handlar om förändringar för ökad hälsa i arbetslivet. Men vi i Miljöpartiet anser också att de skenande sjukskrivningarna är tecken på att det inte bara är arbetslivet det är fel på utan snarare att hela samhället är i olag. Man måste se en persons vardags- och arbetsliv i ett helhetsperspektiv, vuxnas arbetsmiljö och vardagsvillkor, barns arbetsmiljö och livsvillkor och möjligheten att känna sig delaktig i det övriga samhället. Miljöpartiet vill ge möjligheter till reflexion genom förkortad arbetstid och friår i hela landet.

När jag var på ett studiebesök i Älvdalens kommun, som arbetat mycket med att komma till rätta med ohälsan, menade man att när en arbetsgivare anställer en person anställer man också personens hela familj. Man måste alltså förstå att människor ibland har bra dagar och ibland har dåliga dagar allt utifrån vad som händer för stunden i den anställdes liv. Vissa dagar kan vi arbeta 80 % och vissa dagar 120 % beroende på hur livet ser ut just då.

I hela landet pågår det många bra projekt mot ohälsan. För att fortsätta med Älvdalens kommun har man där fokuserat på att det är varje enskild individ som ska vara i fokus. Exempelvis har man bland annat sett till att chefer inom hemtjänsten inte har mer än 20–35 som de ansvarar för. Detta för att ha nära personlig kontakt med varje anställd.

När man blir sjuk under en längre tid har man rätt till rehabilitering. Under flera år har arbetsgivare haft ansvar för att genomföra rehabiliteringsutredningar efter att den anställda har varit sjukskriven i fyra veckor. Detta har inte följts, och många har därför drabbats och hamnat i långtidssjukskrivningar. Det beror också delvis på att försäkringskassan inte haft tillräckliga ekonomiska resurser.

Själv har jag tidigare i livet råkat ut för en skada på grund av ensidigt arbete. Jag hade då turen att få den hjälp som vi nu föreslår ska komma de långtidssjukskrivna till del i form av obligatoriska rehabiliteringsutredningar efter fyra veckors sjukskrivning och avstämningssamtalen efter åtta veckor.

Avstämningssamtalen ska föras mellan den sjukskrivne, dennas arbetsgivare, behandlande läkaren och i förekommande fall med arbetsförmedlingar. Även fackliga företrädare kan vara med om den anställda så önskar. Det nya är att rehabiliteringsprocessen tydliggörs. Det i sin tur kan innebära att man upptäcker fel och brister på den enskilda arbetsplatsen men också att den som drabbas av sjukskrivning tidigare kan få den adekvata hjälp som hon eller han är berättigad till.

Vi i Miljöpartiet förespråkar att försäkringskassan ska kunna köpa upp den rehabilitering som den enskilde behöver på så lokal nivå som möjligt. Dessutom vill vi se att man i rehabiliteringsarbetet mycket mer än i dag riktar in sig på att tidigt få tillgång till kort- eller långtidssamtal, enskilt eller i grupp, för att hjälpa den sjukskrivne att lättare hitta rätt i livet. Flera av de långtidssjukskrivna som jag har haft kontakt med anser att om de hade fått den hjälpen med att reda ut sina problem tidigt, exempelvis genom några få akuta samtal, så skulle de inte behövt vara hemma så länge.

Miljöpartiet anser också att långtidssjukskrivna måste kunna komma i arbete enligt de små stegens möjligheter. Det kan vara ett alltför stort steg för en person som har varit långtidssjukskriven att öka sin arbetstid med 25 % i taget, vilket dagens system innebär. Många vittnar om att de av just denna orsak har fortsatt att vara sjukskrivna under längre tid än de egentligen behövt. Det ska inte vara så att det är själva administrationen som sätter stopp för människors återgång i arbete och därmed kostar både för den sjukskrivne och för försäkringen. Miljöpartiet vill därför se steg i 5 eller 10 % som möjliga i framtiden.

Antalet sjukskrivningar bland kvinnor är högre än bland män. Därför anser vi att det är naturligt att ohälsarbetet till stor del kommer att inriktas på att minska kvinnors sjukskrivningar och att säkerställa att rehabilitering sker på lika villkor. Det har visat sig att män får tidigare och dyrare rehabilitering än kvinnor. Det ska inte ligga enbart på kvinnors lott att ta ansvar för sin rehabilitering.

I vårt fortsatta arbete måste vi se mer till att bryta nyrekryteringen till gruppen sjukskrivna förtidspensionerade. Det gör man bäst genom förebyggande arbete. En väl fungerande företagshälsovård och ett arbetsmiljöarbete värt namnet är därför mycket viktigt. En grundläggande insikt

som måste vara vägledande i arbetet om bättre hälsa är att det inte hjälper hur mycket vård- och rehabiliteringsresurser vi än sätter in om folk blir sjuka igen så snart de sätter foten på sin ordinarie arbetsplats. Miljöpartiet vill att det öppnas möjligheter att pröva på annat arbete, och då även hos annan arbetsgivare än sig egen. Ett sätt är att utveckla så kallade arbetsgivarringar där flera arbetsplatser samarbetar. Det vill vi återkomma till i det fortsatta arbetet.

Fru talman! Miljöpartiet anser att långtidssjukskrivna först och främst måste rehabiliteras till livet för att sedan kunna komma i arbete på den gamla arbetsplatsen eller kanske till en helt ny. Vi måste nu alla gemensamt, både i riksdagen och utanför, gå vidare och få till stånd de förutsättningar som gör att människor kan kombinera vardag, arbete och fritid, det vill säga leva ett rikt liv tillsammans med andra.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(forts. 8 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

7 § Frågestund

Frågestund

Anf. 79 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vi hälsar följande statsråd varmt välkomna: statsrådet Pär Nuder, kulturminister Marita Ulvskog, socialminister Lars Engqvist, statsrådet Gunnar Lund och statsrådet Berit Andnor.

Statsrådet Pär Nuder ersätter vice statsministern. Därmed besvarar statsrådet Pär Nuder såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområde inom regeringen.

Gränshinder

Anf. 80 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Redan från början kommer en fråga till Nordenministern Berit Andnor. I Nya Wermlands-Tidningen i måndags fanns en stor rubrik som lydde: En skam för hela arbetarrörelsen.

Även om det finns vissa som vill ta till sig arbetarrörelsen, vill jag också räkna mig dit och ta på mig skulden för det som man skriver om här, eftersom jag sitter i Nordiska rådet.

På bilden finns tre värmlänningar som har velat arbeta, men det fanns inget arbete i Värmland. Därför valde man att under några år gå över gränsen till Norge och ta ett arbete där men ändå bo kvar i Värmland.

När man drabbas av sjukdom, som ju kan hända på arbetsplatsen, hamnar man i en jättesvår situation. Regelverket är faktiskt sådant att om man jobbar 4–5 år i Norge och blir sjuk på något sätt får man bara tillgodoräkna sig den tid som har jobbat som norsk arbetare. De svenska poängen räknas inte in.

Nu frågar jag Nordenministern: Vad ska vi ta oss till för att få bort rubriken i Nya Wermlands-Tidningen om att förhållandena när man arbetar över en gräns i Norden är en skam för politiker och arbetarrörelse?

Anf. 81 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Det finns en del hinder när det gäller möjligheterna att röra sig över gränserna. Det stämmer. Under 2003 är Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet. Vi har som prioritet att successivt arbeta bort de gränshinder som finns. När det gäller de problem som uppstår i samband med att man har arbetat i ett annat land och blir förtidspensionerad finns det vissa olika bedömningar. En av de frågor som vi har lyft upp under det svenska ordförandeskapet handlar om att kunna göra ett gemensamt och ömsesidigt godkännande av bedömningarna av de medicinska grunder för en förtidspensionering.

Anf. 82 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Det låter visserligen bra, men de som är berörda har inte hört någonting. Jag träffar dem ofta. Det är mina väljare. Jag bor sju kilometer från gränsen och drabbas varje helg av detta problem. Exemplet med de människor som finns på bilden i Nya Wermlands-Tidningen är några år gammalt.

Jag har ett förslag till regeringen om att skapa en nordisk skattemyndighet med experter på de här frågorna om nordiskt arbete. Jag tycker att vi borde skapa en nordisk skattemyndighet som beskattar och ser över alla deklARATIONER för de människor som bor i ett nordiskt land och arbetar i ett annat nordiskt land. Då skulle vi komma ifrån de här problemen. Jag föreslår också att vi bedömer de poäng som man får i det ena eller andra landet lika. Clearingen skulle ske mellan länderna och inte drabba den lilla företagaren eller den enskilda arbetaren. Då skulle vi kunna ta tag i de problem som finns för dem som redan är drabbade.

Anf. 83 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Det ska vara lätt och enkelt att röra sig över gränserna i de nordiska länderna. Om detta är vi överens. Under det svenska ordförandeskapet är det prioriterat att arbeta för att successivt reducera de gränshinder som finns. Det innebär inte att vi ska ha en harmonisering av lagstiftningen i våra länder. Jag tror inte att det vare sig är önskvärt eller ens möjligt att till exempel ha en harmoniserad skattelagstiftning, som Runar Patriksson här efterlyser. Jag tror att det är högst orealistiskt.

Det handlar om att skapa en förbättrad kunskap om de olika regler som finns och se till att de som pendlar över gränserna också får möjligheter att tillgodoräkna sig de förmåner som man har i respektive land. En

del av de frågor som tas upp i just dessa konkreta exempel rör saker och ting som vi i denna församling, regering och riksdag, inte har ansvar för. Där är det kollektivavtalsbeslutade försäkringar som gäller.

Prot. 2002/03:117
5 juni

Frågestund

Psykvården

Anf. 84 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Två psykiskt sjuka personer har under senare tid begått fruktansvärda våldsdåd som förorsakat död och mänskligt lidande. Det som hänt är djupt tragiskt, och våra tankar bör verkligen gå till dem som drabbats.

Psykvården är nu åter i diskussionens centrum. Man frågar sig: Varför ska det alltid behövas en katastrof innan vi sätter frågan högt på dagordningen? Man frågar sig: Hade de här tragiska händelserna kunnat undvikas om vi haft en bättre fungerande psykvård? Framför allt frågar man sig: Vad kan vi göra inför framtiden så att vi får en förbättrad psykvård och ett minskat psykiskt lidande och att oskyldiga människor slipper utsättas för fara?

Vi har reformer med goda intentioner, men verkligheten är inte alltid så ljus. Jag vill fråga socialministern: Vilka initiativ och vilka åtgärder avser ministern att vidta med anledning av den situation som vi ständigt blir påmind om när det gäller de psykiskt sjuka?

Anf. 85 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag skulle vilja vädja till Kenneth Johansson att vara en smula försiktig med sina slutsatser. Vi vet inte vad det var som låg bakom dessa två tragedier. Tidningsuppgifter talar om psykiskt sjuka människor och om att åtminstone en av dessa gärningsmän haft kontakt med psykvården. Vi vet inte vad som har hänt. Vi vet inte i vilken mån de har erbjudits vård, sökt vård och vilka bedömningar läkarna har gjort.

För att undvika att dra slutsatser av en händelse som vi vet lite om har regeringen i dag uppdragit åt Socialstyrelsen att utreda vad som ligger bakom. Man kan tänka sig väldigt många olika alternativ. Det kan ju vara så att man verkligen har sökt vård, men att rutiner inte fungerar, att kontakter mellan socialtjänst och primärvård eller psykvård inte fungerar. Det kan också vara så att man faktiskt inte har sökt vård. Då måste vi fundera på hur vi öppnar psykvården ytterligare. Men innan vi drar några slutsatser av detta måste vi öka vår kunskap.

Jag skulle vilja vädja till Kenneth Johansson att ha denna ödmjukhet.

Däremot kan vi diskutera psykvården. Jag ska be att få återkomma till några tankar om psykvårdens framtid i mitt nästa inlägg.

Anf. 86 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag tar naturligtvis inte upp enskilda ärenden på annat sätt än för att peka på att det ställs frågor om hur psykvården fungerar. Det är det viktigaste. Situationen är allvarlig. Vi vet att orsakerna till psykisk ohälsa är många. Vi vet också att lagstiftningen ses över, och den behöver sannolikt ses över mer. Resurser brister, antalet vårdplatser har minskat, samverkansfrågor, boendefrågor och missbruksfrågor diskuteras. Jag kan göra listan lång på områden som måste tas upp för att vi ska

kunna se till att mänskligt lidande undviks. Det är i första hand inte nya utredningar som krävs, utan åtgärder.

När Centerpartiet gjorde upp med socialministern och Socialdemokraterna om försvarsmiljarder till vården var psykvården ett av de fyra prioriterade områdena. Jag är inte nöjd i den delen med de resultat jag hittills sett. Var finns försvarsmiljarderna till psykvården, socialministern?

Min konkreta fråga är: Är socialministern beredd att se till att pengarna går till det som de var avsedda för?

Anf. 87 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Min barndom formades i stor utsträckning i skuggan av ett sinnessjukhus, som vi då sade. Mina somrar ägnade jag åt att leva tillsammans med människor som var inspärrade i ett av de moderna mentalsjukhusen. I 800 människor fanns bakom murarna.

Vid den tiden hade vi 35 000 människor avskilda från samhället. Vi vet att de allra flesta hade klarat sig själva om de hade fått medicinskt och socialt stöd från samhället. Men vi valde att spärra in dem.

Aldrig ska vi återvända till ett samhälle som spärrar in människor därför att vi inte har möjlighet att ge dem ett värdigt liv. Däremot ska vi se till att alla de människor som är en fara för sig själva eller andra tas om hand. Där ska vi också vara öppna för att besluta om tvångsvård.

Det är den balansen vi ska ha klar för oss. Svensk psykiatri har problem när det gäller att ge socialt stöd: att ge bostad och sysselsättning åt de människor som faktiskt skulle klara sig. Där sker stora framsteg framför allt genom det arbete som Kenneth Johansson och jag gemensamt har bedrivit.

ECB:s och Riksbankens räntesänkningar

Anf. 88 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Den svenska riksbankens direktion beslutade vid sitt sammanträde i går att sänka reporäntan från 3½ % till 3 %. Beslutet som annonserades i dag på morgonen, och tillämpas från och med den 11 juni, baseras på den bild av inflationsutsikterna som presenteras i Riksbankens inflationsrapport.

Just innan jag kom in i kammaren fick jag veta att den europeiska centralbanken ECB vid en presskonferens för bara några minuter sedan annonserat att sänka den europeiska räntan lika mycket som Riksbanken, alltså med 0,5 procentenhet.

Vad är statsrådet Lunds bedömning av dessa båda räntebeslut? Finns det några slutsatser att dra med tanke på vår folkomröstning om euron i höst?

Anf. 89 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Min första reaktion är att räntesänkningarna är väldigt välkomna, både den europeiska centralbankens och Riksbankens. Det innebär att det ges en stimulans till den europeiska ekonomin. Det behöver den just nu eftersom vi befinner oss i en lågkonjunktur och har svårt att komma ur den. Det är alltså väldigt positivt.

Man kan också göra en och annan iakttagelse av intresse när man ser de här två räntesänkningarna sida vid sida.

För det första ser vi hur penningpolitiken och räntepolitiken aktivt används som stabilisator i den europeiska ekonomin. Det är positivt att se. I framtiden kan vi förvänta oss att den europeiska centralbanken kommer att göra på samma sätt i framtida konjunkturförlopp.

För det andra är det intressant att notera att den europeiska centralbanken och Riksbanken sänker samtidigt och lika mycket.

Det menar jag visar än en gång hur väl vi befinner oss i takt med övriga Europa. Det kommer också att vara regeln i framtiden om vi inför euron. Det är jag alldeles övertygad om.

Anf. 90 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Som Gunnar Lund sade är det ju positivt att de här båda bankerna sänker räntorna. Men fortfarande är ju skillnaden mellan den svenska reporäntan och ECB:s ränta cirka en procentenhet.

Om det skulle bli ett ja i folkomröstningen den 14 september, vad skulle effekten i så fall bli på den svenska räntan?

Anf. 91 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Det kan man förutsäga med stor säkerhet. Den skillnad som nu finns på en procent mellan vår ränta och den som euroländerna har, inklusive till exempel Finland som ju ligger alldeles nästgårds, kommer att försvinna om vi får ett ja i folkomröstningen den 14 september och börjar resan in i eurosystelet.

Min förutsägelse är att det kommer att gå relativt raskt. Så skedde för Finland. Utöver den halvprocent nedåt på räntan som vi har fått i dag kan man räkna med att under månaderna efter vår folkomröstning kommer både de långa och korta räntorna att sjunka, och den här procenten kommer rätt raskt att elimineras.

Det är naturligtvis en ytterligare stor fördel för både hushåll och företag här i Sverige, förutsatt naturligtvis att vi får ett ja i folkomröstningen.

Förstatligande av försäkringskassorna

Anf. 92 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Andnor.

I riksdagen debatterar vi i dag bland annat ohälsöfrågorna. Jag delar naturligtvis regeringens målsättning att minska sjuktalen.

Under samma tidsperiod pågår ett utredningsarbete om ett förstatligande av våra försäkringskassor. Frågorna är många om lämpligheten av en centralisering av en verksamhet som i dag fungerar väl, bland annat tack vare kassornas duktiga personal.

Med tanke på ohälsotalens minskning vill jag fråga: Hur kommer enligt regeringen ett förstatligande att bidra till eller motverka arbetet med sänkningen av ohälsotalen?

Anf. 93 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Som Kenneth Lantz säger pågår det en utredning, den så kallade Ansa-utredningen. Jag förväntar mig att nästa vecka få det första delbetänkandet från utredningen. Den ska slutföras under året.

Jag har inte för avsikt att här föregripa utredningen och de ställnings-taganden som den kan ge anledning till.

Låt mig bara säga att bakgrunden och anledningen till att utredningen har kommit till stånd är ju vårt intresse av att se till att vi har en ledning och styrning av verksamheten inom det här området som kanske utvecklas och blir till det bättre.

Jag tycker att Kenneth Lantz inte ska blanda ihop begreppen. Ett förstatligande är ju allmänt sett inte detsamma som en centralisering. Det som det handlar om, och det som utredningen tittar på, är hur vi kan förbättra och utveckla ledningen och styrningen av verksamheten inom detta mycket centrala område som är så viktigt för att vi ska kunna motverka ohälsan i arbetslivet.

Anf. 94 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Vi är måna om att det finns en anknytning till de regioner vi representerar och de olika delarna av vårt land. Det är därför viktigt att vi får en lokal förankring via våra kassor.

Men det måste ändå finnas en baktanke med förstatligandet. Jag är nyfiken på konsekvenserna av förstatligandet. Är det för att det ska bli en besparing, eller räknar man med att det ska bli en kostnadsökning? Om det är en besparing, kommer då pengarna kassorna till godo så att vi kan fortsätta det goda arbetet med att sänka ohälsotalen i vårt land?

Anf. 95 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Det är en utredning som just nu pågår. Delbetänkandet kommer inte förrän om en dryg vecka, när det handlar om de övergripande principerna för den framtida organisationen.

Vi har ju en gemensam erfarenhet av den kritik som har framförts från många håll, bland annat från justitieombudsmannen, kring den olikhet som har funnits och fortfarande finns när det gäller bedömningar i enskilda ärenden.

Jag menar för egen del, att det inte kan anses vara rimligt att man blir olika bedömd beroende på var man bor i landet. De socialförsäkringar vi har ska ju garantera både Kenneth Lantz och mig och alla andra en lika bedömning till exempel utifrån de skador som man kan åsamka sig och som bedöms enligt arbetskadeförsäkringen.

Det handlar om att utveckla, förbättra och effektivisera organisationen och om att se till att det finns en likformighet och en rättssäkerhet av goda mått i den nya organisationen.

Psykvården

Anf. 96 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Även jag har en fråga till socialminister Lars Engqvist.

Jag vill anknyta till psykiatrin. Jag vill påpeka att det redan gjorts ett flertal uppföljningar av Socialstyrelsen efter det att psykädel genomför-

des 1995. Där pekar man på bland annat de här bristerna i boendeformer, uppföljning och så vidare.

Jag ställer frågan till Lars Engqvist: Varför har inte Lars Engqvist redan lagt förslag som ska förändra de här bristerna, utan reagerar först nu med en utredning?

Prot. 2002/03:117

5 juni

Frågestund

Anf. 97 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Tack för att jag fick möjlighet att fortsätta det resonemang som jag hade med Kenneth Johansson. Det har faktiskt hänt väldigt mycket, inte tillräckligt ännu men ganska mycket.

Psykiatrireformen handlade inte om att lägga ned mentalsjukhus. De var redan avvecklade. Psykiatrireformen handlar om att ge socialt stöd till de människor som klarar sig själva men som behöver starkt stöd och som kan få stöd från öppenvården.

Vi upptäckte tillsammans, Kenneth Johansson och jag, att kommunerna och landstingen inte skötte sig. Därför avsattes 9 miljarder kronor under fyra år för att bygga ut primärvården och stärka psykiatrin.

Socialstyrelsens senaste rapport om psykiatrireformen pekar på att väldigt mycket är på rätt väg men att det fortfarande återstår mycket. Det program som nu genomförs är inne på sitt andra år av ett fyraårigt projekt. Jag hoppas att landstingen fortsätter att utveckla psykiatrin och att kommunerna utvecklar det sociala stödet. Det finns mycket att göra, pengar är avsatta. Vi följer utvecklingen och ska se till att man skärper sig på de här områdena.

Anf. 98 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag har fortfarande inte fått svar på frågan varför socialministern reagerar först nu, kanske med en ny utredning, när vi redan vet så mycket. När kommer de konkreta förslagen?

Det har nämligen framförts kritik från vårdpersonal, från läkare och från anhöriggrupper de senaste fem åren om de här problemen. Göteborgs-Posten skrev i maj 2001 en artikel om ovärdig hantering av psyksjuka, så det finns ju brister. Ännu har inte jag sett några direkt konkreta förslag till riksdagen som skulle kunna föregripa och ge en bättre sjukvård. Nu när utredningen är tillsatt undrar jag: Kan jag få en tidsplan? När får vi ministerns förslag hit till riksdagen för beslut?

Anf. 99 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Carl-Axel Johansson måste ha missuppfattat. Det utredningsuppdrag vi har gett Socialstyrelsen handlar om att svara på en mycket enkel fråga: Finns det ett samband mellan de två tragedier som vi har sett i Stockholm och psykiatrin? Det påstås i den allmänna debatten att det finns ett samband. Jag vill veta exakt hur det ser ut. Det är bara det.

Det handlar inte om en utredning om psykiatrin i största allmänhet. Den är gjord. Handlingsplanen som vi arbetar med är nu i gång. Det är en fyraårsperiod under vilken vi ska bygga upp ett starkare stöd till psykiatrin och ett starkare stöd till kommunerna. Handlingsplanen är redan beslutad i Sveriges riksdag. Pengarna är avsatta. Kommunerna och landstingen har ett ansvar att leva upp till de krav vi ställer på dem. Socialsty-

relsen följer detta och kommer redan nu till sommaren med sin första rapport om hur landsting och kommuner lever upp till detta. Besluten är fattade, programmet är i gång. Nu ska vi gemensamt rikta oss till kommuner och landsting och be dem leva upp till de löften de har stått bakom när det gäller antagande av handlingsplanen.

Psykvården

Anf. 100 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Det har blivit som en liten ö i socialförsäkringsutskottets ohälsodebatt.

Det framstår tydligt att det är dyrt att inte ta tag i saker och ting i tid. Därför har jag en fråga till socialministern. Den handlar också om den psykiska vården.

Jag förstod att några skulle hänvisa till bland annat tragedin på Västerlånggatan. Men jag hade tänkt ställa den här frågan i alla fall, för jag får så många brev. Jag får så många telefonsamtal och jag möter människor som berättar om hur illa behandlade de har blivit i den psykiatriska vården. De har inte kommit fram när de ville komma fram, och de har inte fått den hjälp de skulle vilja ha.

Därför skulle jag nog vilja höra ännu lite mer om psykiatris framtid, lite mer än att socialministern bara hoppas att kommunerna och landstingen nu fortsätter utvecklingen. Hur tänker socialministern följa utvecklingen?

Anf. 101 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! De beslut som riksdagen har fattat om svensk psykiatri är väl genomtänkta och utgör faktiskt tillsammans en bra grund för en utveckling av psykiatrin. Det ska finnas utrymme också för tvångsvård, för slutna vård, i psykiatrin. Vi har 5 700 platser för slutna vård, och ett par tusen av de platserna upptas av dem som är tvångsomhändertagna. Men vi ska komplettera detta med en fullgod öppen psykiatri och med ett socialt stöd som kommunerna är ansvariga för. Denna inriktning för svensk psykiatri är antagen.

Det som har varit problem har varit samarbetet mellan kommun och landsting och resursbrist. Därför har riksdagen avsatt pengar och uppdragit åt Socialstyrelsen att följa utvecklingen. Den första rapporten får vi nu i sommar om hur kommuner och landsting har levt upp till detta. Det är kommunerna och landstingen som är ansvariga. Landstingen är ansvariga för den medicinska behandlingen, för psykiatri likaväl som för övrig sjukvård. Kommunerna är ansvariga för det sociala. Vi ska se till att vi följer vad som händer och att de lever upp till sina åtaganden. Det sker, och vi kan gemensamt i kontakt med kommunalpolitiker och landstingspolitiker uppmärksamma dem på deras ansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Anf. 102 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Jag har en följdfråga om barnpsykiatrin. På förmiddagen hade socialutskottet en debatt om förstärkt skydd för barn i utsatta situationer. Det handlade mest om barnmisshandel. Det är likadant inom

barnpsykiatrin. Det är långa köer, det är svårt att ta sig dit. Det har väldigt mycket att göra med att basvården har blivit lite undanpetad, så att den hjälp man behöver ha på skolorna, med skolpsykologer och skolhälsovårdspersonal, inte finns. Jag är lite orolig för det här.

Jag har en dröm. Den borde nästan lite grann kunna uppfyllas precis i detta nu. Det är att socialministern, justitieministern, barnministern och folkhälsoministern tillsammans tar fram ett förebyggande program. Jag skulle vilja höra lite hur socialministern ser på just förebyggande. Är det inte så att vi med förebyggande kan spara pengar även på sjukförsäkringarna?

Anf. 103 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! När det gäller barnpsykiatrin likaväl som hela psykiatrin är det ett samspel mellan det som är allmänt förebyggande verksamhet och det som faktiskt är den direkta psykiatriska vården.

Barn- och ungdomspsykiatrin var ett av de områden som var speciellt utpekade i den gemensamma handlingsplanen. Där har varje landsting i samarbete med kommunerna utvecklat särskilda lokala planer för att stärka psykiatrin. Jag tror att det är den vägen vi måste gå, det vill säga att behålla ansvaret i landsting och kommuner. Vi ska se till att landsting och kommuner har vettiga förutsättningar att leva upp till detta, och sedan ska vi via våra tillsynsmyndigheter bevaka utvecklingen. Det gäller för barnpsykiatrin likaväl som för övriga psykiatrin. På det sättet kan vi styra utvecklingen.

Vi ska inte ta över ansvaret från kommunerna och landstingen, för då blir det garanterat inte bättre.

Flickors ohälsa

Anf. 104 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Barn- och familjeministern har lagt ut ett uppdrag till Socialstyrelsen för att få veta mer om flickors situation, bland annat utifrån det faktum att det har skett en oroväckande ökning av antalet flickor som vårdas på sjukhus på grund av självförvållade skador.

Flickors ohälsa negligeras, heter det i rubriken för ministerns DN-artikel från den 20 maj. Jag delar den uppfattning som framförs i rubriken och dessutom det mesta som sägs i artikeln. Jag ser ett mönster som går igen i hela samhället, ett mönster där flickor konsekvent får stå tillbaka för killar.

Min fråga till barn- och familjeministern blir, utan att förekomma Socialstyrelsens redovisning: Vilka exempel på insatser i förebyggande syfte kan ministern se?

Anf. 105 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Först och främst vill jag rikta ett varmt tack till Lennart Gustavsson för det stöd som han uttrycker just när det gäller dessa mycket väsentliga frågor.

Det uppdrag som regeringen har lämnat i dag till Socialstyrelsen syftar just till att få en bättre uppfattning om hur stor omfattningen är och

även de bakomliggande orsakerna till att unga flickor skadar sig själva på det sätt som de gör.

En annan del i uppdraget är att komma med förslag till åtgärder. Min förhoppning är ju att vi ska kunna finna vägar till att på ett tidigt stadium se de signaler som ligger bakom det beteende som många unga flickor har så att man tidigt ser de unga flickorna. Det finns nu allvarliga erfarenheter som visar just att flickorna inte syns. De varken syns eller hörs. Man uppmärksammas först den dagen man har skadat sig själv så allvarligt att man blir föremål för sjukhusvård. Det är inte acceptabelt.

Anf. 106 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Låt mig då knyta an till den tidigare frågeställningen som Kerstin-Maria Stalin framförde. Hon pekade på en del brister inom skolhälsovården. Socialstyrelsen har nyligen i en rapport också visat på detta. Man säger att psykisk ohälsa och olika former av psykosociala problem tycks öka. Samtidigt framgår i rapporten att vissa skolor helt saknar både skolpsykologer och kuratorer.

Inom verksamhetsområdet elevhälsa har vi från Vänsterpartiets sida lyft fram frågan om att utveckla samarbetet mellan skolan och barn- och ungdomspsykiatrin. Om och i så fall hur tänker barn- och familjeminstern agera för att utveckla ett samarbete efter den linje jag nämnde, det vill säga utveckla ett samarbete mellan elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatrin?

Anf. 107 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Låt mig först säga att detta uppdrag lämnas i dag till Socialstyrelsen. Uppdraget ska genomföras av Socialstyrelsen i samverkan med Folkhälsoinstitutet, Barnombudsmannen, Ungdomsstyrelsen och Myndigheten för skolutveckling. Alla dessa berörda instanser är med i detta uppdrag. Inriktningen bör naturligtvis vara att försöka skapa förebyggande insatser. Då är naturligtvis samarbete oerhört centralt och viktigt i det sammanhanget, särskilt det exempel Lennart Gustavsson redogjorde för.

Många gånger handlar det om samarbete. Det handlar om resurser, och det handlar om hur situationen är bland annat inom skolhälsovården. Men det handlar också om någonting annat, nämligen attityder och värderingar. Det finns ingenting annat som kan förklara det faktum – som jag också redovisar i artikeln – att av de studier som är gjorda kring barn med diagnosen ADHD–DAMP är 5 000 gjorda på pojkar och 25 på flickor. Då handlar det inte om resurser utan om attityder och värderingar.

Nationaldagen som helgdag

Anf. 108 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! I morgon är det den 6 juni, Sveriges nationaldag och svenska flaggans dag. Vi kan läsa i våra kalendrar: ”Eventuellt helgdag från och med 2003. Riksdagsbeslut ej taget vid tryckning av denna kalender.”

Det har nu gått ett och ett halvt år sedan riksdagen gav regeringen i uppdrag att återkomma med ett förslag som skulle göra det möjligt att den 6 juni blir allmän helgdag. Jag vänder mig till statsrådet Pär Nuder. Varför har ingenting hänt förutom att ännu en utredning ska tillsättas? När ska vi i Sverige äntligen få fira vår nationaldag så som man gör i andra länder?

Anf. 109 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Svaret på frågan är att 2004–2005 kommer det att införas en allmän helgdag på vår nationaldag. Kl. 12.30 i dag hade jag presskonferens på Skansen – som sig bör – där direktiven till utredningen om hur nationaldagen ska bli allmän helgdag presenterades.

Varför bör detta utredas? Senast frågan utreddes var för åtta år sedan. Väldigt mycket har hänt i Sverige sedan dess. Ekonomin har förändrats. Sverige har blivit betydligt mer mångkulturellt. Det bör föras nya diskussioner med arbetsmarknadens parter om hur frågan ska finansieras. Vi ska ha en allmän helgdag. Alla ska ha möjlighet att fira vår nationaldag.

Anf. 110 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Man kan undra varför det behöver ta ett och ett halvt år. Det är den tid regeringen har haft på sig att komma fram till att tillsätta en utredning. De problem som Pär Nuder beskriver måste man väl ha känt till redan för ett och ett halvt år sedan. Jag får en känsla av att det inte är så där heljärtat man vill se till att Sveriges nationaldag blir en allmän helgdag.

Jag har nu lyssnat på vad Pär Nuder säger, och jag tar det som har sagts i kammaren som ett löfte att 2005 kommer det inte att behöva stå eventuellt i almanackan. Då kommer den 6 juni att vara en röd dag.

Anf. 111 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Just det! Låt oss glädjas över att 2005 kommer vår nationaldag att vara allmän helgdag.

Sexhandel över gränserna

Anf. 112 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! I en av våra största morgontidningar kunde vi i morse läsa om sexhandeln över gränserna i Norrbotten. En rad uppgifter om hur utbredd sexhandeln är har framkommit under den senaste tiden. Det är säkerligen svårt att säga hur utbredd den är. Vi vet i alla fall tillräckligt för att vi ska ta frågan på allvar.

Det har uppstått en stor diskussion om hur polisen i Norrbotten sköter det här. Mycket av det som har framkommit är givetvis bekymmersamt. Jag anser att frågan har reducerats alldeles för mycket. Vi diskuterar helt fel frågor. Den viktiga frågan borde vara vad vi kan göra för de kvinnor som drabbas av detta. Jag vill därför fråga statsrådet Pär Nuder vad regeringen gör i den här angelägna frågan.

Anf. 113 Statsrådet PÅR NUDER (s):

Fru talman! Det här är naturligtvis ett fruktansvärt stort problem som kräver mycket internationell samverkan. Även på det här området har Sverige gått före i sexköpslagen. Det har visat sig finnas ett stort intresse för de svenska erfarenheterna av lagen, inte minst i Ryssland. Just nu finns i den ryska duman ett förslag om att införa en motsvarande lag i Ryssland.

Vi arbetar intensivt med att sprida upplysning om hur vi i Sverige har arbetat för att motverka prostitution. Detta är ett gränsöverskridande problem som ska ses i dess totala vidd. Det är ett djupt socialt problem, ett mänskligt problem, ett problem som måste angripas på bred front. Här finns inga enkla lösningar. Men vi vet samtidigt att Sverige har gått före. Vi gör vårt bästa att sprida de goda exempel som finns i vårt land.

Anf. 114 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! Jag får tacka Pär Nuder för svaret. Visst är det bra att vi har en sexköpslag i Sverige. Det problem som finns i Norrbotten är att detta är gränsöverskridande. Det är lätt att ta sig till Finland.

Det är bra att man jobbar internationellt med frågan. Jag tycker att det är viktigt att fokus inte hamnar fel. Fokus måste hamna på de drabbade kvinnorna. Jag skulle därför rent konkret vilja veta vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att de drabbade kvinnorna ska få en bättre vardag.

Anf. 115 Statsrådet PÅR NUDER (s):

Fru talman! Först och främst måste de ryska lagstiftande myndigheterna övertygas om att detta är ett stort problem. Vi är inte där än – dessvärre. Det krävs mycket upplysningsarbete för att andra länder ska komma dithän där vi befinner oss.

Vi gör mycket även för att stödja de enskilda kvinnorna, men de måste i grund och botten få stöd i sina egna hemländer. Det handlar om ekonomisk och social utveckling. Det handlar också om attitydfrågor. Jag blev väldigt förvånad när jag för några dagar sedan var i den ryska duman och berättade om svenska sexköpslagen. Att en svensk, manlig minister talade om könsroller fick de kvinnliga dumaledamöterna att jubla! Det är någonting som är alldeles självklart i vårt samhälle. Det handlar om djupa kulturella skillnader. Sverige går före även på det området.

Valfrihet i barnomsorgen

Anf. 116 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till familjeminister Berit Andnor.

Den 7 maj fattade riksdagen ett beslut om att vidga valfriheten för barnfamiljerna. Hur ser regeringen på riksdagsbeslutet om att förstärka föräldrarnas valfrihet? I den reservation som fick majoritet sades det att det som passar den ena familjen passar inte den andra. Därför ska familjer ha rätt att välja barnomsorg. Det sades också att man ska vara positiv till olika sorters barnomsorg med olika inriktningar och att valfriheten

ska innebära en möjlighet för dem som vill att i större utsträckning vara hemma med sina barn under en begränsad tid.

Tar regeringen någon hänsyn till riksdagsmajoritetens uttalade mening? Vad får det i så fall för konsekvenser i den förda politiken?

Prot. 2002/03:117

5 juni

Frågestund

Anf. 117 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Sveriges familjepolitik bygger på tre olika delar. Den ena är barnbidragen. Den andra är föräldraförsäkringen, och den tredje är den goda barnomsorgen.

Redan i dag finns valfrihet när det gäller barnomsorg. Det finns stora möjligheter för familjerna att välja den lösning som passar just dem. Med hjälp av föräldraförsäkringens utformning och en fullt utbyggd barnomsorg har vi skapat den trygghet och valmöjlighet som den moderna familjen i dag efterfrågar. Grunden är för både män och kvinnor möjligheterna att kunna kombinera arbete med familj, samtidigt som de känner trygghet i att den omsorg som barnen får sig till del är av god kvalitet och har ett pedagogiskt innehåll.

Den valfrihet som Sven Brus efterfrågar finns redan.

Anf. 118 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Nu ansåg uppenbarligen en majoritet av riksdagens ledamöter den 7 maj att det finns stora brister i den valfriheten. Min fråga till ministern var ju: Tar regeringen någon hänsyn till denna riksdagsmajoritets uttalade mening och vad får det i så fall för konsekvenser i den förda politiken? Jag tolkar statsrådets svar som att det inte får några konsekvenser alls. Regeringen lyssnar inte på riksdagsmajoriteten, som alltså tycker att det finns stora brister i valfriheten.

Anf. 119 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Regeringen lyssnar alltid på vad riksdagen säger, och vi följer också de beslut som kommer från denna kammare. Låt mig ändå understryka att den svenska familjepolitiken är unik just i sin flexibilitet, i sin valfrihet och i sin goda kvalitet. Den skapar förutsättningar för familjen att kunna göra de val som är viktiga och centrala för den enskilda familjen. Att kunna kombinera arbete med familj är ju en förutsättning för att kunna skapa den trygghet och valfrihet som familjen vill ha och samtidigt kunna ge en god barnomsorg till våra barn.

Just kombinationen av en väl utbyggd, unik, föräldraförsäkring som är flexibel samt barnbidrag och en god barnomsorg, där vi nu bara för något år sedan kunde införa maxtaxa, har ju inneburit ett betydande mått av valfrihet och möjligheter för den enskilda familjen att utforma sin barnomsorg på det sätt som man själv önskar.

Folkomröstning om EMU

Anf. 120 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till EMU-minister Gunnar Lund, och den handlar just om EMU. Det finns ju väldigt många missuppfattningar om den här frågan och om vad folkomröstningen i höst handlar om. Jag tror att det är väldigt viktigt att regeringen lägger upp en inform-

ationsstrategi för att undvika att de här missuppfattningarna blir vägledande när folk går och röstar.

En väldigt allvarlig missuppfattning är ju att det går fler tåg, det vill säga att man kan stanna hemma, för det blir en ny folkomröstning, eller att man kan rösta annorlunda än man egentligen känner för, är man lite osäker kan man helt enkelt vänta till nästa folkomröstning. Jag tror att det är väldigt allvarligt ut demokratisk synpunkt om sådana här missuppfattningar blir vägledande för hur folk röstar.

Sedan finns det andra missuppfattningar också. Det handlar om att detta skulle beröra välfärdssystemen och skatterna, alltså att man röstar för sänkta skatter och nedrustad välfärd. Det är samma missuppfattning som fanns kring EU-omröstningen 1994. Och det har ju visat sig att det inte blev så. Vilken strategi har regeringen?

Anf. 121 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Jag håller helt och hållet med Hillevi Larsson om analysen. Jag är också oroad över att en lång rad missuppfattningar sprids kring viktiga delar av det vi ska rösta om i höst. En sådan är förvisso, som Hillevi Larsson nämnde, att många föreställer sig att man gott och väl kan rösta nej för att man får fler chanser. Men det har gjorts klart, och jag gör det gärna klart en gång till från regeringens sida, att självklart är ett nej ett nej, liksom ett ja är ett ja. Blir det ett nej så hamnar vi utanför den gemenskap som nu växer fram i Europa, där 22 av den framtida utvidgade unionens 25 medlemsstater kommer att använda sig av euron. Det måste alla besinna som går till valurnorna i september, att röstar man nej ställs vi under överskådlig tid utanför den här gemenskapen.

Anf. 122 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det finns ju ytterligare en missuppfattning, och det är att vi röstar om väldigt mycket nu. Det gör vi ju inte. Vi är redan med i EU. Det är inte det saken handlar om. Vi är faktiskt också redan med i EMU. Det är inte så många som vet om det, men vi är faktiskt med i EMU:s två första steg, vilket är en väldigt stor och viktig del av EMU. De första två stegen är en självständig riksbank och en ansvarsfullt skött ekonomi. Det har vi provat nu i ett antal år. Det har varit mycket positiva resultat både för oss och för de andra länder som har provat det.

Det tredje steget handlar om införande av euron, att flytta över samma penning- och valutapolitik som vi i dag för till europeisk nivå. Det är alltså inte fråga om inriktningen av politiken. Det tror jag också är väldigt att klargöra, att man inte röstar om allemansrätten eller något annat som absolut inte har med frågan att göra eller, ännu värre, om EMU-medlemskapet som sådant.

Anf. 123 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Återigen är jag överens med Hillevi Larsson. Jag tycker också att det är olycksbådande när man alltför ofta hör resonemang som går ut på att vi gott kan vänta och se. Vi har väntat och sett. Vi ligger ju efter övriga länder i dagens EU. De flesta har ju gått med och använder den här valutan. Vi har tagit längre tid på oss, och det är inte orimligt att vi har gjort det. Vi är ändå en nybliven medlem i EU. Men nu tycker jag att vi definitivt har haft möjlighet att tänka länge nog. Vi ser uppenbara

fördelar, både ekonomiska och politiska, med att gå med i eurosamarbetet och införa den gemensamma valutan. Det är min förhoppning att vi kommer att rösta för det i september.

Jag håller också med om att det är det vi röstar om, den gemensamma valutan och dess betydelse för hela det europeiska samarbetet. Det är inte huruvida vi ska sänka skatter eller bli av med välfärdssamhället. Tvärtom är det euron som kan trygga jobben och välfärden.

Lokalisering av Rakel

Anf. 124 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Pär Nuder. För en vecka sedan lämnades ett förslag till regeringen om att en ny myndighet, Radio-kommunikation för effektiv ledning, kallad Rakel, ska starta den 1 januari 2004. Den ska förslagsvis samarbeta med Krisberedskapsmyndigheten. I riktlinjerna står det att man bör överväga möjligheten att förlägga myndigheten till regionalpolitiska stödområden. I vart fall bör en annan lokaliseringsort än Stockholm övervägas, står det.

Trots detta förslag föreslår Rakel att man ska samarbeta med Krisberedskapsmyndigheten i Stockholm – trots att det finns en sådan myndighet också i Sollefteå. Den ligger dessutom i en kommun i ett stödområde som drabbats hårt vid försvarsnedläggningen och som till råga på allt inte har kompenserats fullt ut. Därför undrar jag: Är statsrådet Nuder beredd att arbeta för att den aktuella myndigheten, Rakel, placeras utanför Stockholm och då helst i Sollefteå?

Anf. 125 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Alla nytillkommande myndigheters placering prövas utifrån ett regionalpolitiskt perspektiv. Jag kan inte i det här aktuella fallet bedöma varför kommunikationen ska vara med Krisberedskapsmyndigheten just i Stockholm och inte i den del som ligger i Sollefteå. Det är ju trots allt en och samma myndighet. Jag tror inte att man ska tolka in något särskilt i det fallet.

Den här frågan bereds just nu i Regeringskansliet, och vi kommer att återkomma till riksdagen när regeringen har fattat beslut i frågan.

Anf. 126 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag har läst den här utredningen, och anledningen till att man föreslår att det ska ligga i Stockholm är att man tror att man inte kan få kompetensen utanför Stockholm. Det oroar mig oerhört mycket när man börjar läsa sådant i utredningar.

Då kan jag bara nämna att när Krisberedskapsmyndigheten förlades till Sollefteå var det oerhört många med väldigt hög kompetens som sökte till Sollefteå. Och det är naturligtvis bara *ett* exempel. Det finns också andra goda exempel där man vet att kompetensen finns utanför huvudstaden. Därför vill jag passa på att väcka den här frågan, för att regeringen ska ta till sig den och tänka på det som är utlovat: När vi startar nya myndigheter ska de i första hand placeras utanför Stockholm. Jag vill ha ett ordentligt löfte om att man verkligen försöker leva upp till det som regeringen har sagt.

Anf. 127 Statsrådet PÅR NUDER (s):

Fru talman! Jag kan garantera att regeringen gör mycket noggranna prövningar vid lokaliseringar av myndigheter. Det är klart att vid varje sådant här tillfälle finns det en risk att centralmyndigheten, med placering i Stockholm, gärna vill att verksamheterna ska fortsätta att vara placerade i Stockholm. Mot det ska vägas det regionalpolitiska perspektivet.

Jag delar frågeställarens uppfattning att det finns exempel på utlokaliseringar som verkligen har bidragit till regional utveckling. Sollefteå är ett sådant exempel, dit kompetent personal har kunnat rekryteras både från den näraliggande bygden och från människor som har flyttat till, i det här fallet, Sollefteå.

Folkomröstning om EMU

Anf. 128 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Vi ser i dag ett nytt Europa som växer fram. Malta, Slovenien, Ungern, Litauen och Slovakien har samtliga sagt ja till ett medlemskap i Europeiska unionen. Ofta har det varit med ett väldigt brett folkligt stöd. 80–90 % av befolkningen har sagt ja.

Inom bara några år kommer Europeiska unionen att bestå av 400–450 miljoner människor, en gemensam marknad, en gemensam valuta, ett gemensamt samarbete på väldigt många områden. Samtidigt går då Sverige till en avgörande omröstning i höst, den 14 september, om Sveriges förhållande till det europeiska samarbetet.

Min fråga till statsrådet Gunnar Lund är: Vilken betydelse har Europeiska unionens utvidgning för Sveriges euroval den 14 september – ökar inte de politiska och ekonomiska kostnaderna för ett utanförskap väldigt kraftigt för Sverige, om vi skulle säga nej den 14 september?

Anf. 129 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Ja, jag tror att de ekonomiska och politiska kostnaderna skulle bli mycket betydande. Och jag tror, som frågeställaren, att det är väldigt viktigt att vi lever oss in i vad det är för slags ställningstagande vi ska göra nu i september. Då är det väsentligt att peka på att vi inte längre talar om en union med 15 medlemmar. Vi talar i realiteten om en union som består av 25 medlemsländer.

Om ett år kommer alla 25 att sitta med och fatta beslut runt bordet, och av de tio nya länder som kommer in har flertalet redan röstat ja till EU och därmed ja till euron. Det är praktiskt taget säkert, som jag ser det, att alla tio kommer att göra det. Det betyder just att 22 av 25 i den framtida unionen kommer att använda sig av euron – och detta kommer att ske inom några år.

Runt Östersjön kommer, såvitt jag nu kan bedöma, alla att ha euron. Om vi skulle ställa oss utanför blir vi ensamma med ryssarna om att ha en annan valuta.

Anf. 130 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Jag delar förstas statsrådets bedömning på den punkten.

Jag kommer själv från ett län med ett starkt småföretagande, Jönköpings län. Det sjuder av småföretagande och entreprenörskap, och väldigt många små och medelstora företag lever i knivskarp konkurrens på en allt aktivare och hetare och allt större europeisk marknad.

Min följdfråga till statsrådet Gunnar Lund är: Vilka negativa konsekvenser får ett svenskt nej den 14 september för de små och medelstora företagen, bland annat i mitt län?

Anf. 131 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Småföretagen är kolossalt viktiga. Inte minst är de viktiga för vår framtida tillväxt och vår ekonomis expansionsmöjligheter under åren framöver. Då är det allvarligt, menar jag, om vi ställer oss utanför euron och valutasamarbetet. Det innebär ju att våra mindre och medelstora företag måste fortsätta att hela tiden ta hänsyn till den valutaries som finns i dag och som kommer att fortsätta att finnas om vi fortsätter med kronan medan resten av Europa har euron. Därmed skapar vi en uppenbar konkurrensnackdel för våra mindre företag. De kommer inte att kunna konkurrera på den här stora och dynamiska europeiska marknaden på samma villkor. De kommer att ha ett handikapp, en black om foten.

Barnsoldater i Kongo

Anf. 132 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till barnminister Berit Andnor som inte berör barnen i Sverige utan i Kongo.

Barn är barn tills de är 18 år. Det slår FN:s barnkonvention fast. Tyvärr finns det barn runtom i världen som måste agera som vuxna. Det gäller barnarbete men också, som min fråga gäller, de hundratusentals barn som måste agera som barnsoldater och bära vapen.

FN skickar nu fredsbevarande styrkor till Kongo. EU kommer att skicka soldater på FN:s begäran, dels för att förhindra konflikten, dels för att hindra att barn tar värvning, så att barn inte ska ta skada eller göra sig illa.

Det är bra att ställa upp och göra sin insats när FN frågar. Men vad kan vi göra för att de FN-soldater som åker till Kongo ska vara väl förberedda både mentalt och på annat sätt, så att de kan ta hand om det de möter? Det handlar om bemötandet av de barn som är utsatta, som tvingas att ställa upp som barnsoldater för att inte svälta ihjäl.

Anf. 133 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Det här är naturligtvis oerhört grannlaga. Vi har ett land som sedan decennier är söndertrasat av krig och som har ett starkt behov av ett internationellt engagemang där fredsbevarande trupp liksom fredsframtvingande trupp riskerar att hamna i situationer där de konfronteras med barnsoldater.

Det som nu sker från svensk sida är att vi skickar fredsbevarande trupp till Kindu för att bevaka den flygplats som finns där. Den bedömning som Försvarsmakten gör är att de svenska soldaterna inte kommer

att möta barnsoldater i det området. Det är inte där oroligheterna är som värst, utan det är i nordvästra Kongo.

Frågan om huruvida Sverige ska skicka fredsframtvigande trupp har regeringen ännu inte tagit ställning till. Men redan det faktum att det finns barnsoldater och att svensk trupp riskerar att möta detta stora problem har uppmärksammats av Försvarsmakten. Och de som vi skickar till de här områdena är förberedda för det som de kan möta.

Anf. 134 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Eftersom generalsekreterare Kofi Annan tydligt har sagt att frågan om barnsoldater är en av FN:s kärnfrågor för internationell fred och säkerhet är det viktigt att man är väl förberedd. Och jag vet att man ska vara det när man åker till de här områdena.

Sverige stöder ett rehabiliteringscentrum för 8–11-åriga före detta barnsoldater i Kongo, men det behövs mycket mer, eftersom det hela tiden värvas nya. Vi kan inte sitta stilla och titta på när barn tar värvning för att inte svälta ihjäl, och vi kan inte acceptera att barn drogas för att användas av de stridande parterna.

Vad kan Sverige göra mer för att fredsprocessen ska kunna fortsätta och demokratiarbetet ta fäste i de olika folkgrupperna? Kan vi skicka humanitär hjälp när det gäller sjukvård, barnhälsovård, skolor, mat och kläder och bygga bostäder?

Anf. 135 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Det är klart att Sverige kan göra det, men inte i den situation som nu råder. Nu måste det bli möjligt att bygga upp Kongo från grunden, och detta är ett oerhört långt och mödosamt arbete. Det som FN nu diskuterar är huruvida man ska skicka fredsframtvigande trupp, alltså det yttersta maktmedlet som världssamfundet har för att förhindra en väpnad konflikt. Därefter vidtar ett mycket långt och mödosamt arbete med att återuppbygga Kongo, och i det sammanhanget ska Sverige naturligtvis vara med. Under vilka omständigheter och i vilken omfattning återstår att se.

Barn som sänds till Somalia

Anf. 136 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! Jag har en fråga till socialministern.

Som regeringen känner till finns det ett hundratal barn som är uppväxta i Sverige – de har kanske bott här i tiotalet år – som blir dumpade i bland annat Somalia. De här barnen har ingen möjlighet att komma tillbaka till Sverige, fastän det har uppmärksammats på ambassader i bland annat Addis Abeba.

Jag har en konkret fråga: Anser socialministern att svensk socialtjänst ska bekosta de här resorna till barnens hemländer för att barnen ska återuppfostras? Det är ju länder som föräldrarna själva har flytt från.

Anf. 137 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag förstod inte riktigt frågan. Å andra sidan är det så att när det gäller socialtjänsten är jag inte ansvarig för frågeställningen.

Det finns klart reglerat i socialtjänstlagen vad man kan använda socialtjänsten till och det stöd som socialtjänsten kan ge. Jag utgår från att den är tillräckligt tydlig på den här punkten, så att det inte ska råda någon tvekan om vem man kan ge stöd och på vilket sätt socialtjänsten ska arbeta. Men frågan ska kanske i första hand riktas till Morgan Johansson som är socialtjänstminister.

Anf. 138 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! Redan i dag bekostar socialtjänsten i olika kommuner i Sverige de här resorna till barnens hemländer. Det är resor som sker när barnen är i tonåren, när de börjar bli stökiga och bråkiga.

Vi har haft diskussioner här i riksdagen. Ingenting händer från regeringens sida. Ambassadören i Addis Abeba har uppmärksammat UD på de här problemen.

Min fråga är: Är det rimligt att socialtjänsten betalar resor för barn, som de inte själva vill genomföra, mot deras vilja? Vad tänker regeringen göra åt saken?

Anf. 139 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är en väldigt bra fråga. Vad tänker regeringen göra? Jag ska ta med mig den frågan till den minister som är ansvarig för frågeställningen.

Här finns uppenbarligen en viktig problemställning att reflektera över. Jag ska ta med mig frågan till Morgan Johansson så att han får möjlighet att ge ett svar.

Anf. 140 TREDJE VICE TALMANNEN:

Därmed var veckans frågestund avslutad. Jag vill tacka närvarande statsråd för deras medverkan och även tacka medverkande ledamöter.

8 § (forts. från 6) Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet (forts. Sfu10)

Anf. 141 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag ska säga som det är – det brukar vara lika bra att göra det i nästan alla sammanhang: Jag hade tänkt hålla ett skrivet anförande, men jag gör inte det. Jag har lyssnat på debatten i dag och fått massor med inspiration till en del reflexioner och synpunkter som jag tänkte dela med mig av.

Det vi diskuterar i dag är en proposition om ökad hälsa i arbetslivet. Vi blir ju lätt sådana allihop att när vi vill förändra i ett regelverk så fördjupar vi oss i det väldigt mycket. Det är nödvändigt. Men det känns också angeläget att formulera vad arbetslivet är. Vad är ett bra arbetsliv? Vad är det vi egentligen vill?

Socialdemokraterna och de partier som står bakom den här propositionen har en idé om det arbetsliv vi vill ha, ett arbetsliv som är långsiktigt och viktigt för människor. Ett bra arbetsliv, det goda arbetet, är ett arbete där människor får växa utifrån sina egna förutsättningar, får utvecklas, får lära sig nytt och får möjlighet att tjäna bättre när man lär sig

*Förändringar inom
sjukförsäkringen för
ökad hälsa i arbetslivet*

mer. Ett bra arbetsliv är att få bli sedd, att få bli bekräftad, att få vara den man är, att få betyda något och att få inflytande över sina arbetsuppgifter och över helheten på en arbetsplats.

Ett bra arbetsliv är också att kunna stanna på ett arbete ett helt liv om man så vill – det kanske man inte vill, men det finns de som vill det: att kunna vara på ett arbete ett helt liv. Man ska inte riskera att bli utputtad eller sjuk när man är 52, 56 eller 61 år utan ha ett arbete där man får bidra med sin resurs under ett helt arbetsliv fram till dess att man går i pension, och därefter ska man kunna ha ett bra liv också efter pensionen.

När jag lyssnade på de borgerliga inläggen i dag tänkte jag: Det var hemskt vad ni tycker att det är eländigt! Birgitta Carlsson från Centerpartiet säger att det finns en helhet inom borgerligheten. Nej, Birgitta Carlsson, det gör det inte. Det tycker inte jag. Ni kan säkert säga att vi har gjort för lite och att det har gått för sakta. Det ligger nog något i det. Men vad har ni själva för politik egentligen? Var är den stora helhetslösningen på detta jättestora problem vi har från den borgerliga oppositionen? Jag undrar. Var finns de skarpa förslag som i större utsträckning än vad vi har förmått skulle kunna lösa detta gigantiska samhällsproblem vi nu har att bearbeta?

Jag är inte så imponerad av er. Jag kan säga att jag inte heller är särskilt imponerad av allt vi har förmått så här långt, men inte har ni något som är särskilt mycket bättre – nej, min själ!

Vi vet vad ni *inte* vill. Ni vill framför allt inte ha en längre sjuklöneperiod. Tja, jag är inte så säker på att vi ville det heller. Vi ville försöka hitta någon ekonomisk drivkraft. Vi har sagt att vi kommer tillbaka till det. Sjuklöneperioden träffar i en ände av sjukskrivningen som man kanske inte behöver leta i just nu. Man skulle behöva leta efter ekonomiska drivkrafter för att få tag i långtidssjukskrivningarna. Vi jobbar med det mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Vi får se vad vi förmår under hösten på den punkten.

Det vi gör i dag är att ta ett steg – ett viktigt steg, tror jag – när det gäller att göra någonting åt den här frågan.

Jag tror att det finns två stora områden där det finns ordentlig potential för att faktiskt aktivt göra någonting.

Det handlar om sjukskrivningsprocessen i vid mening. Vi tar i dag beslut som kommer att betyda en del, kanske ganska mycket. Flera talare här har gått igenom vad propositionen och förslagen innehåller, och jag ska inte upprepa det. Det är väl känt. Propositionen och förslagen syftar till att förändra skeenden i sjukskrivningsprocessen. Det är inte ett antal lagförslag som i ett nafs kommer att ändra saker och ting, utan det handlar om att påverka komplicerade och sammansatta skeenden.

Det vi föreslår och det vi beslutar här i kammaren i dag ska implementeras i sjukskrivningsprocessen – hos försäkringskassan, bland läkarna, hos arbetsgivarna, hos patienterna och hos de sjukskrivna. Detta är dessutom redan i gång. Vi har föreslagit utökad utbildning till läkare i företagsmedicin, och den utbildningen är redan i gång. Den kommer att bli landsomfattande och heltäckande.

I dag fick vi ett pressmeddelande från Riksförsäkringsverket om att man utarbetat en ny blankett. Det kanske inte är så mycket att yvas över att Riksförsäkringsverket gör en ny blankett, men det är en ny blankett för läkarintyg – hur man ska sjukskriva, vilka frågor man ska ställa, hur

man ska motivera den medicinska grunden för sjukskrivningen och hur man ska bedöma vilken arbetsförmåga människor har. Detta ska varje läkare göra. Alla kommer att ha sådana läkarintyg. De ska försöka bedöma vilken möjlighet människor har att komma tillbaka på hel- eller deltid och om det finns hinder, kanske medicinska skäl, för det. De ska försöka bedöma vilken typ av arbete just den här patienten har och om den åkomma patienten har hindrar just det arbetet.

Detta betyder väldigt mycket. Det är precis det vi önskar förändra med de beslut vi tar i dag.

Vi kommer att lägga fram en proposition i riksdagen om finansiell samordning, närmare bestämt den 11 juni. Det har jag sagt i tre fyra veckor nu. De borgerliga partierna återkommer med frågan: När tänker regeringen återkomma och lägga fram förslag? De kommer att kunna säga så i en vecka till. De får klaga i en vecka till, men den 11 kommer propositionen till riksdagen. Så är det gjort. Då har vi levererat den beställning som riksdagen har gjort till regeringen om ett regelverk för finansiell samordning.

Det kommer att finnas mer att göra när det gäller sjukskrivningsprocessen. Jag är övertygad om det. Det finns mera som vi behöver hitta på. Jag tänker följa hur rehabiliteringen går. Jag tror att vi behöver göra mera för att skynda på rehabiliteringen, för att få mera fart på det så att det blir snabbare, bättre och så att flera kan rehabiliteras. Det ska vi återkomma till.

Det är ett förslag på gång från Riksförsäkringsverket och AMS, som på regeringens uppdrag har tittat på hur man kan effektivisera och förbättra arbetslivsrehabiliteringen för människor som behöver byta jobb. Vi bedömer att det finns ungefär 100 000 personer som är sjuka och har en anställning eller som är sjuka och arbetslösa och som skulle behöva byta jobb för att komma tillbaka till arbetslivet. De människorna behöver hjälp. Ska vi försöka hitta på ett bättre sätt för de människorna att få hjälp att komma tillbaka?

Det samhället kan göra och det vi är besjälade av är faktiskt att ge människor hjälp. Det handlar om hjälp med att komma på vad man faktiskt vill göra här i livet. Har man varit borta länge från arbetsmarknaden är det inte fullständigt självklart. Det handlar om hjälp med att hitta de alternativ som man kan tänka sig. Det handlar om hjälp med att hitta den arbetsplats som skulle kunna vara aktuell, och det handlar om hjälp på så sätt att arbetsgivaren skulle kunna få ett ekonomiskt stöd för att anställa någon en tid – alltså arbetsmarknadspolitiska verktyg för att hjälpa människor tillbaka till arbete.

Den andra stora potentialen finns på arbetsplatserna. Där finns det goda exempel, och där finns det nu metoder. Jag skulle önska att parterna, både arbetsgivarna och fackföreningarna, nu tar kraftfulla initiativ för att göra vad som på dem kan tyckas ankomma när det gäller ohälsoproblematiken.

Arbetsgivarna behöver ta ett ordentligt initiativ och börja med att förmå företagens ledningar att aktivt ta fart i den här frågan och ta ett ansvar för att någonting händer på den egna arbetsplatsen. Det har varit för dåligt med det. Jag väntar mig att Svenskt Näringsliv, Företagarnas Riksorganisation, Kommunförbundet och Landstingsförbundet återkommer med sina initiativ.

Jag väntar mig att de fackliga organisationerna nu använder sig av arbetsmiljölagen och medbestämmandelagen för att på varje arbetsplats ta upp en överläggning med arbetsgivarna för att ta reda på vilken strategi arbetsgivaren har för att bekämpa och bearbeta ohälsoproblematiken på den egna arbetsplatsen. Det är möjligt att göra detta med stöd av dagens lagstiftning. Gör det, snälla!

Vi kommer att ta ansvar för att ekonomin inte rasar. Vi kommer möjligen att tvingas spara ytterligare. Vi kommer inte att vara rädda för att göra det. Vi kommer att minska kostnaden för ohälsan. Vi tänker ta ansvar för samhällsekonomin, men vi tänker i första hand försöka minska ohälsan och därmed minska kostnaderna.

Fru talman! Jag är alldeles övertygad om att målet att halvera, som inte är ett självändamål, men som är en viktig drivkraft, går att uppnå. Men jag är lika övertygad om att vi då måste hjälpas åt. Då måste alla bidra på ett mycket bättre sätt. Det gäller regeringen, det gäller oppositionen, det gäller arbetsgivarna, det gäller facken, det gäller organisationer och enskilda människor. Detta går att nå.

Anf. 142 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Ministern efterfrågar förslag. Jag vill säga att det i den moderata motionen med anledning av propositionen finns inte mindre än 23 olika förslag, där ministern kan plocka olika konstruktiva idéer för att komma vidare i arbetet med att halvera sjukpenningarna.

Det finns ett förslag som jag tycker är särskilt viktigt, och det är att utreda en friskpeng – en peng som följer med den anställda till arbetsgivaren och som ger arbetsgivaren medel och redskap för att kunna medverka i rehabiliteringsprocessen. Vi är inte emot att arbetsgivarna ska involveras i processen, men vi är emot den tredje veckans sjuklön, som är utan pengar, utan redskap eller stöd till arbetsgivarna. Men det är en annan fråga.

Sedan vill jag ställa en fråga, och den rör försäkringskassans arbete. Nu kommer den 1 juli ett antal förändringar i reglerna att träda i kraft. Försäkringskassan har haft mycket svårt att visa att man över huvud taget kan hinna med det. Och nu, när det blir en tredje sjuklönevecka, får försäkringskassan inte ens kännedom om sjukfallen förrän efter tre veckor. Först efter fem sex sju veckor får försäkringskassan möjligheter att ta hand om dem. Vi vet av tidigare undersökningar att redan då börjar risken för långtidssjukskrivning att bli ganska stor. Dessutom ska försäkringskassan i de flesta fall utreda sjukersättning innan ett år har gått. Hur ska detta gå till?

Redan nu har försäkringskassan varken tid eller möjlighet att ordna rehabilitering, och man har svårt att titta på sjukfallen ordentligt. Hur ser ministern på att detta ska kunna bidra till bättre hälsa i arbetslivet? Det kommer uppenbarligen att bli svårt att rehabilitera över huvud taget.

Anf. 143 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Anna Lilliehöök återkommer med frågan om sjukpeng. Jag skulle gärna diskutera detta, men jag är inte alldeles klar över vad detta med sjukpeng egentligen är. Jag har tagit del av en utredning som har gjorts av en ekonom på Svenskt Näringsliv. Det är möjligt att jag är dåligt inläst på just Moderaternas förslag, om det finns utvecklat när det

gäller just sjukpeng. Jag avstår därför från att gå djupare in på det. Det har för mig inte framstått som kristallklart vad detta egentligen skulle innebära.

Jag håller med Anna Lilliehöök om att det inte är alldeles enkelt för försäkringskassan att hinna med. Det är ett av problemen. Vi försöker beta av det. Ett sätt som jag tror betyder mycket är om arbetsförmedlingarna kommer att kunna ta över en stor del av de människor som behöver hjälp med att byta arbete. Jag tror att jag sade att jag uppskattar det till 100 000 människor. Om man kan flytta över en del av de personerna till arbetsförmedlingen från försäkringskassan kan man frigöra en hel del resurser. Det räcker naturligtvis inte helt och hållet – det måste göras mer för att försäkringskassan ska hinna med. Det kommer vi att följa väldigt noga.

*Förändringar inom
sjukförsäkringen för
ökad hälsa i arbetslivet*

Anf. 144 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Jag är särskilt oroad över att regeringen nu har föreslagit att sjukersättning ska vara regel inom ett år. Det fordrar väldigt noggranna genomgångar och utredningar innan man permanent förtidspensionerar människor bort från arbetet.

Jag vill fråga ministern: Hur ser ministern på detta uppdrag till försäkringskassan – att man ska se till att så många som möjligt blir förtidspensionerade innan det har gått tolv månader?

Anf. 145 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Som åtgärd tror jag att det är väldigt bra. Jag tror att det kommer att betyda att man anstränger sig från försäkringskassans sida för att kunna genomföra den prövningen, och jag tror att det kommer att betyda att människor snabbare kommer både till rehabilitering och till en bedömning när det gäller framtida sjukersättning. Det kommer att vara tufft att hinna med. Det får självklart inte betyda att försäkringskassan ger avkall på kvaliteten i bedömningen. Jag inser och förutser att det kommer att ta en tid innan försäkringskassan fasar in i den tidsperioden. Men jag tror att det är rätt att sätta en tidsgräns på det sätt som vi nu gör för att människor inte ska få fel ersättning onödigt länge och för att rätt åtgärder ska komma till stånd tidigare. Det är ett sätt att snabba på processen, och det är ett sätt att se till att människor får rätt ersättning i förhållande till den sjukdom eller till den permanenta frånvaro från arbetslivet som en del tvingas ut i.

Anf. 146 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! När jag lyssnade till statsrådets inledning och det tonläge som han inledde med kom jag osökt att tänka på uttrycket ”anfall är bästa försvar”.

Hans Karlsson efterlyser *ett* förslag från oppositionen, en samlad politik. Men det finns inte *ett* förslag eller *en* lösning. Vi kritiserar regeringen för att den har ett tunnelseende i dessa frågor. Regeringen tror att det finns ett sätt att lösa problemen med ohälsan och sjukskrivningstalen på, och det är att övervältra ansvaret på arbetsgivarna. Det är huvudförslaget. Sedan finns det förvisso elvapunksprogram och annat och de frågor som vi diskuterar här i dag. Men det huvudspår som regeringen arbetar efter är ändå: Låt någon annan betala. Låt oss se till att vi klarar

utgiftstaket. Men det finns alltså inte *en* lösning, så det får Hans Karlsson fråga om många gånger, men han kommer inte att få något svar på det.

Jag vill ställa en motfråga: När kommer vi att från regeringens sida att få förslag på den tolfte, trettonde, fjortonde och femtonde punkten utöver elvapunksprogrammet där regeringen vidgar sitt synsätt, ett synsätt som spänner över flera politikområden? Det är faktiskt på det sättet att varannan människa som går hem från jobbet och blir sjukskriven gör det därför att de problem som man har och det tillstånd som man befinner sig i härleder sig från någonting annat än från jobbet.

Anf. 147 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har inte uppfattat, Sven Brus, att vi tidigare har varit ense om att det är ungefär hälften av dem som är sjuka som kan relatera sjukdomen till arbetslivet. Nu säger Sven Brus det, och jag är glad över att vi därvidlag kan göra ungefär samma bedömning. Det är inte alldeles enkelt det heller. Men det är inte sant att vi tycker att den tredje sjuklöneveckan är huvudalternativet. Det är ett av många. Vår strategi är inte att övervältra kostnaden för all sjukskrivning på arbetsgivaren. Men vår idé är att alla får vara med och ta ansvar när vi måste minska kostnaderna för staten, inklusive arbetsgivarna. Det är vad vi gör, och det är det som vi har föreslagit. Det fick löntagarna också göra, vilket vi tyckte var jobbigt. Men vi tyckte att i väntan på att åtgärder så att säga biter mot själva ohälsoproblematiken måste vi också ta ansvar för ekonomin, för landets finanser, och då får man minska kostnaderna. Då fick vi försöka fördela det mellan löntagare, arbetsgivare och staten.

Anf. 148 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag ska ta upp även ett annat spår i denna replikväxling, det gäller diskussionen kring attitydfrågorna. Jag tror att det som man kan kalla för fusk i den meningen som kan lagföras naturligtvis är ytterst begränsat och ett allvarligt problem i sig. Men det stora problemet och den stora fråga som vi har anledning att fundera över är de attityder som utvecklas kring sjukförsäkringen. Vi ser de regionala skillnaderna, vi ser olika exempel på att man tar till sjukskrivning som fackligt vapen och så vidare. Det finns fler signaler som tyder på att attitydfrågorna är viktiga.

Jag skulle vilja ställa en fråga. Ser inte statsrådet ett problem i det förhållandet att sjukförsäkringen har blivit en inkomstbortfallsförsäkring, den ventil som till exempel en dubbelarbetande småbarnsmamma har att ta till? När hon inte kan sjukskriva sig från sin livssituation är det arbetet som är enda utvägen. Är inte detta ett problem för attityden till det som är tänkt att vara en sjukförsäkring? Vore inte lösningen det som vi var inne på i den förra replikväxlingen, att fundera över den totala livssituationen för människor och hur vi löser deras livssituation och att inte behöva tvinga ut dem i sjukskrivningar.

Anf. 149 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Sven Brus, jag tycker också att det finns ett attitydproblem på den andra sidan, på arbetsgivarsidan. Jag tror att vi har en affärsidé i det här landet som är rätt god och som innebär att vi ska försöka förena en rationell produktion med människors förmåga. Jag tror att vi har förutsättningar att bli nästan världsbäst på det. Då får vi anstränga oss

lite nu. Vi har varit bra på det, och vi kan bli ännu bättre. Det betyder också att arbetsgivarnas attityd till sin personal måste förändras. Det duger inte att ha synsättet att man kan slimma organisationer hur mycket som helst så att man kör sönder människor och sedan räknar med att kunna ta in nya och friska. Det tycker jag är ett attitydproblem.

När Kristdemokraterna tar upp attitydfrågan blir jag lite ängslig. Det har varit er ingång i problematiseringen omkring ohälsan på ett sätt som gör att man lätt får intrycket att det är huvudförklaringen för Kristdemokraterna att människor fuskar eller att människor missbrukar. Det kommer att sitta långt inne hos mig, Sven Brus, att vara med och diskutera och debattera attitydfrågan från den utgångspunkten. Jag har väldigt lätt att hålla med om att det finns fusk. Men jag vill kunna se alla utslitna sjukvårdsbiträden och alla trasiga byggnadsarbetare i ögonen utan att behöva skämmas för att vi jagar dem för att de fuskar med sjukförsäkringen. De ska inte skuldbeläggas för att de har blivit utslagna från arbetet. Det tycker jag är det stora problemet. Varje enskilt fusk är i sig ett stort problem, men det är inte förklaringen till ohälsoproblematiken.

Anf. 150 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Man kan tro att det stackars statsrådet är alldeles ensamt i världen om att vilja bekämpa ohälsan. Men så är det faktiskt inte. Varför då inte välja av hela den meny som fyra borgerliga partier presenterar i stället för att se det som ett problem att vi inte har bara ett spår i likhet med regeringen?

Jag har en fråga som handlar om rehabilitering. Vi vet att om kanske merparten av alla som är långtidssjukskrivna i dag ska ha någon chans till något annat under resten av livet än förtidspensionering måste man få en rehabilitering och en god sådan. Jag refererade i mitt anförande till en ganska nyutkommen skrift som handlar om den samordnade rehabiliteringsprocessen. Det var ett antal utredningar som sedan bara kom av sig. Nu säger statsrådet igen att det behövs mer rehabilitering och att man ska återkomma. Men ni har haft sex år på er. Även om just Hans Karlsson inte har varit med så länge så är det i alla fall samma regering. Vad är det som gör att inte de effektiva förslag som måste komma kommer och som vi tydligen är överens om behöver komma? Då talar vi om försäkringskassan. Och vi har tidigare här berört att försäkringskassan inte har de resurser som man behöver.

Statsrådet säger också något som jag inte vet om jag uppfattade rätt. Skulle det vara en lösning på problemen med rehabiliteringsfrågorna att flytta över så mycket som 100 000 personer till AMS? Då blir jag verkligen orolig. AMS har ju haft stora svårigheter att klara de friska, hur ska man då kunna klara 100 000 sjukskrivna?

Anf. 151 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, jag sade så här, Linnéa Darell: Det finns nog uppskattningsvis 100 000 personer bland dem som i dag är sjukskrivna som behöver byta arbete för att kunna komma tillbaka till arbetslivet. Arbetsförmedlingarna skulle kunna få ett betydligt större ansvar också för dem som har en fast anställning och som behöver byta arbete. Detta har jag flera gånger tagit upp. Jag har också gett myndigheten i uppdrag att titta på det.

Hur stor del av den gruppen – om den nu är så stor – som man orkar jobba med samtidigt återstår att se. Det får vi väl återkomma till när vi får resultaten från AMS.

Jag är övertygad om att vad försäkringskassan absolut inte kommer att kunna göra är att hjälpa människor att hitta ett nytt arbete. Det är något som passar för arbetsförmedlingarna. Jag är även övertygad om att resurser skulle frigöras också hos försäkringskassan om arbetsförmedlingen kunde jobba också med den här gruppen. Det kommer de att göra bättre.

Jag har inte sagt att det saknas *ett* förslag från de borgerliga partierna, utan jag säger att Birgitta Carlsson – vi får väl återkomma till det – sade att det finns en helhet inom borgerligheten. Därför undrar jag hur den helheten egentligen ser ut. Vad är det skarpa i det? Jag efterlyser alltså inte *ett* förslag, och vi letar inte efter *ett* förslag och påstår inte heller att detta är *förslaget*.

I stället påstår jag att det behövs en rad olika förslag, och det här är *ett* bidrag, vårt bidrag. Men det behövs mera. Jag säger att jag tror att vi på rehabiliteringsområdet behöver vara mer uppfinningsrika. Jag ska med intresse ta del av det som Folkpartiet och andra partier här i riksdagen har formulerat.

Anf. 152 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Vi kan dela uppfattningen att försäkringskassorna inte är den instans som ska bidra till nya jobb. Men är det ändå inte så att det, för att man ska komma fram till att en långtidssjukskriven behöver ett nytt jobb, dessförinnan handlar om ett arbete som i dag ligger på försäkringskassorna. Det behövs något slags klargörande om att det är det som det handlar om. Redan i dag har försäkringskassorna det knepigt i det avseendet, och ännu värre kommer det att bli för dem.

Till utskottet har det faktiskt kommit skrivelser från försäkringskassan om just situationen efter den 1 juli. Man säger tydligt och klart att ska man verkställa det som förmodligen beslutas här i kammaren nästa vecka kommer rehabiliteringsarbetet inte att vara det högst prioriterade.

Anf. 153 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det inte är en alldeles enkel och självklar gränsdragning eller bedömning när det gäller vilka personer som i det enskilda fallet inte kan gå tillbaka till sitt jobb utan som behöver hitta ett annat jobb. Det är en grannliga uppgift som man ska vara ödmjuk inför. Dessutom måste vi se upp så att vi inte lyfter över ansvaret från arbetsgivaren när det gäller att hjälpa människor tillbaka till sitt gamla jobb och i stället lägger det på samhället. Så får det heller inte bli.

Jag är beredd att återkomma när jag har tagit del av det underlag som AMS och Riksförsäkringsverket kommer med och också att här i kammaren diskutera vad som är lämpligt att göra.

Jag känner mig, som sagt, väldigt övertygad om att här finns en stor grupp människor som behöver ett aktivt stöd för att kunna komma tillbaka i arbete därför att man av olika skäl inte kan gå tillbaka till sitt gamla arbete. Där låter det som att vi är överens vad gäller det grundläggande synsättet, så låt oss se vad som är möjligt att göra rent tekniskt och

formellt för att öka möjligheten för de här människorna att komma tillbaka i arbete.

Prot. 2002/03:117
5 juni

*Förändringar inom
sjukförsäkringen för
ökad hälsa i arbetslivet*

Anf. 154 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tala om vad jag sade och som Hans Karlsson uppfattade som att vi i de borgerliga partierna är väldigt överens. Jag sade nämligen att vi har en opposition som kommit med förslag av en helt annan bredd. Hans Karlsson kan läsa igenom betänkandet.

Jag ska erkänna att vi helt står bakom en del av förslagen. Det finns åtskilliga reservationer där vi är helt överens. En del reservationer är snarlika. Men precis som vi har hört både regeringsföreträdare och företrädare för samarbetspartierna uttala sig om svårigheter med att flytta fram sina positioner inom olika områden därför att man inte kan komma överens tror inte jag att det blir ett dugg svårare för oss att komma överens i de här frågorna. Tidigare har vi ju samarbetat i regeringsställning. Bland annat hade vi då försök med den finansiella samordning som statsrådet nu har lovat att det inom en vecka kommer förslag om. Vi ser med spänning fram emot det och vad det innehåller.

Sedan finns det områden där det finns vissa skillnader men jag ser inte några som helst problem i det, utan vi ska nog klara av att lägga fram förslag även inom de områdena.

En fråga som flera har tagit upp här och som också jag vill ta upp är den om arbetsgivarinträdet. Känner inte Hans Karlsson någon som helst oro vad gäller alla de företagare som verkligen talat om de problem som de redan i dag har?

När arbetsgivarinträdet utökades till två veckor sänktes arbetsgivaravgiften. Nu ökar man med ytterligare en vecka utan att på något sätt kompensera företagen. I Sverige har vi redan i dag många småföretagare som har berättat om hur tufft det är för dem med de 14 dagarna. Att få en vecka till utan att på något sätt få kompensation upplever jag verkligen som ett dråpslag mot denna stora grupp arbetsgivare i Sverige.

Anf. 155 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag medger gärna att jag så att säga inte är helt utan oro för hur vissa småföretag drabbas. Men jag tycker att det är att ta till överord att säga att detta är ett dråpslag, för det är det inte – så pass väl kan jag arbetsmarknaden och så pass väl känner jag också de små företagen. Dessutom har jag dem nära inpå mig, Birgitta Carlsson!

Vad vi nu gör och som vi inte har haft förut men som faktiskt förbättrar situationen för just små företag är att vi inför – det är vad vi tänker göra – ett högriskskydd. Det kommer att betyda att ett mindre företag i vissa situationer kan tvingas räkna med högre kostnader – så är det förvisso. Men med högriskskyddet kommer kostnaderna inte att bli så stora att de på något sätt äventyrar företaget. Där känner jag mig ganska lugn.

Anf. 156 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Ett annat område där vi haft åtskilliga debatter gäller detta med att mycket snabbare än som sker i dag få sätta in rehabiliteringsåtgärder. Dessutom har det ju funnits pengar kvar hos försäkringskassorna – pengar som inte har använts till rehabilitering, trots de höga sjuktal som vi har. Där tycker inte jag att man kan säga att de förslag som

kommit är sådana att man fullt ut flyttar fram positionerna, att förslagen är sådana att de människor som väntar på att få rehabiliteringshjälp kan känna sig trygga och lugna i den situation som de befinner sig i. Det är viktigt att klarare och tydligare uttala sig om vikten av att mycket snabbare än som i dag är fallet se till att människor får den hjälp som de behöver.

Vi i Centerpartiet har också föreslagit en samordnad försäkring. I förslaget ligger, det vet jag, att man inte ska kunna gå mellan a-kassa och sjukförsäkring utan att man ska ha samma ersättning oavsett anledningen till att man är borta från arbetet. Jag tror att det är viktigt att samordna de olika åtgärderna kring en människa. Vi i Centerpartiet vill ha en arbetslivsförsäkring som är sådan att man slipper bollas mellan, flytta mellan, olika ersättningsystem. Dessutom skulle besparingar kunna göras inom administrationen om de här myndigheterna slogs ihop.

Anf. 157 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det stör mig oerhört mycket om människor får vänta onödigt länge på rehabiliteringsåtgärder; det kan jag gott medge. Jag tänker hänga i och följa detta väldigt noga.

Det är inte rimligt att myndighetens tillkortakommanden innebär att människor får vänta innan de får rehabilitering och hamnar i det läget att de har varit borta från arbetsmarknaden på grund av att de inte fått rehabilitering så länge att de närmar sig en gräns för där förtidspensionering eller sjukersättning är det enda alternativet. Jag är långtifrån tillfreds om det är så. Jag ska bevaka det väldigt noga.

Det är sant att försäkringskassan under ett antal år, i varje fall de senaste åren, har tvingats prioritera utbetalningar på grund av de ökade sjukskrivningarna före rehabiliteringsinsatser. Det vore dumt av mig som ansvarig för detta att säga från talarstolen att det är på annat sätt. Så är det, men så får det inte fortsätta att vara. Det finns anledning att både debattera med oss och kritisera oss för de tillkortakommanden som finns hos myndigheten. Jag medger det rätt upp och ned. Jag tänker ta ansvar för att följa detta och ta ansvar för åtgärder.

Jag glömde en sak, Birgitta Carlsson. Det är riktigt att det är mycket i den här propositionen som vi är ense om. Debatten har vidgats till att handla om hela frågan naturligtvis. Det har ni bidragit till, och det har jag gjort. Birgitta Carlsson säger att vi har kommit överens förr, och vi kommer att kunna göra det. Skillnaden är väl den att vi har kommit överens nu här i riksdagen, och därför kan det bli beslut om åtgärder som för frågan framåt.

Anf. 158 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Det är ett systemfel i Sverige i dag. Aldrig tidigare har vi haft den kunskap vi har i dag om såväl sjukdomar som ergonomi. Våra arbetsplatser är mer anpassade till oss människor än någonsin tidigare. Ändå visar all statistik på ökat antal sjukskrivna människor. Medvetenheten är stor om detta, ändå står vi näst intill maktlösa inför våra försäkringskassors statistik över sjuktalet. Med andra ord: Det är ett systemfel i Sverige.

Vi talar ofta om att sätta barnen i centrum. Det är vi på ett eller annat sätt ganska överens om i denna kammare. Men nu tror jag det är dags att

sätta även människan i centrum. Det är inte lämpligt kanske att säga att man ska sätta sig själv i högsta prioritet, det kan kallas för egoism, men om vi prioriterar varandra så kommer även någon att prioritera mig. I stället för att kräva mer bidrag och stöd av olika slag borde vi uppmuntra till större engagemang för varandra. Samvaron och medmänniskan blir då det viktigaste i ett fungerande samhälle. För att vara tydlig: Jag skulle kanske kunna besvära om att vi läser långsamt orden samhälle och medborgare och tänker på ordens innebörd.

Fru talman! Ohälsotalen i Sverige i dag är ett symptom på vad vi har skapat under många år. Som vi hört har sjuktalen fördubblats sedan 1997. Orsaken kan inte bara vara dåliga arbetsgivare, okunniga läkare eller farliga miljöer. Nej, jag tror att det är ett systemfel i Sverige.

Låt mig ge något exempel. Det är omöjligt att hinna med allt det som vi numera tror oss vara tvungna till att hinna med. Utan att för den skull uppfattas som bakåtsträvare, tror jag det var enklare förr, sannolikt inte bättre. Men med tanke på att kraven inte alls var så stora som de blivit i vår tid var det enklare. Det sägs enligt beräkningar att 5–10 % av befolkningen får det allt svårare att hinna med i vårt moderna och uppskruvade samhällstempo.

Följden har således blivit att många söker tillskansa sig mer än vad regler och arbetsinsats erbjuder. Detta måste vi på något sätt komma åt. Därför är det med stor tillfredsställelse som vi noterat försäkringskassornas förmåga att komma på dem som unnar sig ett överutnyttjande av socialförsäkringens förmåner.

Fru talman! För att undvika en fördjupning i en diskussion om samhällets problem vad avser sjuktalen vill jag lyfta fram några kristdemokratiska förslag.

Sjukpenningens procentsatser borde inte vara omöjliga att ändra på. Vi har hört det tidigare i dag. Som ett exempel kan man tänka på den gamla räknescifern som har ersatts av effektiva datorer. Beklagligt nog har dessa kostat försäkringskassorna ganska dyra pengar, till och med i förskott. Inom försäkringskassavärlden hoppas vi verkligen att det nya hjälpmedlet så småningom kommer att öka effektiviteten och ge en kostnadsersättning tillbaka.

Detta till trots envisas regeringen med att bibehålla låsta fjärdedelar i sjukskrivningen. Kristdemokraterna vill införa en steglös sjukpenning som anpassas till individen så att det blir möjligt att vara sjukskriven 20 % eller 60 %, vilket i normala fall motsvarar hela arbetsdagar.

Vad är problemet, eller varför kan inte regeringspartiet sätta individen i centrum, den enskilda människan i centrum, och låta oss få en steglös sjukpenning? Det är väl ändå så att socialförsäkringen är till för människan, att människan är förmånstagaren och inte tvärtom.

Fru talman! Försäkringskassorna är en stor glädje och hjälp i vårt arbete för att komma åt ohälsotalen. Nere i Skåne har vi i vår kassastyrelse arbetat aktivt för att komma åt missbruket. Jag skulle gärna vilja fråga en företrädare för regeringspartiet om det är så att regeringen inser möjligheten att sänka sjuktalen genom att ge stöd och uppmuntran till försäkringskassornas arbete mot ett överutnyttjande. Erkänns detta arbete, eller nonchaleras det? Det skulle jag vilja ha svar på.

Vi har haft ministern på besök här i dag, vilket är glädjande. Det skulle vara intressant att lyfta fram frågan om avstämningsmötena. Vid

den utfrågning vi hade i utskottet för ett tag sedan framkom värdet av en kryssmarkering på den nya blanketten som till och med ministern lyfte upp. Kommer man att få den här uppmuntran i försäkringsarbetet, att få fylla i en kryssmarkering för en uppmuntran till tidiga avstämmingsmöten? Det är angeläget för att komma åt ohälsotalen.

Fru talman! Jag inledde med att påtala att vi har ett systemfel i svensk socialförsäkring. Det är nu tid att komma ned från läktarna och vara ute bland folk, se hur grupper betar sig. Jag hoppas att vi kan hjälpas åt i detta viktiga arbete, kavla upp ärmarna för att komma åt systemfelet i det sociala försäkringssystemet i Sverige.

Anf. 159 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag pekade i mitt anförande på hur sjukfrånvaron är mycket ojämnt fördelad bland befolkningen och hur olika den slår klassmässigt, könsmässigt, åldersmässigt och regionalt. Jag pekade på de oerhört tunga nedskärningar och försämringar i de sociala trygghetssystemen som gjordes under 90-talet och som drabbade de fattigaste i befolkningen allra hårdast. Att en del debattörer mot den bakgrunden hävdar att sjukfrånvaron mest beror på fusk och inbillningssjuka är svårsmält. Jag tycker att Kenneth Lantz är inne på de här förklaringsmodellerna i väldigt stor utsträckning. Jag skulle vilja att Kenneth Lantz markerar en gräns för det han sade i sitt tal om systemfel respektive de mera grova förenklingarna om fusk och inbillning, som ju har använts här i kammaren av partikamrater till Kenneth Lantz i bland annat budgetdebatten där hänvisningar till den inbillade sjuke gjordes. Är det Kristdemokraternas linje? Det vore välgörande att höra att det inte är det, men ett förtydligande vore på sin plats.

Anf. 160 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Det är inte så att jag på något sätt skäms för att referera till Olssons partivän i försäkringskassans styrelse i Skåne. Det är därifrån som jag har fått uttrycket. Eva Wahlgren är distriktsläkare och vald till kassastyrelsen för mandatperioden. Hon påtalade gång på gång att vi har ett systemfel i Sverige eftersom folk inte hinner med.

Är det nu så att det är upp till 5–10 % av befolkningen i vårt land som upplever att det är svårt att hänga med i vårt uppskruvade tempo måste vi komma underfund med att det är ett systemfel i vårt samhälle.

Vi har genom vårt arbete nere i Skåne också upptäckt – och det har också erkänts av samtliga partier i den här kammaren – att det förekommer ett överutnyttjande.

Kristdemokraterna kommer aldrig att arbeta emot den som verkligen är sjuk. Den ska ha all ersättning och hjälp och stöd att rehabiliteras och kompenseras ekonomiskt. Men såväl regeringspartiet och dess stödpartier som oppositionen erkänner att det förekommer ett visst överutnyttjande. Det hoppas jag att Vänsterpartiet och Kristdemokraterna kan vara överens om.

Anf. 161 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Det är flera stycken som har stått upp och sagt att det förekommer att det är människor som överutnyttjar möjligheterna, och sådant förekommer naturligtvis i alla system. Men frågan är ju: Är det

detta som är huvudförklaringen? Driver Kenneth Lantz den tesen att det är fusk och inbillningssjuka som ligger bakom den stora ökningen av sjuktalen – det som vi diskuterar här i dag – eller är det som jag hävdar mer en företeelse i marginalen som vi naturligtvis ska stävja i görligaste mån? Men är det där huvudförklaringen ligger?

Och var finns Kenneth Lantz engagemang när det gäller orättvisorna, den ojämna fördelningen av sjuktalen klassmässigt, könsmässigt, åldersmässigt och regionalt? Och var finns Kenneth Lantz engagemang när det gäller att laga revorna från 90-talet, som är en viktig förklaringsfaktor till dagens situation?

Anf. 162 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Mitt engagemang går ut på att den som är sjuk ska ha ersättning. Det tror jag att vi kan vara överens om. Jag tror också att vi kan vara överens om att det finns ett systemfel i vårt samhälle. Men jag har aldrig sagt – och jag tror inte att det finns någon kristdemokrat som över huvud har gjort det – att den största anledningen till att vi i dag har en förhöjd sjukskrivningskostnad beror på fusk. Det tror jag varken Rolf Olsson eller någon har hört, vare sig i denna kammare eller ute i något annat debattforum. Det måste vara taget direkt ur luften från herr Olsson själv.

Men jag är helt övertygad om att vi måste komma åt ett systemfel i vårt land, och då behöver vi även Vänsterpartiets hjälp för att kunna uppmuntra människor till att gå tillbaka till arbetet så tidigt som möjligt. Den som är sjuk ska naturligtvis ha full ersättning enligt det socialförsäkringssystem som vi har. Något annat är inte aktuellt.

Anf. 163 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Vi vet att det är angeläget att komma till rätta med sjukskrivningarna för välfärdens skull. Vi vet också att sjukskrivningarna har många orsaker, men det tänker jag inte gå in på.

Jag tänkte ägna mitt korta anförande åt de sjukskrivna kvinnorna i offentlig sektor, en sektor som jag själv har arbetat inom i ungefär 25 år. Jag är lite besviken över att ministern har gått för det här är ett område där arbetsgivaren har ett stort ansvar.

Kvinnor i offentlig sektor mår inte bra och trivs inte på jobbet. Det visar deras höga sjukfrånvaro, och det finns många orsaker till det. Det kan förklaras med de neddragningar som har gjorts under 90-talet och – det vill jag lyfta fram – att kvinnor inte får sina livspussel att gå ihop.

Trots allt tal om jämställdhet är det många kvinnor som har ansvar för hem, barn, barnbarn, föräldrar och svärföräldrar. Inte sällan sköter de också vården av en frisk make i hemmet, och det är någonting som jag tycker att vi kvinnor ska sluta med. Anne Wibble kallade dessa kvinnor sandwichkvinnor. De kommer i kläm på grund av alla krav från omgivningen, och de kommer inte ur ekorrhjulet.

Jag har också träffat många kvinnor i offentlig sektor som är sjukskrivna på grund av brister i arbetsmiljön. Här har arbetsgivaren en stor uppgift. Det har till exempel handlat om ständiga omorganisationer. Varje chef ska sätta sin tumstämpel på organisationen. Det blir oreda och väldigt lite blir gjort.

Det handlar om bristande ledarskap, brist på delaktighet och inflytande och små möjligheter att påverka arbetstider och arbetsformer.

En del upplever också att det är svårt att framföra såväl kritik som personliga önskemål till sin chef. En del känner att de inte gör ett värdefullt jobb på grund av att arbetet värderas så lågt, och det är ju inte bra för självkänslan.

Samhället genomgår en ständig förändring. En reflexion som jag som har arbetat i denna sektor har gjort är att detta inte har påverkat den offentliga sektorn särskilt mycket. Den ser ungefär likadan ut i dag som för 25 år sedan med vissa undantag. Jag har sett en rädsla för förändringar, förändringar som man tror ska innebära försämringar. Men jag tror att vissa förändringar och ett visst mått av nytänkande skulle förebygga ohälsan inom den offentliga sektorn.

Ge familjer möjligheter att kombinera arbete och föräldraskap! Dela på ansvaret för barn och hem! Gör det möjligt att köpa hushållstjänster! Gör det möjligt att byta arbete, arbetsplats eller arbetsuppgifter och inför flexibla arbetstider!

Förutom dessa nämnda saker har Folkpartiet lagt fram flera bra förslag med anledning av ohälsan i landet. De är mycket angelägna om vi vill rädda välfärden.

Jag står naturligtvis bakom Folkpartiets reservationer.

Anf. 164 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Solveig Hellquist tar upp viktiga frågor om arbetsmiljön i offentlig sektor. Jag vill påstå att även vi tycker att det är oerhört viktigt att vi diskuterar och debatterar villkoren för dem som är anställda där.

Samtidigt är det viktigt att notera den allmänna diskussion som ändå har förts mot den offentliga sektorn och mot kvinnorna som utgör 80 % av de anställda och som har slitit hårt, kanske i 35–40 år. De är nu uppe i 55–60-årsåldern. Man har underförstått menat att de nu drar sig därifrån. Det är viktigt att se deras arbetsvillkor och att det behöver göras mycket på det området. Det bör man lyfta fram på olika sätt.

Den privata sektorn får inte glömmas bort i diskussionen när man pratar om helheten. Ungefär en fjärdedel av de privata företagen orsakar hälften av bekymren i den sektorn.

Folkpartiet pratar rent allmänt om hur lång tid det är som har förflutit. Men man ska inte heller glömma bort att två tredjedelar av sjukfallen blir friska inom 60 dagar.

Men Solveig Hellquist och jag kan vara överens om att det behövs mera resurser till offentlig sektor, till vård, skola och omsorg. Det tjänar de som är anställda inom den offentliga sektorn på.

Anf. 165 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Fru talman! Det är roligt att vi är överens. Men det krävs alltså ett brett anslag när det gäller den offentliga sektorn. Det finns en hel del missmod, och det bekymrar mig väldigt mycket, alldenstund det kommer att bli arbetskraftsbrist i offentlig sektor. Och vilka av dagens unga pojkar och flickor vill söka sig dit om situationen är som den är?

Jag sade att jag själv har arbetat inom den här sektorn. Det är väldigt rigida strukturer. Det är angeläget att man vågar pröva nya vägar och att

man också vågar att göra misstag. Det är ändå det som kan leda till en utveckling av offentlig sektor och göra så att personalen mår bra.

Prot. 2002/03:117
5 juni

Anf. 166 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag ville med mitt inlägg bara påtala att när vi pratar om offentlig sektor ska vi också se de många goda exempel som finns just inom offentlig sektor, för vi pratar om en väldigt stor del av den svenska arbetsmarknaden. Ibland kan jag uppleva att man alldeles för lättvindigt och i allmänna ordalag sveper över begreppet offentlig sektor och vad som sker där.

Jag noterar också, glädjande, att Folkpartiet är berett att mycket kraftfullt jobba för mer resurser, mer pengar, mer ekonomi. Självfallet har vi också en viktig gemensam uppgift när det gäller de 700 000 människor som behövs inom en tioårsperiod och som inte finns i dag inom just vård, skola och omsorg. Inte minst har vi i samarbetspartierna tillsammans med regeringen kämpat hårt för detta under flera år och tänker göra så framöver också.

Anf. 167 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Fru talman! Det här med politik omfattar ju så många områden. Nu pratar vi just om sjukskrivningarna. Får vi ned dem kommer vi att få pengar över till mer folk till skolan och till välfärden i stort. Men det handlar ju om hur man vill skapa det här samhället, det vill säga att jag tycker att det är ytterst viktigt att man, för att kunna fördela de här resurserna, ser till att det blir ett klimat som gör att vi får tillväxt och något att fördela.

Anf. 168 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Jag begärde ordet igen för ett tag sedan med anledning av ett par saker som sades av Ronny Olander i ett tidigare inlägg.

Försäkringskassan behöver beröm, sade Ronny Olander och ville då påstå att det skulle vara en kritik när jag ifrågasatte om försäkringskassorna skulle klara alla de nya åtaganden som regeringen nu ålägger dem. Jag vill bara säga till Ronny Olander att min kritik riktar sig mot Socialdemokraterna och regeringen, inte mot försäkringskassornas personal. De har nog jobbigt ändå. Jag kan hålla med om att de behöver beröm.

Ronny Olander antydde också att jag och andra från borgerligheten i debatten här skulle ha en människosyn som inte var så bra och att det skulle vara kopplat till våra partiförslag i andra sammanhang om skattesänkningar. Då vill jag säga att skattesänkningar som leder till att också lågavlönade kan påverka och styra sin vardag och leva på sin lön och som leder till att fler får jobb och att vi får en tillväxt i Sverige, som bland annat ger oss resurser till vården, skolan och en fortsatt välfärd, är bevis på en människosyn som i hög grad värnar om den enskilda människan.

Anf. 169 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Jag noterar vad Linnéa Darell säger och att hon faktiskt också lyfter fram försäkringskassans personal, som många gånger gör ett

*Förändringar inom
sjukförsäkringen för
ökad hälsa i arbetslivet*

mycket berömvårt arbete. Det är viktigt att lyfta fram den delen också. Sedan tänker jag inte kommentera detta mer, för tiden springer i väg.

Vi har nu kommit över på näringslivsfrågor, skattefrågor och andra politikområden som på sitt sätt berör också detta. Jag noterar bara att vi får återkomma till detta i annat sammanhang på grund av tidsbrist.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

*Elektronisk
kommunikation, m.m.*

9 § Elektronisk kommunikation, m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2002/03:TU6
Elektronisk kommunikation, m.m. (prop. 2002/03:110).

Anf. 170 KERSTIN ENGLE (s):

Fru talman! Trafikutskottet ska nu debattera det betänkande som behandlar regeringens proposition 2002/03:110 om elektronisk kommunikation jämte fem följdmotioner. Betänkandet behandlar också 18 motioner som berör olika IT- och telefrågor och som avlämnats under den allmänna motionstiden hösten 2002. Lagen ska ersätta nuvarande telelag och lagen om radiokommunikation.

Enskilda och myndigheter över hela landet ska få tillgång till effektiva och säkra elektroniska kommunikationer, vilket kräver att tydliga mål formuleras, konkreta handlingsplaner ställs upp och framåtsyftande spelregler antas.

En bärande tanke bakom det nya EU-rättsliga regelverket är att i takt med att konkurrensen utvecklas ska särslagstiftningen ersättas av en generell konkurrenslagstiftning. Regler om samtrafik och andra former av tillträde ska exempelvis användas endast när det föreligger särskilda behov.

Inom området elektronisk kommunikation går utvecklingen mycket snabbt framåt. Av den anledningen föreslår regeringen inte någon lagtext om en viss överföringshastighet. Detta skapar onödiga låsningar.

Vad som i dag anses vara en acceptabel överföringshastighet kan inom en mycket snar framtid ses som en orimligt låg hastighet. Kort sagt är inte tidsåtgången för att åstadkomma lagändringar anpassad till utvecklingen på en dynamisk marknad som den inom elektronisk kommunikation.

Utskottet gör bedömningen att det i den situation som i dag råder krävs en särreglering för att främja att marknaden för elektronisk kommunikation fungerar effektivt. Det är därför rimligt att Post- och telestyrelsen ska ha det övergripande sektorsansvaret för området och vara den ansvariga myndigheten enligt den nya lagen. Detta överensstämmer väl med vad andra länder inom EU kommit fram till.

Utskottet förutsätter att den analys och avstämning av hur den nya lagen fungerar som regeringen tagit initiativ till kommer att ske senast om två år, det vill säga i juni 2005.

Frågor om hälsokonsekvenser av strålning från anläggningar liksom strålningens påverkan på natur- och kulturmiljöer är mycket angelägna

och äger stor aktualitet. Utskottet förutsätter därför att dessa frågor beaktas inom ramen för det fortsatta arbetet med att uppnå en hållbar utveckling.

Avslutningsvis, fru talman, ska jag berätta att denna nya lag ska gälla från den 25 juli 2003 och att alla motionsförslag avstyrks av utskottet. Debatten ska också handla om 14 reservationer och ett särskilt yttrande.

Nu kan debatten starta.

Anf. 171 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det här betänkandet är ett viktigt betänkande i sig, i och med att det behandlar en viktig lagstiftning. Det är ingen tvekan om att lagen om elektronisk kommunikation, som nu ska ersätta telelagen, naturligtvis är en milstolpe i sig.

När telelagen infördes innebar det att svensk riksdag, efter att inte haft någon reglering på telemarknaden, framtvängde en lagstiftning som gjorde att man framtvängde konkurrensmöjligheter på teleområdet. Den har av omvärlden kallats för en av de främsta avregleringarna på teleområdet. Det kanske är det enskilt viktigaste beslut i riksdagen under 90-talet. Det skapade en tele- och IT-marknad i Sverige som blev unik och fick en unik utveckling som haft mycket, mycket stor betydelse för Sverige som land.

Det föreliggande betänkandet är i stora delar mycket bra, även lagförslaget i sig. Men det finns vissa skönhetsfläckar. Jag vill inte säga att de är avgörande på något sätt, men det är skönhetsfläckar som inte borde ha funnits där.

En av grundbultarna i den gamla telelagen var lagkravet på samtrafik mellan de olika operatörerna av telenät. Det är naturligtvis så att startar man ett nytt telebolag och bara har en abonnent och samtalen inte kopplas vidare till den man ska ringa till, då blir det ingen konkurrens och därmed nästan omöjligt att starta ett nytt telebolag eller att vara operatör på marknaden.

Det var lagen som framtvängde vidarekoppling, samtrafik i näten. Det var det som var grundbulten i telelagen. Och den blev förhållandevis enkel i och med att den var lagstadgad. Det är denna lagstadgade skyldighet som nu luckras upp genom att man endast via ingripande av PTS i framtiden ska kunna framtvänga denna samtrafikskyldighet.

Jag tycker att det är en onödig uppluckring. Jag vet att det finns strömningar i Europa som vill ha det så här. Men det är en uppluckring som gör det lättare för de stora och dominerande telebolagen och svårare för nytillträdande mindre TV-bolag att komma in på marknaden. Enligt min uppfattning försvagar det konkurrensen och är därmed till nackdel för den vanlige konsumenten. Risken är att det blir fler processer i onödan. Jag säger inte att detta inte kan fungera, men det är onödigt byråkratiskt försvårande och tidsfördröjande för många nytillträdande på marknaden, som därmed behöver mer kapital i ryggen för att kunna lyckas.

Den andra punkten av betydelse för myndighetsorganisationen är: Ska detta läggas till Konkurrensverket och konkurrenslagstiftningen, eller behöver vi en särskild reglermyndighet? Ja, för mig är det ganska uppenbart att det var när vi inte hade någon lagstiftning alls som det blev ett naturligt monopol. Det var lagstiftningen som framtvängde samtrafiken

och som skapade möjligheterna till konkurrens och den dynamiska utvecklingen.

Konkurrensverket har en konkurrenslag att falla tillbaka på. Tyvärr tar prövningar mot Konkurrensverket ungefär två år i domstolar att genomföra, vilket många gånger innebär att den svagare parten hinner försvinna från marknaden innan man når fram till målgång. Den nuvarande lagen om elektronisk kommunikation och det reglersystem som finns och som tillämpas av PTS gör det möjligt att ingripa snabbare, till och med på förhand. Därmed snabbas processen upp och möjliggörs för de mindre aktörerna både att kunna överleva och att kunna bli reella konkurrenter på marknaden.

Självfallet är det så att en generell lagstiftning är önskvärd när vi ännu inte befinner oss i ett sådant läge på telemarknaden att det går att bortse från de nackdelar den skulle komma att innebära. Dels är det långa processtider, där många nytillträdande kan försvinna under hand, dels måste man även ta hänsyn till att nästan alla andra länder har ett renodlat konkurrensverk med konkurrenslagstiftning, och särregleringar har hänvisats till en särskild reglermyndighet.

Väljer man dessutom att inte ha lagstadgad samtrafik i näten innebär det också ytterligare behov av reglermyndighet enligt den socialdemokratiska lösningen.

Jag och mina partikamrater ställer oss därför bakom att vi bibehåller PTS som reglermyndighet med särskild lagstiftning i avvaktan på att vi kan komma längre i avregleringen och därmed mot en mer generell konkurrenslagstiftning. Vi har fått stöd i remissinstanserna där, såväl från Konkurrensverket, Post- och telestyrelsen som från Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen – de som tillämpar konkurrenslagstiftningen i rättsligt hänseende.

Den sista punkten, fru talman, som jag tänker nämna är IT-infrastrukturen. Den kommer huvudsakligen upp i motioner som behandlas i detta betänkande. Jag noterar bara att en del av det arbete som har gjorts här när det gäller *rooming*, det vill säga samutnyttjande av nät och samutnyttjande av master i glesbygd i synnerhet men även i staden, har kommit att innebära förbättringar både i form av förbilligande av utbyggnaden och därmed i form av bättre förhållande till konsument. Men självfallet kan en opposition inte undgå att kritisera en tidigare näringsministers många löften om rekordsnabb utveckling av bredbanden till i princip alla, vilket skulle ske med lite subventioner från staten. Slutresultatet blev ju i praktiken under utsatt tidsrymd att nästan lika många som han hade lovat skulle få bredband, det vill säga över 90 %, inte fick det. Dessutom nyttjades pengarna inte.

Att lova runt och hålla tunt är inte bra, i synnerhet när det gäller statsmakten, för på det sättet skadar man marknaden. Många lutar sig tillbaka och väntar på att staten ska fixa det här med bredband till hushåll. Så blev inte fallet, och därmed har man fördröjt en del av den utveckling som skulle ha kunnat förstärka Sverige som tele- och IT-nation och därmed skulle ha förstärkt vår nationella konkurrenskraft.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation nr 1.

Anf. 172 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Fru talman! Propositionen omfattar ett förslag till en ny lag om elektronisk kommunikation, som ensam ska ersätta ett antal tidigare lagar med anknytning till området, främst telelagen och lagen om radiokommunikation. Propositionens förslag tar sin utgångspunkt i ett antal europeiska direktiv som rör teknisk kommunikation, vilka därmed införlivas i svensk rätt. Det är värdefullt att så sker. Det har tidigare varit svårt att nå rättslig överblick över ett så stort intresseområde, som befinner sig i snabb utveckling. Slutligen föreslås en ändring av en tidigare konvention till en konvention om inrättande av ett europeiskt kommunikationskontor, ECO. Denna europeiska myndighet skulle kunna vara en av dem som med fördel skulle kunna lokaliseras till Sverige.

1993 inleddes en avreglering av telemarknaden som tvingade fram konkurrens genom en ny form av monopolreglering. Konkurrenssituationen har förbättrats under de tio år som gått sedan dess, men för att få en väl fungerande konkurrens återstår en del för oss att göra.

Syftet med lagen var att skapa en Konkurrenssituation inom ett monopoliserat område. Därför skiljer sig telelagen från konkurrensrätten på några punkter. Konkurrensrätten fungerar så att man ingriper när en misstänkt överträdelse skett, medan telelagen ger möjlighet att sätta upp regler i förväg. Detta är en särslagstiftning som bör upphöra när fullständig konkurrens råder. Den normala ordningen inom konkurrensrätten måste gälla även inom detta område, och övergången till en sådan ordning bör ske så snart det låter sig göras.

De mål om elektronisk kommunikation som formuleras i propositionen är värdefulla som grund för åtgärder inom området. De hade emellertid, vilket också påtalats av remissinstanser, kunnat formuleras på ett mer mätbart sätt, vilket skulle ha underlättat tillämpbarheten av målen.

Det är av stort värde att i propositionen kunna notera att regeringen, liksom Folkpartiet starkt förordad, i en valsituation föredrar modellen auktioner, alltså marknadsnära bedömningar, framför modellen "skönhetstävlingar" eller politiska bedömningar. Detta är en fråga där valet står mellan två ytterligheter, där vid tillämpning ofta ingen ensam är fullkomlig. Auktioner bör när de används organiseras så att de kan fungera som urvalsinstrument snarare än som intäktsgenerator. Man ska inte underskatta den ekonomiska drivfjädern i en sådan urvalsmekanism.

Vidare anges i propositionen att det i den nya lagen särskilt bör anges att funktionshinderades behov ska beaktas. Detta bör ske såsom en samhällsomfattande tjänst. I propositionstexten skrivs att alla som tillhandahåller en allmänt tillgänglig telefonitjänst ska vara skyldiga att tillhandahålla tjänster som är anpassade till funktionshinderades behov. Härvid kan statlig upphandling vara ett värdefullt medel. Det finns anledning att ställa sig bakom denna utveckling.

IT-kommunikationer är framtiden för Sverige och dess landsbygd. Goda IT-kommunikationer kan vara *ett* bra verktyg för att skaffa fler arbetstillfällen på landsbygden. Det är därför av största vikt att det finns ett väl utbyggt och kraftfullt IT-nät i alla delar av landet. Folkpartiets uppfattning är att det i första hand är näringslivet som ska engagera sig i utbyggnaden av IT-nät. Stat och kommun bör endast gå in på denna marknad för att garantera att utbyggnaden når ut till samma kostnad och i rätt tid till invånare på landsbygden och i glesbygden som behöver den

för att kunna etablera verksamhet. Det viktigaste är att se till att alla kan få tillgång till IT-uppkoppling oavsett bostadsort.

Folkpartiet vill också framhålla att det har visat sig att mobiltelefoni-täckningen är synnerligen dålig på många håll i Sverige. Ur säkerhets-synpunkt är det allvarligt att det inte fungerar tillfredsställande i hela landet. Vi förutsätter att möjligheter till en ökad täckning av mobiltele-fonnätet i framför allt glesbygd kan underlättas. Vi tycker också att det är angeläget att bejaka försiktighetsprincipen vad gäller strålning kring mobiltelefoner. Ytterligare kunskap på området är nödvändigt.

När det gäller IT och telekom var Sverige tidigt ett föregångsland, som lett teknikutvecklingen på området. De senaste årens konjunktur-nedgång har slagit hårt mot branschen. Folkpartiet tror fortsatt att IT- och telekomsektorn har goda chanser att komma tillbaka som en stark del av det svenska näringslivet. För att klara det krävs åtgärder och insatser som främjar den potential som finns i Sverige och som ger möjligheter till utveckling.

Fru talman! Jag står bakom Folkpartiets samtliga reservationer men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation nr 5.

Anf. 173 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det här är ett omfattande betänkande med en blandning av regleringsfrågor, samtrafik, myndighetsfrågor, IT-infrastruktur med mera som vi har att ta ställning till här i dag.

För att vi ska ha en chans att bli klara till voteringen kl. 17 begränsar jag mig till att tala om infrastruktur, eftersom Per Westerberg och Chris-ter Winbäck har berört frågor om samtrafik, myndighetsorganisation och annat som vi är ense om i reservationerna nr 1 och 5.

I inledningen till vår sammanfattning av det här betänkandet skriver vi från trafikutskottet att vi ”anser att riksdag och regering har en central roll för att uppnå målen för sektorn elektronisk kommunikation. För att hela landet skall få tillgång till effektiva och säkra elektroniska kommu-nikationer krävs att tydliga mål formuleras, konkreta handlingsplaner uppställs och framåtsyftande spelregler antas.”

Denna formulering är som klippt och skuren ur vilken centermotion som helst under senare år, och den står i väldigt skarp kontrast till den praktiska politik som regeringen drivit och driver.

I en debattartikel häromdagen i flera landsortstidningar skrev två le-dande personer på IT-området, Kjell Westerback som är verksam i IT-företagens telekområd och Hans Wallberg som är utvecklingschef för det svenska universitetsnätet SUNET, att regeringens IT-politik är mest vackra ord. Regeringen är inte beredd att göra de framsynta investeringar som behövs för att nå visionen om bredband åt alla, precis som Per Wes-terberg här tidigare har berört.

Det är en händelse som ser ut som en tanke att regeringen i dag, samma dag som riksdagen diskuterar de här frågorna, avvecklar sitt eget bästa verktyg på området, den statliga IT-kommissionen, när den nu slutligen överlämnar sitt sista betänkande om en IT-politik för resultat och nytta till det ansvariga statsrådet Ulrica Messing.

För några år sedan talade dåvarande näringsministern Björn Rosen-gren om hur viktig informationstekniken är för Sverige, för framtida jämlikhet, demokrati, tillväxt och fortsatt konkurrenskraft på en alltmer

globaliserad och digitaliserad marknad. Nu tycks IT-ambitionerna, inte minst att döma av frågestunden tidigare här i dag, vara ersatta av drömmarna om att till varje pris baxa in Sverige i EMU. *Det* verkar vara den nya kraftfulla frälsarkrans som kommer att lösa alla möjliga målsättningar för arbete och välfärd, och säkert IT-infrastrukturen också. Men IT-infrastrukturen får marknaden klara bäst den kan, det är alldeles tydligt med regeringens politik.

Luftiga drömmar bidrar dock inte till utveckling. En väl utbyggd IT-infrastruktur däremot är konkret och viktig för hela landet, precis som Christer Winbäck sade. Den var det när Björn Rosengren talade om den, och den är det i dag i lika stor utsträckning. Men i regeringens arbete och förslag finns ingen konkretion. Det finns bara vackra ord. Det är tragiskt och defensivt, och det illustrerar väl regeringens oförmåga att driva en framsynt och offensiv IT-politik. Det är alltså inte bara vi från Centerpartiet som säger det utan också många ledande debattörer på IT-området.

Sverige har också mycket riktigt tappat sin tidigare tätposition som ledande IT-nation i världen. Såväl Irland som Kanada och till och med Sydkorea har nu kommit längre än Sverige när det gäller andel av befolkningen som har tillgång till bredband. Björn Rosengrens och regeringens löften om att 98 % av svenska folket skulle ha tillgång till bredband – jag tror det var till 2002, som nu har passerat – har försvunnit in i ett töcken där inte ens konturerna av en samlad IT-politik kan skönjas. Det är som framhölls på vår utfrågning i Skandiasalen den 8 maj av Lars Hedberg från Svenska Stadsnätsföreningen: Någon måste sitta i förarsätet. Det har inte regeringen upptäckt.

Från Centerpartiets sida anser vi att utbyggnaden av riks- och kommundäckande bredbandsnät är av avgörande betydelse för Sverige som industri-, tjänste- och utbildningsnation, men också för den enskilda människans utveckling och möjligheter. Det är därför vi länge och medvetet drivit och driver kraven på att regering och riksdag måste ta det fulla ansvaret för en väl utbyggd IT-infrastruktur som ger förutsättningar för en digital allemansrätt, som vi talar om.

Regeringens avsaknad av en medveten och långsiktig IT-politik har lett till att en samlad satsning för att på ett effektivt sätt täcka hela landet har uteblivit. I stället har en rad olika aktörer agerat på egen hand, med påföljd att IT-infrastrukturen i dag bär väldigt tydliga drag av suboptimering.

En digital allemansrätt, där människor och företag såväl i staden som på landet kan använda IT-kommunikationer på snabba och lika villkor. Det är Centerpartiets tydliga mål. Genom att utnyttja den nya tekniken vill vi ge möjlighet för människor att växa och skapa nätverk som inte begränsas av social tillhörighet eller geografisk hemvist. Sverige behöver en aktiv IT-politik, inriktad på att ge människor och företag nya möjligheter till livskvalitet, livskraft och självbestämmande. Flera tunga aktörer har, precis som jag sade tidigare, uttryckt likartade åsikter som Centerpartiet i fråga om IT-infrastrukturen. Senast har nu Vinnova påtalat behovet av ett samlat, statligt dominerat IT-infrastrukturbolag. Från den av regeringen nu nedlagda IT-kommissionen har också synpunkter av det här slaget framförts. Regeringen måste enligt vår mening nu skyndsamt utreda förutsättningarna för ett samlat ansvar för ett heltäckande optiskt fibernät och därefter återkomma med förslag till nödvändiga beslut för

att fullfölja utbyggnaden. Det utvecklar vi i reservation 9 i det här betänkandet.

Centerpartiet har också upprepade gånger framhållit betydelsen av regionala IT-satsningar för att stimulera och utveckla IT-användningen. Det kan till exempel vara satsningar på olika pilotprojekt för att utveckla frågor rörande fiberoptiska och andra bredbandiga accessnät mot hushåll, företag och offentlig verksamhet. Vi anser att satsningar på olika pilotprojekt i avgränsade testområden med fördel kan prövas på flera olika håll runtom i landet. Gävleborg, Blekinge och Gotland kan vara lämpliga exempel.

Fru talman! Jag står avslutningsvis bakom samtliga reservationer som vi ställt oss bakom i betänkandet, men jag nöjer mig här med att yrka bifall till reservation nr 9.

Anf. 174 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Det här är ett förslag till en ny lag på området för elektroniska kommunikationer som vi debatterar nu. Det är en lag in i framtiden. Det är en lag som skapar förutsättningar för att Sverige ska stå väl rustat inför framtidens behov av en väl utbyggd infrastruktur för snabb och rationell hantering av tele-, radio- och datakommunikation.

Vi socialdemokrater känner oss mycket nöjda med utskottets betänkande. Det blir en ny, samlad och modern lagstiftning med effektivare reglering – en mer verklighetsanpassad lagstiftning. Det här gör vi genom konvergens, EU-harmonisering, vassare och snabbare verktyg genom ökade möjligheter för PTS och samordningen av 3G-utbyggnaden.

De politiska målen för den nya lagen är att enskilda och myndigheter ska få tillgång till effektiva och säkra elektroniska kommunikationer med största möjliga utbyte när det gäller urval, pris och kvalitet. Sverige ska i ett internationellt perspektiv ligga i framkant i dessa avseenden. De elektroniska kommunikationerna ska vara hållbara och användbara och tillgodose framtidens behov. De främsta medlen för att uppnå detta ska vara att skapa förutsättningar för en effektiv konkurrens utan snedvridning och begränsningar samt att främja den internationella harmoniseringen. Staten har ett ansvar, men lägger sig inte i i onödan. Men på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden, där ska vi ta vårt ansvar.

Den nya lagen ersätter telelagen och lagen om radiokommunikation. Det blir en lag som omfattar all elektronisk kommunikation, vilket innebär att Internettillhandahållare, data, till exempel bredband, och *broadcast*-nät ska omfattas. Dessa har till stora delar tidigare varit oregerade.

Den nya lagen bygger bland annat på ett EU-direktiv som innebär en harmonisering av reglerna för elektronisk kommunikation inom EU. Alla medlemsstater ska börja tillämpa regelverket den 25 juli. Lagen innebär ytterligare ett steg mot den vanliga konkurrenslagstiftningen av tele- och datakommunikationsmarknaden. Men så länge effektiv konkurrens råder behöver inte lagens sektorspecifika åtgärder användas. Lagen bygger på att marknaden gör frivilliga överenskommelser, men när det finns marknader där detta inte fungerar ska myndigheten, det vill säga PTS, ingripa för att garantera att konsumenterna får ett bra utbud till vettigt pris.

Man skulle kunna säga att utgångspunkten för detta betänkande är att det finns en marknad i förändring, vilket medför krav på flexibilitet. Vi ställer de största kraven på den som är störst. Vi ska ge utrymme för nya och mindre aktörer, och sist men inte minst ska vi se till att det finns olika förutsättningar i landet.

Teknikutvecklingen går fort. Nya aktörer kommer och går, nya tjänster och trafikmönster uppstår, liksom nya affärsmodeller och nya relationer mellan olika aktörer. Detta kräver flexibilitet och ett förändrat agerande.

Den som har en dominerande ställning, det som vi i betänkandet kallar SMP, kan om inte effektiv konkurrens råder åläggas särskild SMP-skyldighet. Det kan gälla nationellt och också regionalt och lokalt beroende på var den relevanta marknaden har definierats. Syftet är att stötta utvecklingen av tele- och datakommunikation samt av Internet och bredband.

Detta gör vi genom att öka konkurrensen. Vi ska också se till att det finns ett konsumentperspektiv och geografiska perspektiv nationellt, regionalt och lokalt. Dessutom ger vi förutsättningar för samverkan och samarbete, vilket ska öka förutsättningarna för utbyggnaden.

Tillgängligheten är också viktig, och en insats är förstås den statliga bredbandssatsningen, som många redan har kritiserat men som nu finns, samt 3 G-utbyggnaden. Tilldelningen av licenser för bredband i luften är ytterligare en åtgärd. Det är viktigt att stimulera samverkan vilket kan påskynda utvecklingen.

Det handlar exempelvis om åtkomst till accessnät för flera aktörer och inte minst samverkan när det gäller utbyggnaden av master. Ingen i Sverige vill ha en skog av radiomaster. När det gäller operatörer som stöter på problem med bygglov och därför inte har möjlighet att bygga ut enligt sina planer måste man kunna samlokalisera. Vi förtydligar i betänkandet att PTS har möjlighet att avgöra frågan om delning av mast eller antenn även om saken inte är överklagad till högre instans.

Fru talman! Det är viktigt för konsumenterna att det finns bra och trygga integritetsskydd. Operatörerna ska inte kunna ta del av information kring tjänster som kunderna utnyttjar. Detta gäller även så kallade *cookies*, vilka visserligen underlättar surfandet men också lagrar information i datorn. Det ska tydligt informeras hur man avböjer detta. Därför innehåller den nya lagen ett stärkt integritetsskydd. Det gäller även bredbandstjänster och Internet, vilket inte varit fallet tidigare.

Med en utveckling där nya och mindre aktörer tillsammans med stora nationella aktörer med olika dominans finns på marknaden är det viktigt att konsumenterna får lika förutsättningar oavsett om man är kund hos en liten eller stor operatör. I den nya lagen kräver vi vissa saker av samtliga operatörer, till exempel avgiftsfri tillgång till larmnumret 112. Det gäller visserligen endast telefoni, men generellt kan man säga att flera saker som i dag gäller på telefonisidan i framtiden genom den nya lagen också kommer att gälla bredband och Internet.

Ur ett konsumentperspektiv är tilliten till Internet, bredband och telefonitjänster viktig. En åtgärd som nu finns med i den nya lagen är tillgången till avgiftsfri samtalsspärr samt kreditgräns. Det är också viktigt att avtalen görs tydliga.

Fru talman! För att den nya lagen ska fungera och leda till ökad konkurrens som stimulerar marknaden är det viktigt att vi har en stark myndighetsorganisation som kan ingripa på områden på marknaden där konkurrensen inte fungerar. Därför ger vi PTS starkare muskler så att de kan kräva tillgång till alla typer av tjänster.

Slutligen kommer jag till det bästa, nämligen trafikskottets stolthet. Det handlar om uppföljning och utvärdering. Vi lever i en föränderlig värld, och därför är det viktigt att vi kan använda oss av målstyrning. Våra mål på dessa områden är effektiva och säkra kommunikationer i hela landet. Därför behöver vi en omsorgsfull resultatuppföljning. Det gäller uppföljning av utvecklingen i olika regioner i landet, olika befolkningsgrupper, funktionshindrade, män, kvinnor, yngre och äldre samt olika typer av kommunikationstjänster.

Förr i tiden kanske det hela var enklare när staten fastställde till exempel teletaxorna i landet. I framtiden gäller det att på ett mer intelligent sätt påverka marknaden så att hela landet får goda förutsättningar för de tjänster som finns inom sektorn elektroniska kommunikationer.

För att värna riksdagens roll och trygga en väl fungerande demokrati krävs därför att riksdagen noga följer hur de nya målen för sektorn uppfylls. I betänkandet har därför ett enigt utskott särskilt markerat betydelsen av uppföljning och utvärdering.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motionsyrkanden.

Anf. 175 Förste vice talman PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tänker inte uppehålla mig vid utbyggnaden av bredband. Det har vi gjort så många gånger tidigare i kammaren. I stället ska jag ställa frågor om försvagningen av möjligheterna för nya, tillkommande företag på telemarknaden.

Varför försvagar man samtrafikskyldigheten? Varför ska den fördröjas genom att den tas bort från lagstiftningen? Det leder endast till längre processer, mer byråkrati och dessutom en svagare position för konsumenter samt för mindre och nytillträdande företag.

Anf. 176 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Jag menar att det inte blir någon försvagning, men jag håller med om att det inte längre är vi som ska följa frågan utan det är PTS. Det blir mer flexibelt när PTS kan ta itu med frågan omedelbart då man ser ett problem. Därmed kan de ingripa på ett mycket tidigare stadium när de ser att en marknad inte fungerar än om regering eller riksdag skulle ingripa.

Dessutom ska vi vara tydliga med att tala om att det kommer att finnas övergångsregler tills vi har hittat rätt i rättsprocessen.

Anf. 177 Förste vice talman PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Men detta är ju ingenting som regering och riksdag behöver befatta sig med och har inte behövt göra det tidigare heller. Det har varit klart uttryckt i lagen om lagstadgat krav på samtrafikskyldighet. Därmed har det också tidigare varit glasklart. Varför försvaga detta ånyo? Varför fördröja, byråkratisera och ta nya rättsprocesser? Det för-

Anf. 178 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Det gäller för PTS att verkligen ha de muskler som vi vill att de ska ha, och som jag vet att också Per Westerberg vill att PTS ska ha.

Tidigare var telelagen en färskvara. Vi stod varje år i riksdagen och anpassade oss till den nya situation som rådde ute i samhället, och varje år fick vi anta en ny telelag.

Det här är en mer flexibel lag där PTS på ett tidigt stadium kan ingripa när man ser att marknaden inte fungerar.

Anf. 179 KARIN THORBORG (v):

Fru talman! Kommunikation mellan människor är ett grundläggande behov. Ett barn som växer upp utvecklas inte normalt om det inte finns fungerande kommunikationer i omgivningen. Genom tiderna har kommunikationssystemen förbättrats och förfinats från de första tecknen som ristades in i en träbit till postdiligenser, och sedan kom – relativt sent – radio och televågorna in i bilden.

Nu har vi kommit så långt att vi ska fatta beslut om en lag om elektronisk kommunikation. Tekniken har tagit över och befordrar kommunikationen långt över människans förmåga att fatta. Vi har byggt ett samhälle som fordrar goda och snabba kommunikationer. Men fortfarande står det i vår makt att styra och stifta lagar över dem. Då är det desto viktigare att lagen blir bra, eftersom kommunikationerna är så centrala i dagens samhälle.

Man kan inte skriva in allt i en lag. Visserligen är detta betänkande stort och bygger på en proposition som är ännu större. Men det är ändå bara en yttre ram som reglerar de stora dragen och försöker att styra utvecklingen åt rätt håll.

Den här lagen har lagts fram som ett rent tekniskt-juridiskt ärende. Det är svårt att utifrån lagen se vilka konsekvenser det får när det gäller regionalpolitik, jämställdhet och miljö. Ändå är det vad vi måste se till och stifta en lag som gör att människor känner trygghet.

Den snabba utbyggnaden av mobiltelefonnäten och användningen av mobiltelefoner som pågått en tid har på ett mycket påtagligt sätt aktualiserat frågan om hälsokonsekvenserna av strålningen från anläggningarna liksom från själva telefonerna.

De här frågorna är mycket angelägna och berör de enskilda människorna. Därför är det nödvändigt att eventuella risker med elektromagnetisk strålning uppmärksammas vid utbyggnaden och att man tar frågorna på allvar.

PTS har sektorsansvaret och har i uppdrag att införa miljöledningssystem. Men man måste också samordna sitt arbete med SSI, som har att se till att miljö kvalitetsmålet för säker strålmiljö uppnås. Lagen ger också möjlighet för PTS att tvinga operatörerna att samlokalisera och dessutom att avgöra ett tillståndsärende redan i första instans. De utdragna tillståndprocesserna kan nu kortas ned betydligt.

*Elektronisk
kommunikation, m.m.*

PTS har också i sitt register uppgifter om samtliga basstationer och sändare. Som enskild människa ska man inte förvägras att få ta del av var till exempel sändarna finns i en ort eller kommun. Jag menar inte att man ska få en karta med alla Sveriges sändare iprickade. Men det som berör en enskild människa bör man få ta del av. Det förekommer motstridiga uppgifter om detta går att göra. Det måste ses över och förbättras. Okunskap är den största grogrunden för oro.

Detta betänkande andas en stor tro på konkurrens och marknadens förmåga att leda utvecklingen. Men marknaden har inte lyckats i den utsträckning som var tänkt. Samhällets behov måste säkerställas. Därför är det bra att det i betänkandet finns en reglering som tar vid när marknaden inte klarar av att säkerställa samhällets behov. Det kan gälla allt från glesbygdsfrågor till människor med funktionshinder.

Det pågår en utbyggnad av ny infrastruktur både när det gäller telefoni och IT. Det är fråga om stora satsningar, och mycket pengar är inblandade. Staten har ett ansvar på båda dessa områden. För att genomföra de IT-politiska mål som riksdagen har beslutat om tidigare krävs målmedvetna insatser.

Staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden. Men då måste man också vara medveten om vad man vill med utbyggnaden. Det krävs att man formulerar tydliga mål, gör upp planer för vad man vill och skriver ned de spelregler som syftar framåt. Dessutom krävs det naturligtvis ett förtjänt uppföljningsarbete för att utvärdera de insatser som man har gjort.

Vid den hearing som trafikutskottet anordnade nyligen framkom tydligt behovet av ett forum för samordning och dialog mellan operatörerna, staten och kommunerna, ett slags ny utökad IT-kommission med en tydlig nationell vision att agera ifrån. Det finns många aktörer på det här området, och alla bör känna till förutsättningarna. Vi har infört begreppet nationell samling när det gäller trafiksäkerhet. Nu borde vi också anta begreppet nationell samling när det gäller elektronisk kommunikationsutbyggnad.

De tjänster som man kan få i framtiden genom bredbandsutbyggnaden och de nya mobiltelesystemen är betydande och kan underlätta och förändra mycket i samhället. Vid vår hearing fick vi också en framtidsvision om vad som kan ingå i morgondagens IT-värld. Men vi är långt därifrån.

De närmaste frågorna och problemen är nu att snabbt bygga ut systemet så att det blir en robust infrastruktur på lika villkor i hela landet. Inom de närmaste åren måste hushåll och företag i alla delar av Sverige få tillgång till IT-infrastruktur med bra överföringskapacitet. Det är i vardagen som IT-tjänsterna behövs.

I regeringens proposition *Ett informationssamhälle för alla* poängteras vikten av jämställdhet. Den vägledande inriktningen med anknytning till jämställdhet genom IT-politiken är att öka alla människors förutsättningar att utnyttja informationstekniken.

All den statistik som är tillgänglig visar att könsfördelningen är mycket sned på IT-området. I skrivelsen *Vem använder Internet och till vad?* redovisas de dominerande hindren för kvinnors användning av Internet. Det första är att tekniken inte är tillräckligt utvecklad. Det har resulterat i för mycket tekniska problem och långsamma uppkopplingar

och överföringar. Det andra hindret är att de inte har tillgång till datorer eftersom de används av de andra familjemedlemmarna, främst de manliga. Det behövs alltså insatser inom områdena tillgänglighet, tillit och kompetens innan vi når målet om jämställdhet på området.

Ett av resultaten av den nya lagen är att PTS blir ett organ som kommer att få stor roll. Det kommer att ställas många och nya krav på denna myndighet, åtminstone under en övergångsperiod. Om PTS kommer att ha tillräckligt med muskler för att klara sin nya roll återstår att se vid den kommande utvärderingen.

Att det också blir en ordentlig utvärdering efter två år om lagens följder för den regionala utvecklingen, miljön och konkurrensutvecklingen på marknaden är nödvändigt. Under tiden fram till dess har förhoppningsvis mycket hunnit klarna och bilden fått klarare konturer.

Anf. 180 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det var en hel del klokt och bra som Karin Thorborg sade i sitt inlägg och som det är lätt för mig som centerpartist att instämma i. Hon talade om en nationell samling och en robust infrastruktur som täcker hela landet.

Eftersom Socialdemokraternas talesman i debatten med en talande tystnad undvek att ta upp min kritik om regeringens misslyckande undvek jag också att ta replik på henne. Vänsterpartiet har höga ambitioner. Står ni bakom regeringens politik? Ni har ett samarbete med regeringen också i dessa frågor.

Står ni bakom och tar ni ansvar för regeringens misslyckande just när det gäller att nå ut med täckande bredbandsnät till hela svenska folket?

Anf. 181 KARIN THORBORG (v) replik:

Fru talman! Det råder delade meningar om man har misslyckats eller inte. På hearingen fick vi höra från Kommunförbundet att det pågår väldigt mycket och att det har hänt väldigt mycket. Men vi i Vänsterpartiet tycker inte att det har gått tillräckligt fort.

Det är därför som vi nu vill att man tar ett nytt samlat grepp om frågorna. Det är också därför vi vill att den IT-kommission som avgår i dag ska få fortsätta. Man måste samla sig kring vad man vill i fortsättningen. Vad är det som har gått fel, och hur ska vi göra i framtiden för att det ska fungera och bli bättre?

Vi är inte nöjda med det som har skett. Vi vill att det ska gå fortare fram.

Anf. 182 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Då är vi överens om att vi inte är nöjda med regeringens politik, och det är gott och väl. Karin Thorborg säger att det ändå händer mycket, att det pågår mycket och att det råder delade meningar om regeringen har misslyckats eller inte. Det är väldigt enkelt att gå tillbaka och jämföra med vad som sades för flera år sedan om 98-procentig täckning, bredband till alla, och så vidare.

Inte bara vi säger att detta är ett misslyckande. Redan Carl Bildt sade att ett misslyckande ska kallas ett misslyckande, och det håller jag med honom om. Vänsterpartiet har tidigare betonat statens viktiga roll för infrastruktur, järnvägsnät, vägnät, elnät och så vidare. I det här fallet

tycker jag att ni har en väldigt låg profil men tanke på att ni är medansvariga för detta stora misslyckande.

Anf. 183 KARIN THORBORG (v) replik:

Fru talman! Då tar vi nya tag. Vi tycker precis som Centerpartiet att det har gått alldeles för långsamt fram. Vi vill naturligtvis att det ska bli bättre. Det var därför som jag nyligen sade att vi försöker att ta nya initiativ.

Vi tror att det går att göra mycket mer än vad man har gjort. Vi hoppas nu att de nya initiativ som har tagits ska leda till att det går fortare fram.

Anf. 184 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Lagen om elektronisk kommunikation är viktig. För tids vinnande ska jag bara ta upp en aspekt här så att vi hinner bli färdiga till voteringen.

Varken propositionen eller vårt betänkande går tillräckligt långt när det gäller att minimera strålningsnivåerna i samhället. Miljökraven har försumrats vid utbyggnaden av mobiltelefonisystemen. Strålningsaspekterna har i och för sig nyligen uppmärksammats i debatten, men kunskapen som sådan har egentligen funnits där hela tiden.

Vi borde egentligen ha agerat på ett annat sätt från början. Försiktighetsprincipen borde ha varit den princip som skulle ha gällt när vi bygger ut de stora systemen. Det borde vara en självklarhet att vi hela tiden minimerar strålningen av elektromagnetiska fält. Prövningen av basstationer liksom hela systemet borde också ha skett enligt miljöbalken som man gör när det är andra typer av tekniska system som påverkar både oss själva och naturen. Det borde också finnas ett register som är tillgängligt över de basstationer som finns, och inte bara över dem som finns på master utan dem som finns inne i bebyggelsen, så att folk kan ta reda på vad de har i sin närhet.

Vi står bakom de tre reservationer vi har, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 7 under punkt 10.

Anf. 185 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Sverige är en ledande IT-nation, och det vill vi kristdemokrater att Sverige ska fortsätta vara. Därför stöder vi i allt väsentligt regeringens proposition om elektronisk kommunikation.

Kristdemokraterna anser att man måste fokusera på vad vi ska använda informationstekniken, IT, till och inte bara på hur vi ska dra kablar eller vilken teknik vi ska använda. För några år sedan pumpades det upp en IT-bubbla, det spekulerades vilt omkring Internets möjligheter, och orrealistiska förväntningar skapade en bubbla som var tvungen att spricka förr eller senare. Det betyder inte, som många hävdar, att IT som företeelse är slut. Tvärtom – nu finns kärnan kvar och möjligheterna att skapa positiva tjänster och välfärdsbyggande service är enorma. Man kan bara som exempel nämna IT i transporter, i sjukvården, i skolan, till hjälp för handikappade och mycket annat. Listan kan göras lång.

Men för att skapa dessa tjänster måste det finnas en infrastruktur. Det är här det har gått snett med regeringens IT-politik. När efterfrågan från marknaden var som störst för några år sedan på att bygga bredband så

började den ansvarige ministern att utreda statliga bidrag. Detta tog lång tid, och under tiden avvaktade bredbandsbyggarna. När ministrarnas bidragssystem var färdigt så var det lågkonjunktur inom Internetbranschen. Regeringen missade tåget helt enkelt. Vi beskriver detta i reservation nr 8. Nu gäller det att göra det bästa möjliga av situationen. Det regeringen omedelbart borde göra är att se till att de som vill bygga bredband inte förhindras av statliga myndigheter. När någon aktör vill ha hjälp med att hyra fiber, gräva ned fiber längs vägarna och så vidare skulle myndigheter såsom Banverket, Vägverket, Svenska Kraftnät med flera ha ett stående uppdrag att hjälpa till. Så länge inte regeringen skriver in sådant i regleringsbrevet upplever naturligtvis myndigheterna inte någon större skyldighet att prioritera IT-infrastrukturen. Här har regeringen varit alltför passiv, men det går att ändra på om bara viljan finns!

Fru talman! En viktig ingrediens för billigare och bättre IT- och tele-tjänster är konkurrensen. Kristdemokraterna anser i likhet med Moderaterna i reservation 2, som jag härmed yrkar bifall till, att det fortfarande finns brister i konkurrensen på området fast telefoni. Det handlar om att ge Post- och Telestyrelsen sådana muskler att den kan ingripa mer förebyggande. Eftersom en enda teleoperatör – Telia Sonera – har monopol på accessnätet som når ut till hushållen så måste det vara rimligt för konkurrerande operatörer att till en rimlig kostnad få tillgång till accessnätet. Detta skulle gynna konkurrensen på exempelvis ADSL-tjänster, vilket vi vet efterfrågas. Vi anser att den nya lagen kan ge PTS starkare muskler, men vi tycker att det borde skrivits tydligare av utskottet såsom ett tillkännagivande till regeringen. Därför, fru talman, har jag yrkat bifall till reservation 2.

Slutligen vill vi också att myndighetsorganisationen ses över för att i framtiden flytta över det konkurrensbevakande ansvaret från Post- och Telestyrelsen till lämpligtvis Konkurrensverket. Detta beskrivs i reservation 5.

Sammanfattningsvis stöder Kristdemokraterna propositionens inriktning samt trafikutskottets betänkande med följande tre undantag:

Vi vill ha skärpning av konkurrensen inom fasttelefonin. Där har jag yrkat bifall till reservation 2.

Vi vill att konkurrensansvaret för telemarknaden på sikt bör ligga hos Konkurrensverket. Det framförs i reservation 5.

Staten måste samordna sina myndigheter bättre för att underlätta utbyggnaden av IT-infrastrukturen – reservation 8.

Anf. 186 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag ser detta som mycket positivt. Jag har varit missnöjd med att det har gått för långsamt med bredbandsutbyggnaden, men eftersom Sven inte vågar ta repliker på mig utan tar dem på vänsterpartisten i stället så ska jag bara tala om att vi ser positivt på det här. Vi kan kavla upp ärmarna. Vi ska göra en bredbandssatsning i hela landet och i alla delar av landet. Det arbetet pågår. Kommunerna har sina IT-program. Det skrivs avtal, och det byggs nu ordentligt. Nu ska man se till att de olika parterna kan börja samverka.

Jag delar Johnny Gyllings idéer om att vi måste samverka mellan alla olika aktörer. Vi har satsat 3,2 miljarder kronor på nät. Utöver det finns det strukturfondspengar. Så visst satsar vi ordentligt! Det har tagit längre

tid än vi hade räknat med, men nu kavlar vi upp ärmarna, och nu kör vi så det ryker, för nu ska det bli bredband i hela landet!

Anf. 187 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det vore frestande att använda starka ord här, men vi ska inte dra i gång någon stor debatt eftersom vi strax ska votera. Men nog är det lite patetiskt när Monica Green står i talarstolen och säger: *Nu* ska vi kavla upp ärmarna och *nu* ska vi göra en satsning! IT-kommissionen har funnits i nio år och lagt fram förslag på förslag – konkreta förslag. Björn Rosengren stod i den här talarstolen för några år sedan och sade: 98-procentig bredbandstäckning ska vi ha! Fiber till alla!

När Ulrica Messing i dag tar emot IT-kommissionens slutbetänkande säger hon att hon ska sätta sig och fundera i två veckor och sedan komma med ett förslag. Massor av förslag har funnits! Centerpartiet har motionerat om digital allemansrätt år ut och år in. Men det har bara varit tomma ord, precis som Hans Wallberg och Kjell Westerback skriver i debattinlägget. Varför ska vi tro på Socialdemokraterna och regeringen *nu* när ni ska kavla upp ärmarna?

Anf. 188 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Sven Bergström vet mycket väl hur det har gått med IT-marknaden de senaste åren. Han hade andra argument. Han ville satsa 80 miljarder kronor. Socialdemokraterna tyckte tillsammans med de andra partierna att det var bättre att vi gjorde det enligt den svenska modellen, nämligen att göra det tillsammans. Staten tillsammans med kommunerna tillsammans med marknaden skulle bygga ut i hela landet, och vi kommer att så göra.

Det tar längre tid än vi hade tänkt oss – ja. Men nu när avtalen pågår och nu när kommunerna har antagit sina infrastrukturprogram så är det väl jättedumt att börja sura? Då ska vi väl se positivt på att det äntligen kommer i gång i stället för att säga att det inte händer någonting?

Anf. 189 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Problemet är, Monica Green, att när man har valt den väg som ni har gjort så blir det en satsning som spretar åt alla möjliga håll. Vi har i dag ett stort antal aktörer, men vi har ingen förare i förarsätet, precis som man sade på vår hearing den 8 maj. Det är precis det som också Vinnova sade i sitt pressmeddelande och i sin rapport i december. Det skulle behövas ett statligt dominerat IT-infrastrukturbolag för att få någon ordning på det här. Lär av finska staten!

I dag har vi en struktur som spretar åt alla möjliga håll, och det finns inte någon anledning att tro på Socialdemokraterna när de säger att *nu* ska vi kavla upp ärmarna. I dag är det statsfinansiella läget betydligt mer ansträngt, och det är svårare att mobilisera pengar än det var för några år sedan.

Anf. 190 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Ändå finns de pengarna kvar nu. Det går att satsa för framtiden nu, och kommunerna kan söka för att bygga ut. Det tycker jag

är bra, och det ska man inte se negativt. Vi kan se det som något positivt: Nu kommer vi äntligen i gång, även om det har varit segt.

Före midsommar kommer regeringen att presentera på vilket sätt IT-kommissionen ska ersättas. För visst ska det finnas ett forum som tar hand om dessa viktiga framtida IT-frågor!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot. 2002/03:117
5 juni

---

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU15 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer

Punkt 1 (Förebyggande och andra insatser för barn i utsatta situationer)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

181 för utskottet

46 för res. 1

42 avstod

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 31 fp, 25 v, 13 mp

För res. 1: 45 m, 1 fp

Avstod: 1 fp, 25 kd, 16 c

Frånvarande: 32 s, 10 m, 15 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 2 (Barn till missbrukare, psykiskt sjuka m.fl.)

1. utskottet
2. res. 4 (mp, kd, c)

Votering:

219 för utskottet

54 för res. 4

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 45 m, 34 fp, 25 v, 1 mp

För res. 4: 1 s, 25 kd, 16 c, 12 mp

Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Gustav Fridolin (mp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Barn i ekonomiskt utsatta familjer)

1. utskottet

2. res. 5 (fp)

3. res. 6 (v)

Förberedande votering:

38 för res. 5

27 för res. 6

205 avstod

79 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

213 för utskottet

35 för res. 5

25 avstod

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 45 m, 25 kd, 1 v, 16 c, 11 mp

För res. 5: 34 fp, 1 mp

Avstod: 24 v, 1 mp

Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 7 (Familjerådslag)

1. utskottet

2. res. 10 (kd)

Votering:

246 för utskottet

26 för res. 10

1 avstod

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 45 m, 34 fp, 25 v, 15 c, 12 mp

För res. 10: 25 kd, 1 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 17 (Åtgärder för att öka benägenheten att anmäla till socialtjänsten)

1. utskottet

2. res. 18 (m, fp, kd)

Votering:

169 för utskottet

104 för res. 18

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 25 v, 16 c, 13 mp

För res. 18: 45 m, 34 fp, 25 kd

Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 27 (Legitimation för socionomer)

1. utskottet
2. res. 30 (m, mp)

Votering:

214 för utskottet

58 för res. 30

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 34 fp, 24 kd, 25 v, 16 c

För res. 30: 45 m, 13 mp

Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 9 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU18 Ändringar i Schengenkonventionen

1. utskottet
2. res. (mp)

Votering:

258 för utskottet

13 för res.

2 avstod

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 45 m, 34 fp, 25 kd, 25 v, 14 c

För res.: 13 mp

Avstod: 2 c

Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

SfU10 Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbets-

livet

Punkt 1 (Orsakerna till den ökade sjukfrånvaron m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (kd)

Förberedande votering:

47 för res. 1

25 för res. 2

201 avstod

76 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

204 för utskottet

44 för res. 1

25 avstod

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 115 s, 1 m, 34 fp, 25 v, 16 c, 13 mp
För res. 1: 44 m
Avstod: 25 kd
Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 2 (Mål för ökad hälsa i arbetslivet)

1. utskottet
2. res. 3 (fp)
Votering:
239 för utskottet
34 för res. 3

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 115 s, 45 m, 25 kd, 25 v, 16 c, 13 mp
För res. 3: 34 fp
Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 3 (Incitament för arbetsgivare att minska sjukfrånvaron)

1. utskottet
2. res. 5 (c)
Votering:
212 för utskottet

16 för res. 5

45 avstod

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 115 s, 34 fp, 25 kd, 25 v, 13 mp
För res. 5: 16 c
Avstod: 45 m
Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 5 (Nationell vårdgaranti)

1. utskottet
2. res. 8 (kd, m, fp, c)
Votering:

153 för utskottet

120 för res. 8

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 115 s, 25 v, 13 mp
För res. 8: 45 m, 34 fp, 25 kd, 16 c
Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 13 (Rehabiliteringsgaranti m.m.)

1. utskottet

2. res. 23 (fp)

Votering:

153 för utskottet

34 för res. 23

86 avstod

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 25 v, 13 mp

För res. 23: 34 fp

Avstod: 45 m, 25 kd, 16 c

Frånvarande: 29 s, 10 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU6 Elektronisk kommunikation, m.m.

Punkt 4 (Skyldigheter att förhandla om samtrafik m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c)

Votering:

211 för utskottet

60 för res. 1

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 34 fp, 25 kd, 25 v, 13 mp

För res. 1: 44 m, 16 c

Frånvarande: 30 s, 11 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 5 (Konkurrensförhållandena på marknaden för fast telefoni)

1. utskottet

2. res. 2 (m, kd)

Votering:

200 för utskottet

70 för res. 2

79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 33 fp, 25 v, 15 c, 13 mp

För res. 2: 44 m, 25 kd, 1 c

Frånvarande: 30 s, 11 m, 15 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 9 (Myndighetsorganisationen m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 (m, fp, kd, c)

Votering:

140 för utskottet

119 för res. 5

11 avstod

79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 25 v, 2 mp

För res. 5: 44 m, 34 fp, 25 kd, 16 c

Avstod: 11 mp

Frånvarande: 31 s, 11 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 10 (Sektorsansvaret på miljöområdet)

1. utskottet

2. res. 7 (mp)

Votering:

255 för utskottet

14 för res. 7

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 44 m, 34 fp, 24 kd, 25 v, 16 c

För res. 7: 1 kd, 13 mp

Frånvarande: 32 s, 11 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 13 (IT-infrastruktur m.m.)

1. utskottet

2. res. 9 (c)

Votering:

146 för utskottet

18 för res. 9

105 avstod

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 25 v, 9 mp

För res. 9: 1 kd, 16 c, 1 mp

Avstod: 44 m, 34 fp, 24 kd, 3 mp

Frånvarande: 32 s, 11 m, 14 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Meddelande om inställd votering

Förste vice talmannen meddelade att voteringen *tisdagen den 10 juni kl. 10.00* skulle utgå.

11 § Bordläggning

Prot. 2002/03:117
5 juni

Anmäldes och bordlades

Proposition

2002/03:135 Behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

Förslag

2002/03:RR15 Riksdagens revisorers förslag angående CSN:s handläggningstider och tillgänglighet

Konstitutions- och utrikesutskottets betänkanden

2002/03:KUU2 EU:s yttre förbindelser i ett framtida konstitutionellt fördrag

2002/03:KUU3 EU:s rättsliga frågor i ett framtida konstitutionellt fördrag

Utrikesutskottets betänkande

2002/03:UU10 Verksamheten inom Europeiska unionen under 2002

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2002/03:MJU10 Villkoren för veterinär verksamhet

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 juni

2002/03:1057 av *Bertil Kjellberg* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Alternativa finansieringsformer av stora infrastruktursatsningar

2002/03:1058 av *Karin Svensson Smith* (v) till statsrådet Ulrica Messing

Sjösäkerheten

2002/03:1059 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsrådet Hans Karlsson

Arbetskadorna inom jord- och skogsbruk

2002/03:1060 av *Ulla Löfgren* (m) till statsrådet Hans Karlsson

Lika villkor för bemanningsföretag

2002/03:1061 av *Annelie Enochson* (kd) till statsrådet Morgan Johansson

Försäljning av folköl

2002/03:1062 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsrådet Morgan Johansson

Alkoholkonsumtionen i Sverige

2002/03:1063 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson

Individuell bedömning av flyktingar

2002/03:1064 av *Annelie Enochson* (kd) till utrikesminister Anna Lindh

Användning av Sidamedel

2002/03:1065 av *Yilmaz Kerimo* (s) till utrikesminister Anna Lindh

Försvunna assyrier/syrianer/kaldéer i norra Irak

2002/03:1066 av *Tuve Skånberg* (kd) till miljöminister Lena Sommestad

Oljekatastrof i Östersjön

2002/03:1067 av *Cecilia Widegren* (m) till miljöminister Lena Som-
mestad

Naturreservat

2002/03:1068 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Inflytande över det egna boendet

2002/03:1069 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Demokratiutredningen och marginalisering

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 10 juni.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 4 juni

2002/03:1028 av *Lennart Klockare* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Höga elpriser

den 5 juni

2002/03:1003 av *Cecilia Widegren* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Djurrättsaktivisters vandalism

2002/03:1004 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieminister Thomas
Bodström

Organisationslagstiftning

2002/03:1011 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist

Djurrättsaktivisters vandalism

2002/03:1012 av *Birgitta Sellén* (c) till jordbruksminister Ann-Christin
Nykvist

Stödområden i Norrland

2002/03:1015 av *Cecilia Widegren* (m) till finansminister Bosse Ring-
holm

Djurrättsaktivisters vandalism

2002/03:1018 av *Jeppa Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Påföljd för grova brott av ungdomsbrottslingar

2002/03:1027 av *Peter Danielsson* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Ägarlägenheter

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 10 juni.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 4 §
anf. 18 (delvis),
av talmannen därefter till och med 6 § anf. 57 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 140,
av andre vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 188 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Beslut om ändring och förlängning av motionstid	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förkortad motionstid	1
Anf. 1 MARIE GRANLUND (s).....	1
3 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 juni	2
KU30 Granskningsbetänkande.....	2
SkU17 Direktavdrag för lantmäteriförrättningsutgifter vid omarrondering	3
SkU18 Tullfrihet för vissa vapen och militär utrustning, m.m.	3
SkU19 Ändring i övergångsbestämmelserna till de nya reglerna om skattetillägg m.m.	3
LU7 Redovisning av könsfördelningen i företagsledningar	4
LU17 Nya förmånsrättsregler.....	5
LU18 Registrering av hyresförmedlare	6
JuU17 Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer	7
4 § Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.	9
Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU15	9
Anf. 2 INGRID BURMAN (v).....	9
Anf. 3 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	10
Anf. 4 MAGDALENA ANDERSSON (m)	13
Anf. 5 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	15
Anf. 6 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	15
Anf. 7 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	16
Anf. 8 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	16
Anf. 9 MARITA ARONSON (fp).....	16
Anf. 10 ULRIK LINDGREN (kd)	19
Anf. 11 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	21
Anf. 12 ULRIK LINDGREN (kd) replik	22
Anf. 13 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	22
Anf. 14 ULRIK LINDGREN (kd) replik	23
Anf. 15 GUNILLA WAHLÉN (v).....	23
Anf. 16 ANNIKA QARLSSON (c)	25
Anf. 17 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	27
Anf. 18 MARGARETA ISRAELSSON (s)	29
Anf. 19 ANNIKA QARLSSON (c) replik	31
Anf. 20 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	31
Anf. 21 ANNIKA QARLSSON (c) replik	31
Anf. 22 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	32
Anf. 23 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	32
Anf. 24 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	32
Anf. 25 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	33
Anf. 26 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	33
Anf. 27 ULRIK LINDGREN (kd) replik	34
Anf. 28 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	34

Anf. 29	ULRIK LINDGREN (kd) replik	34
Anf. 30	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	35
Anf. 31	MARITA ARONSON (fp) replik.....	35
Anf. 32	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	36
Anf. 33	MARITA ARONSON (fp) replik.....	36
Anf. 34	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	36
Anf. 35	CECILIA MAGNUSSON (m)	37
Anf. 36	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	38
Anf. 37	CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	39
Anf. 38	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	39
Anf. 39	CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	40
Anf. 40	TALMANNEN.....	40
Anf. 41	ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	41
Anf. 42	SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	43
Anf. 43	KARIN GRANBOM (fp).....	44
Anf. 44	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	46
Anf. 45	KARIN GRANBOM (fp) replik.....	46
Anf. 46	KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	46
	(Beslut fattades under 10 §.).....	46
5 §	Ändringar i Schengenkonventionen m.m.	47
	Justitieutskottets betänkande 2002/03:JuU18.....	47
Anf. 47	SUSANNE EBERSTEIN (s).....	47
Anf. 48	LEIF BJÖRNLOD (mp).....	47
Anf. 49	JOE FRANS (s).....	48
Anf. 50	LEIF BJÖRNLOD (mp).....	49
Anf. 51	JOE FRANS (s).....	50
Anf. 52	LEIF BJÖRNLOD (mp).....	50
Anf. 53	JOE FRANS (s).....	50
	(Beslut fattades under 10 §.).....	51
6 §	Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet	51
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2002/03:SfU10	51
Anf. 54	ANNA LILLIEHÖÖK (m).....	51
Anf. 55	LINNÉA DARELL (fp)	53
Anf. 56	SVEN BRUS (kd)	55
Anf. 57	BIRGITTA CARLSSON (c).....	58
Anf. 58	RONNY OLANDER (s)	60
Anf. 59	SVEN BRUS (kd) replik	63
Anf. 60	RONNY OLANDER (s) replik	63
Anf. 61	SVEN BRUS (kd) replik	64
Anf. 62	RONNY OLANDER (s) replik	64
Anf. 63	LINNÉA DARELL (fp) replik	64
Anf. 64	RONNY OLANDER (s) replik	65
Anf. 65	LINNÉA DARELL (fp) replik	65
Anf. 66	RONNY OLANDER (s) replik	66
Anf. 67	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	66
Anf. 68	RONNY OLANDER (s) replik	66
Anf. 69	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	67
Anf. 70	RONNY OLANDER (s) replik	67

Anf. 71 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	67
Anf. 72 RONNY OLANDER (s) replik.....	68
Anf. 73 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	68
Anf. 74 RONNY OLANDER (s) replik.....	68
Anf. 75 ROLF OLSSON (v).....	68
Anf. 76 SVEN BRUS (kd) replik.....	71
Anf. 77 ROLF OLSSON (v) replik.....	71
Anf. 78 MONA JÖNSSON (mp).....	71
(forts. 8 §).....	73
Ajournering.....	73
Återupptagna förhandlingar.....	73
7 § Frågestund.....	73
Anf. 79 TREDJE VICE TALMANNEN.....	73
<i>Gränshinder.....</i>	<i>73</i>
Anf. 80 RUNAR PATRIKSSON (fp).....	73
Anf. 81 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	74
Anf. 82 RUNAR PATRIKSSON (fp).....	74
Anf. 83 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	74
<i>Psykvården.....</i>	<i>75</i>
Anf. 84 KENNETH JOHANSSON (c).....	75
Anf. 85 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	75
Anf. 86 KENNETH JOHANSSON (c).....	75
Anf. 87 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	76
<i>ECB:s och Riksbankens räntesänkningar.....</i>	<i>76</i>
Anf. 88 SONIA KARLSSON (s).....	76
Anf. 89 Statsrådet GUNNAR LUND (s).....	76
Anf. 90 SONIA KARLSSON (s).....	77
Anf. 91 Statsrådet GUNNAR LUND (s).....	77
<i>Förstatligande av försäkringskassorna.....</i>	<i>77</i>
Anf. 92 KENNETH LANTZ (kd).....	77
Anf. 93 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	78
Anf. 94 KENNETH LANTZ (kd).....	78
Anf. 95 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	78
<i>Psykvården.....</i>	<i>78</i>
Anf. 96 CARL-AXEL JOHANSSON (m).....	78
Anf. 97 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	79
Anf. 98 CARL-AXEL JOHANSSON (m).....	79
Anf. 99 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	79
<i>Psykvården.....</i>	<i>80</i>
Anf. 100 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	80
Anf. 101 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	80
Anf. 102 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	80
Anf. 103 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	81
<i>Flickors ohälsa.....</i>	<i>81</i>
Anf. 104 LENNART GUSTAVSSON (v).....	81
Anf. 105 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	81
Anf. 106 LENNART GUSTAVSSON (v).....	82
Anf. 107 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	82

<i>Nationaldagen som helgdag</i>	82
Anf. 108 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	82
Anf. 109 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	83
Anf. 110 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	83
Anf. 111 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	83
<i>Sexhandel över gränserna</i>	83
Anf. 112 ANNA GRÖNLUND (fp).....	83
Anf. 113 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	84
Anf. 114 ANNA GRÖNLUND (fp).....	84
Anf. 115 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	84
<i>Valfrihet i barnomsorgen</i>	84
Anf. 116 SVEN BRUS (kd)	84
Anf. 117 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	85
Anf. 118 SVEN BRUS (kd)	85
Anf. 119 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	85
<i>Folkomröstning om EMU</i>	85
Anf. 120 HILLEVI LARSSON (s).....	85
Anf. 121 Statsrådet GUNNAR LUND (s).....	86
Anf. 122 HILLEVI LARSSON (s).....	86
Anf. 123 Statsrådet GUNNAR LUND (s).....	86
<i>Lokalisering av Rakel</i>	87
Anf. 124 BIRGITTA SELLÉN (c)	87
Anf. 125 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	87
Anf. 126 BIRGITTA SELLÉN (c)	87
Anf. 127 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	88
<i>Folkomröstning om EMU</i>	88
Anf. 128 TOBIAS KRANTZ (fp)	88
Anf. 129 Statsrådet GUNNAR LUND (s).....	88
Anf. 130 TOBIAS KRANTZ (fp)	88
Anf. 131 Statsrådet GUNNAR LUND (s).....	89
<i>Barnsoldater i Kongo</i>	89
Anf. 132 MONICA GREEN (s)	89
Anf. 133 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	89
Anf. 134 MONICA GREEN (s)	90
Anf. 135 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	90
<i>Barn som sänds till Somalia</i>	90
Anf. 136 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	90
Anf. 137 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	90
Anf. 138 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	91
Anf. 139 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	91
Anf. 140 TREDJE VICE TALMANNEN	91
8 § (forts. från 6) Förändringar inom sjukförsäkringen för	
ökad hälsa i arbetslivet (forts. SfU10).....	91
Anf. 141 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	91
Anf. 142 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	94
Anf. 143 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	94
Anf. 144 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	95
Anf. 145 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	95

Anf. 146 SVEN BRUS (kd) replik.....	95
Anf. 147 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	96
Anf. 148 SVEN BRUS (kd) replik.....	96
Anf. 149 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	96
Anf. 150 LINNÉA DARELL (fp) replik.....	97
Anf. 151 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	97
Anf. 152 LINNÉA DARELL (fp) replik.....	98
Anf. 153 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	98
Anf. 154 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	99
Anf. 155 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	99
Anf. 156 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	99
Anf. 157 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik.....	100
Anf. 158 KENNETH LANTZ (kd)	100
Anf. 159 ROLF OLSSON (v) replik.....	102
Anf. 160 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	102
Anf. 161 ROLF OLSSON (v) replik.....	102
Anf. 162 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	103
Anf. 163 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	103
Anf. 164 RONNY OLANDER (s) replik.....	104
Anf. 165 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	104
Anf. 166 RONNY OLANDER (s) replik.....	105
Anf. 167 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	105
Anf. 168 LINNÉA DARELL (fp)	105
Anf. 169 RONNY OLANDER (s)	105
(Beslut fattades under 10 §.)	106
9 § Elektronisk kommunikation, m.m.	106
Trafikutskottets betänkande 2002/03:TU6.....	106
Anf. 170 KERSTIN ENGLE (s)	106
Anf. 171 Förste vice talman PER WESTERBERG (m).....	107
Anf. 172 CHRISTER WINBÄCK (fp)	109
Anf. 173 SVEN BERGSTRÖM (c)	110
Anf. 174 MONICA GREEN (s).....	112
Anf. 175 Förste vice talman PER WESTERBERG (m) replik.....	114
Anf. 176 MONICA GREEN (s) replik.....	114
Anf. 177 Förste vice talman PER WESTERBERG (m) replik.....	114
Anf. 178 MONICA GREEN (s) replik.....	115
Anf. 179 KARIN THORBORG (v)	115
Anf. 180 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	117
Anf. 181 KARIN THORBORG (v) replik	117
Anf. 182 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	117
Anf. 183 KARIN THORBORG (v) replik	118
Anf. 184 CLAES ROXBERGH (mp)	118
Anf. 185 JOHNNY GYLLING (kd)	118
Anf. 186 MONICA GREEN (s)	119
Anf. 187 SVEN BERGSTRÖM (c)	120
Anf. 188 MONICA GREEN (s).....	120
Anf. 189 SVEN BERGSTRÖM (c)	120

Anf. 190 MONICA GREEN (s)	120	Prot. 2002/03:117
(Beslut fattades under 10 §.).....	121	5 juni
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		<hr/>
sammanträde.....	121	
SoU15 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer	121	
JuU18 Ändringar i Schengenkonventionen	123	
SfU10 Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i		
arbetslivet	123	
TU6 Elektronisk kommunikation, m.m.	125	
Meddelande om inställd votering	126	
11 § Bordläggning.....	127	
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	127	
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	128	
14 § Kammaren åtskildes kl. 17.27.....	129	

Prot. 2002/03:117
5 juni

Elanders Gotab, Stockholm 2003